

פנינים יקרים
מפרד"ס התורה
על סדר פרשיות השבוע

כי תעא

מאוצר שיחותיו ומאמריו
של הרה"ג מו"ד המקובל
רבי בניהו ויששכר שמואלו שליט"א

כל הזכויות שמורות
למוכון "בני יששכר"
שע"י ישיבת המקובלים "נדה שלום" תכב"ץ

ניתן להשיג את הספר בישיבתנו הקדושה

רחוב שילה 6 י-ם

02-6249000

או בחנויות הספרים,

הפצה ראשית

"סגולה"

02-6443300

ניתן לשלוח הארות והערות

למוכון "בני יששכר"

באמייל: m6222560@gmail.com

לזכר עולם יהיה צדיק

לעילוי נשמת

מורנו ורבנו

שר התורה ועמוד ההוראה

גאון ישראל ותפארתו

הרועה הנאמן פוסק הדור

ראש ממשלת התורה

מרון הראשל"צ הגאון כמוהר"ר

עובדיה יוסף

זצוקלה"ה זיע"א

נפטר ג' בחשון התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

אשת חיל מי ימצא

לעילוי נשמתה

הטהורה

של מרת אמנו

הרבנית הצדקנית

מוצת הרבים

מרת **שולמית רהל**

שמואל

בת מזל ע"ה

נלב"ע ביום ז"ך אלול ה'תשע"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

עריכת פדיון נפש מסוגל להציל מגזרות קשות לכלל ולפרט

"והעושה פדיון זה באופן זה בוודאי משלים שנתו" (שער הכוונות)

כמנהגו של רבינו הרב חיים ויטל תלמיד רבינו האריז"ל זיע"א וכמנהג כל גדולי המקובלים מדי שנה בערב ראש השנה ויום הכיפורים

יערכו ראשי ישיבת המקובלים "נהר שלום" שליט"א

פדיון נפש

הגאון הגדול הצדיק המקובל
רבי בניהו שמואל'לי
שליט"א

עם כוונות הרש"ש זיע"א

הפנא קדישא הגה"צ המקובל
רבי שלום שמואל'לי
שליט"א

בערב ראש השנה ובערב יום כיפור

02-624-9000

יש להעביר את השמות וסך **36** ₪ שהוא כולל 160 פרוטות לכל שם ולכל פדיון השמות יתקבלו לפדיון ערב ראש השנה עד כ"ח אלול בערב ולפדיון ערב יום הכיפורים עד ח' תשרי בערב

מרוך הרה"ק מרדכי שרעבי זיע"א
נשהיו מנקשים ממנו שינתיו עגור חולים, היה עושה עבורם את הפדיון ונפש עם כוונות הרש"ש זיע"א, אשר בנחוח להחזיר לאדם את הצלם הרוחני שנסתלק ממנו ועל ידי זה מתרפא.

המגיד מסזריטש זיע"א
פעם חתה אשת רב העיר מזריטש, והמגיד אמר שהגיע זמנה להפטר מהעולם, ולאחר חתונתו של רב העיר, ערך המגיד זיע"א פדיון נפש ע"פ הקבלה בכסף שנתנה לו הרבנית, והציל את חייה ממות בטוח.

מרוך הרה"ק סופר זנוק"ל
בזמן מלחמת נפוליון, ערך מרוך הרה"ק סופר, פדיון נפש ע"פ הקבלה, לכל אוש"י העיר פרשבורג ובזמן ההפיצות לא מת אפ"י יהודי אחד על אף שנחרבו כל בתי העיר (מלבד ד' בתיים) ויהי נפלא גדול!!!

כל כספי הפדיון קודש להחזקת מוסדות 'נהר שלום' מיסודו של המקובל האלוקי רבי מרדכי שרעבי זיע"א

המשתתפים בפדיון נפש גם לראש השנה וגם ליום כיפור יזכו ששמותיהם ינסו לקודש פניהם לפדיון שעורך זקן המקובלים מרוך ר"ה החסיד רבי שלום שמואלי שליט"א

עריכת פדיון נפש מסוגל להציל מגזרות קשות לכלל ולפרט

"והעושה פדיון זה באופן זה בוודאי משלים שנתו" (שער הכוונות)

כס"ו

הפדיון נפש

שמבטיח שנה טובה ומאושרת!

מי סידר את הפדיון לראשונה?

בספר שערי רחמים כתב: "פדיון נפש המקובל מאלהיו הנביא זכור לטוב". הוא מובא גם ברמב"ן, ה'שמן ששון' בשם האריז"ל ורבי חיים ויטאל, הרש"ש הקדוש, החיד"א, רבי חיים פאלאג'י ועוד.

ההבטחה המופלאה:

"העורך פדיון נפש באופן זה - בוודאי משלים שנתו!"

(הגהות 'שער הכוונות')

יש לכם בעיה? - זה הפיתרון!

"פדיון נפש זה הוא תועלת ותרופה לכל צרה שלא הבוא, ובפרט לחולים שיתרפאו במהרה!"

(פרי עץ חיים)

האם זה בדוק ומנוסה?

"וכבר היו מנסים ובודקים אותו יותר מאלף פעמים, והיה מועיל בעזרת ה' תכף באותה שעה, והיתה ניכרת תועלתו ותרופתו לכל אדם!"

(פרי עץ חיים)

מי צריך לערוך את הפדיון?

"שיהיה עורך הפדיון תלמיד חכם, אשר יראתו קודמת לחכמתו ובקי בכוונות האריז"ל והרש"ש"

(מנהגי רבותינו המקובלים)

האם הפדיון עובד גם בזמננו?

בזמן מלחמת נפוליאון, ערך מרן החתם סופר "פדיון נפש" לכל תושבי פרשבורג. בזמן הפצצות, נחרבו כל בתי העיר אולם אף יהודי לא ניזוק, ויהי לפלא גדול!

(ספר עם לבדו ישכון, מכת"י החת"ס)

איך משפיע הפדיון על האדם?

לבד מהגוף והנשמה, יש לכולנו גם 'צלם'. ה'צלם' הוא חלק רוחני השורה על האדם, מחיה אותו ושומר עליו מכל רע. אם ה'צלם' נפגע או מסתלק, נפגעת השמירה על האדם, ואז הוא יכול להיפגע בגופו או בפרנסתו וכי"ב. עריכת הפדיון כראוי - משיבה את ה'צלם' למקומו, ולהגנה מיטבית על האדם.

כיצד נערך הפדיון?

הרב הפודה כותב צירופים של שמות הקודש שעולים כמניין 160, ועל כן צריך 160 פרוטות מכסף (ק"ס פרוטות). 160 הוא בגימטריא צלם, והוא משיב את הגנת הצלם על האדם, ועולה גם כמניין עץ - כי האדם עץ השדה! לאחר הפדיון ניתן הכסף כצדקה לעניים תלמידי חכמים.

(עפ"י מהרח"ו והחיד"א)

מתי צריך לערוך את הפדיון?

"לערוך פדיון נפש בכל ערב ראש השנה וערב יום הכיפורים"

(מנהגי רבותינו המקובלים)

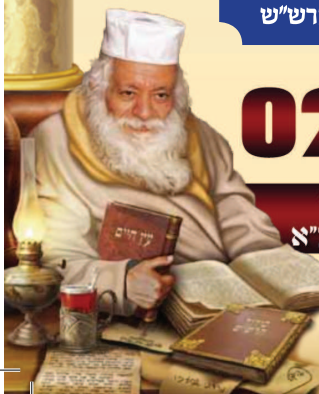
ידוע שגם מורנו ורבנו המקובל רבי יצחק כדורי צוק"ל היה מעביד מעות הפדיון מידי שנה בערב ר"ה ובערב יו"כ למורינו ורבנו הגה"צ רבי בניהו שמואלי שליט"א בכדי שיערוך בעבורו את הפדיון נפש בכוונות הרש"ש

02-624-9000

כל כספי הפדיון קודש להחזקת מוסדות 'נהר שלום' מיסודו של המקובל האלוף רבי מרדכי שרעבי זצ"ל

כולל אברכים מצוינים, שיעורים בתורת הקבלה, כולל חצות, כולל ליל שישי, ישיבת בני הומנים, שעורי תורה, פעולות להפצת הזוהר הקדוש, הוצאת ספרים ועלוני תורניים. תפילות להצלחת עם ישראל, תיקון נפטרים, פדיון נפש, בית תמחוי, תמיכות חג ליתומים ואלמונות, קמחא דפסחא, פעילויות לילדים ונוער, הבית היהודי - יעוץ במגוון נושאים

שיעור שבועי ממורנו ראש הישיבה שליט"א

פרשת כי תצא

התשפ"א

מצות עשה של התשובה ומצות עשה של וידוי

מצות התשובה

כתיב (דברים ה, ל) "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה, באחרית הימים, ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקלו" וכתיב (שם ל, א-ב) "והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הנרכה והקללה אשר נתתי לפניך, והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה, ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקלו" (א).

מצות וידוי

כתיב (במדבר ה, ו-ז) "איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעל מעל בה' ואשמה הנפש ההוא, והתודו את חטאתם אשר עשו" (ב).

א. מה היא התשובה, שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד, שנאמר (ישעיהו נה, ז) "יעזוב רשע דרכו" וגו'. וכן יתנחם על שעבר, שנאמר (ירמיהו לא, יח) "כי אחרי שובי שובי נחמתי", ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר (הושע יד, ד) "ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו" וגו', וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינים אלה שנמר בלבו. וכל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועילה לו עד שישליך השרץ, וכן הוא אומר (משלי כח, יג) "ומודה ועוזב ירוחם". וצריך לפרוט את החטא שנאמר (שמות לב, לא) "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב" (ג).

עיניים והארות

יותר פעם אחרת לבל יהיה מכשול נכשל בו, אחר שיאמר בפיו כזו וכזו עשיתי ונסבלתי במעשי יהיה נגדר שלא ישוב לעשות כן, ומתוך כך ירצה לפני בוראו, והאל הטוב החפץ בטובת בריותיו הדריכם בדרך זו יזכר בה.

[ג] רמב"ם (שם פ"ה ה"ב וה"ג). ורבנו סעדי' גאון (בס' אמונות ודעות) כתב וז"ל ואבאר עוד שאם החליט האדם בדעתו בזמן תשובתו שלא יחזור עוד, אין תשובתו מתבטלת בשובו לחטאו בהתגבר יצרו עליו, אלא ימחלו לו העונות שלפני תשובתו, ויכתבו עליו מה שיעשה לאחריה, וכך אם אירע באופן זה כמה פעמים, שעושה תשובה וחוזר, אין עליו אלא מה שאחר תשובתו, כיון שהיה בכל פעם שלם בדעתו שלא יחזור. ע"ב.

וכן מפורש להדיא בחיבור התשובה לרבנו המאירי (מא' א פ"ט) וז"ל, כל המתודה בדברים ולא גמר בדעתו לעזוב ה"ו דומה לטובל ושרץ בידו וכזו. כי לא תקרא תשובה אחר שבדעתו אינו גומר שלא לחזור, ותשובת השב בדרך הזאת היא תשובת הזאב, הניחו במשליהם דרך צחות, כי זאב אחד בחור הלך אצל זאב זקן ללמוד הימנו דרכי התשובה, כי היה ירא לנפשו על חטאיו מאשר כל ימיו למד לטרוף טרף ורמס וטרף ואין מציל, והיה הזאב הזקן מיסרו ומלמדו דרכי התשובה, עודם מדברים והבחור נשא עיניו והנה רחל באה, ויאמר אל הזקן קצר דבריך כי רעב אנכי ואלקיך הקרה לפני. זה דומה למתודה בפיו ובלבו לשוב לחטאיו, ואיך יחשוב שתהא

[א] כתב המנחת חינוך (מצוה שסד) וז"ל בודאי תשובה היא מצוה מחויבת, דהתורה צותה אם עבר עבירה דמחויב לעשות תשובה וגם וידוי כמו תפילין ומצה ודומי, א"כ אם לא עשה תשובה כהוגן עובר בכל רגע על מ"ע, ואם מת בלא תשובה כמו שנפרעין ממנו על העבירה שלא אכל מצה, ה"נ נפרעין ממנו דהיה חייב בעשה תשובה ולא עשה. ע"כ. אך מדברי הרמב"ם בהלכות תשובה (תהלת פ"א) שכתב כל מצוה כו' אם עבר כו' כשיעשה תשובה וישוב מחטאתו חייב להתודות וידוי זה הוא מ"ע וכו', מבואר בדבריו דאין התשובה מ"ע דלא כתב מ"ע שיעשה תשובה רק אם בא לעשות מ"ע שיתוודה בפיו, וכ"נ מלשון הרהמ"ח, א"כ אם לא עשה תשובה אין לו עונש כלל על מה שלא עשה תשובה רק על העבירה שעבר.

[ב] כתב הרמב"ם (פ"א מהלכות תשובה ה"א) וז"ל וידוי זה מצות עשה, כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, וזהו עיקרו של וידוי, וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח.

ומשרשי המצוה כתב בחינוך, (מצוה שסד) לפי שבהודאת העון כפה תתגלה מחשבת החוטא ודעתו שהוא מאמין באמת כי גלוי וידוע לפני האל ברוך הוא כל מעשהו ולא יעשה עין רואה כאינה רואה, גם מתוך הזכרת החטא בפרט ובהתנחמו עליו יזהר ממנו

ב. היכי דמי בעל תשובה, כגון שבאת לידו דבר עברה פעם ראשונה ושניה וניצל הימנה וכו'.

ג. אפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה, אין מזכירים לו שוב רשעו, שנאמר (יהוקאל לג, יב) "ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו" והו'.

ד. עבר על עשה ושב – אינו זו משם עד שמוחלין לו, שנאמר "שובו בנים שובבים". עבר על לא תעשה ועשה תשובה – תשובה תולה, ויום הכפורים מכפר, שנאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם מכל הטאתיכם". עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה – תשובה ויום הכפורים תולין, ויסורין ממרקין, שנאמר "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם". אבל מי שיש חילול השם בידו – אין לו כח בתשובה לתלות, ולא ביום הכפורים לכפר, ולא ביסורין למרק. אלא כולן תולין, ומיתה ממרקת, שנאמר "ונגלה באזני ה' צבאות אם יכפר העון הזה לכם עד תמתין" והו'.

ה. אל תאמר שאין תשובה אלא מעברות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו, ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתולל, ומרדיפת הממון

עיניים והארות

נדחים מעל השם ברוך הוא ולא יאמינו לעונש החטא. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות יט א): 'אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה כלילה אל תהרהר אחריו ביום, כי באמת עשה תשובה'.

ועוד התכונן ברעת המתאחר מן התשובה כי רבה היא, כי לולא התמהמה כי עתה שב איש נאנה במרירות לב ברנזה ובראנה ודלפה עינו מתונה, כי יפגשהו יצרו שנית ויזדמן החטא לידו יכבוש את יצרו ויזכור אשר עברה עליו כוס המרירות ולא יוסף לשתותו עוד וכו', וכאשר יאחר לשוב, בבא החטא לידו יפול במוקשו כנפול בתחלה, ויגדל עונו האחרון מאד, ותעלה רעתו לפני השם, כי מראשית לא חשב כי פתאום יבוא היצר השודד עליו אך אחרי אשר ראה דלות כחו ואשר גברה יד יצרו עליו וכי עצום הוא ממנו, היה עליו לראות כי פרוע הוא ולשית עצות בנפשו להוסיף בה יראת ה' ולהפיל פחדו עליה ולהצילה ממארב יצרו ולהשתמר מעונו. ועוד כי השונה בחטאו תשובתו קשה, כי נעשה לו החטא כהיתר, ובוה כבדה מאד חטאתו.

[1] גמ' יומא (פו). רמב"ם (שם פ"א ה"ד) יש מהעבירות המורות, שתשובה תולה להגן עליו מן היסורים, ויה"כ גומר כפרתו, כגון העובר על לא תעשה – לסוברים שאין מתכפר לו עליו בתשובה – תשובה תולה ויה"כ מכפר, וכן אמרו: על כרת ומיתה בידי שמים ומיתה בית דין, תשובה תולה ויה"כ מכפר, ועוד אמרו: כל שהוא מ"לא תשא" – לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, שאיסור זה המור משאר לאוין, שאין תשובה מכפרת עליו, אף לסוברים שמכפרת היא על כל שאר לאוין – ולמעלה, תשובה תולה ויה"כ מכפר. ר' ישמעאל חולק ואומר אם עבר על כריתות ומיתות בית דין – במזיד – ועשה תשובה, תשובה ויה"כ תולים, ויסורים ממרקים, שנאמר: ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. (ע"פ גמ' יומא פה: פו.)

ועי' ברמב"ם (פ"א מהלכות תשובה ה"ב-ה"ד) הלכה כר' ישמעאל, שעל כריתות ומיתות בית דין תשובה ויה"כ תולים ויסורים הבאים עליו גומרים לו הכפרה, ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורים. ויש שכתבו (ר"י מלוניל ומאירי למשנה שם) שאין הלכה כר' ישמעאל, אלא תשובה ויה"כ מכפרים כפרה גמורה אף על החמורות, שכן שנינו במשנה שעל העבירות החמורות – ובכלל זה אף כריתות ומיתות בית דין – התשובה תולה ויה"כ מכפר.

על חילול – השם, אין כח לא בתשובה לתלות ולא ביה"כ לכפר ולא ביסורים למרק, אלא כולם תולים ומיתה ממרקת.

תשובתו מועלת. ואין מזה המין מי שבעת התשובה גומר בלבו לעזוב דרכו הרעה תכלית העויבה, אבל אחר זה יכריחהו יצרו לשוב לחטאו, וכן תמיד, וזה אמנם כבר היתה תשובתו תשובה בעת העשותה והועליה על החטאים הקודמים ויהיה זה בדמיון מי שמבל ואחר הטבילה עלה שרץ בידו, לא שיתפשנו בעת הטבילה, שאע"פ שחזר ונטמא, מ"מ כבר הייתה טבילתו טבילה, והטומאה הקודמת נסתלקה לה, אמנם, זו ההנהגה, רעה חולה על בעליה וכו' עי"ש בהמשך דבריו.

[2] ז"ל הגמ' ביומא (פו): היכי דמי בעל תשובה? אמר רב יהודה: כגון שבאת לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה וניצל הימנה, מחוי רב יהודה: באותה אשה, באותו פרק, באותו מקום. ופרש"י באותה אשה באותו מקום – שעבר שם העבירה, ואותו פרק, מתוך שדומה מכל וכל לזמן שנכשל בו כבר – יצרו מתגבר עליו, ואומר לו: ראה פלונית, ואותו מקום, ואותו פרק הוא – קום עשה מה שעשית כבר.

וכתב בשו"ת התם סופר (ח"א או"ח סי' קעה) וז"ל והנה עיקר התשובה אינה אלא עזיבת החטא והרטה בלב ויודוי פה ומיד הוא צדיק ונאמן, אלא לפעמים אדם עושה כג"ל להטעות הבריות והוא עושה בלי לב ולב, על כן אין אנו מאמינים עד שנראה בו סימן תשובה, כגון שילך למקום שאין מכירין ויחזיר אבידה בדבר חשוב (וכמבואר בגמ' סנהדרין (כה)). לענין חשד הנאת ממון כגון שוחמ, וה"ה בשארי ענינים כיוצא בזה, אבל הקדוש ברוך הוא היודע מחשבותיו א"כ מיד שחזר בו נתקבל מכאן ולהבא, אך על מה שעבר לא נתכפר לו בחייבי כריתות ומיתה ב"ד עד שיתייסר ביסורים, ואם אינו רוצה להתענות ולקבל סיגופים על עצמו, ייסרהו הקדוש ברוך הוא כדי לכפר עוונותיו שעברו, והרוצה לפטור מיסורי שמים מסגף עצמו בסיגופים לפטור מעונש שמים. וכל זה להיות לו כפרה על העבר, אבל להבא מיד שקיבל עליו שלא לחזור לדרכיו ומעלליו ובוכה ומתודה, וחוטא בל יתנאה במלבושים וגילוח וכדומה, מיד נתקבל בלי שום תענית והסיגופים אינם אלא לפטור מיסורי שמים, ולשער כמה סיגופים יושקלו בחיוב כרת, אין אנו יודעים עד מה.

[3] גמ' קידושין (מ): וכתב רבנו יונה (שערי תשובה, ש"א אות ב-1) ודע, כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאד ענישו בכל יום, כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס לנוס שמה, והמנוס הוא התשובה, והוא עומד במרדו וכו'. לא ימצא איחור התשובה וזולתי בעמי הארץ, אשר הם ישנים שוכבים ולא ישיבו אל לבבם, ולא דעת ולא תבונה להם למהר להמלט על נפשם. ויש מהם

והכבוד, ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן, מן הכל צריך לחזור בתשובה. ואלו העונות קשים מאותם שיש בהן מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם^[ז].

ו. יש לכל אדם לחפש ולפשפש במעשיו ולשוב מהם, וספק עברה צריך יותר תשובה מעברה ודאיתו^[ח], ויקפיד ביותר ללמוד בספרי מוסר, אשר עי"ז יראה מצבו וענייניו. ויתבודד בכל יום לפחות שעה אחת ויבדוק יפה בעבירות שדש בעקביו.

ז. מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים, ועושה צדקה כפי כחו, ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו, ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים, ומשנה מעשיו כולם למובה ולדרך ישרה, וגולה ממקומו, שגלות מכפרת עון מפני שגורמת לו להכנע ולהיות עניו ושפל רוחו^[ט].

ח. אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרת הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר "דרשו ה' בהמצאו". במה דברים אמורים ביחיד, אבל צבור כל זמן שעושים תשובה וצועקים בלב שלם הם נענין, שנאמר (דברים ה, ז) "מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו"^[י].

ט. הוידוי שנהגו בו כל ישראל, אבל אנחנו הטאנו. והוא עיקר הוידוי, עברות שהתודה עליהם ביום הכפורים זה, חוזר ומתודה עליהן ביום הכפורים אחר, אף על פי שהוא עומד בתשובתו שנאמר "כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד"^[יא].

י. אסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס, אלא יהא נוח לרצות וקשה לכעוס, ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול מוחל בלב שלם ובנפש הפיצה, ואפילו הצר לו וחטא לו הרבה לא יקום ולא יטור, וזו היא דרכם של זרע ישראל ולבם הנכון. אבל העובדי כוכבים ערלי לב אינם כן אלא ועברתן שמרה נצח, וכן הוא אומר על הגבעונים לפי שלא מחלו ולא נתפייסו "והגבעונים לא מבני ישראל המה"^[יב].

יא. החוטא לחברו, ומת חברו קודם שיבקש מחילה, מביא עשרה בני אדם ומעמידן על קברו ויאמר בפניהם חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני זה שכך וכך עשיתי לו, ואם היה חייב לו ממון יחזירו ליורשים, לא היה יודע לו יורשין יניחנו בבית דין ויתודה^[יג].

עיונים והארות

אנחנו הטאנו. אבל אמר אבל אנחנו הטאנו, תו לא צריך. דאמר בר המדודי: הוה קאימנא קמיה דשמואל, והוה יתיב, וכי מטא שליחא דציבורא ואמר אבל אנחנו הטאנו קם מיקם. אמר, שמע מינה: עיקר וידוי האי הוא. ע"כ. וכ"פ הרמב"ם (שם פ"ב הלכה ה) וכ"פ הטור והרמ"א (סי' תרו סעי' ג) דעיקר הוידוי שיאמר חטאתי. וכתבו המ"ב (ס"ק יב) והכה"ח (ס"ק כז) שה"ה שצריך לומר הטאנו עוינו פשענו. איתא בתנחומא והובא בכה"ח (ס"ק לא) ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו. כיון שאמרו הטאנו מיד נתרצה להם, ואומר במקום אחר שכל מי שחטא ואומר חטאתי אין רשות למלאך המשחית ליגע בו. והובא בשלמי צבור (דף קמח ע"א) בשם הר"ד אבודרהם וביפה ללב (חלק ג' אות ג).

[יב] רמב"ם (שם פ"ב ה"י).

[יג] רמב"ם (שם פ"ב ה"א). וכ"פ השו"ע (סי' תרו סעי' ב) וכתב הכה"ח (ס"ק מ') דצריך לילך שם יחף ואם הוא חויץ לשלש פרסאות ישלח שלוחו ויאמר הנני שליח של פלוני מודה ברבים איך שמשלחני וכו', והעשרה משיבים לומר מחול לך מחול לך. ולכתחילה יעשה כן בפני עשרה אנשים ובדיעבד אפי' עשה כן בפני עשר נשים אין להטריחו יותר. (רב פעלים ח"ב ס"ס ב'. חו"ע הלכות ערב יום הכפורים הלכה יז).

[II] רמב"ם (שם פ"א ה"ג).

[III] כתב הרמ"א (סי' תרג) וז"ל, וספק עבירה צריך יותר תשובה מעבירה ודאי, כי יותר מתחרט כשיודע שעשה משאינו יודע, ולכן קרבן אשם תלוי הוצרך להיות יותר ביוקר מחטאת, ע"כ. וכן מבואר באבות דרבי נתן (פ"ל ה"ב) רבי מאיר אומר כל העובר עבירה אחת בספק מעלה עליו הכתוב כאלו עשה בודאי. כיצד אדם חוטא ונודע לו חטאו מביא חטאת בסלע ועשירית האיפה בפונדיון. ספק חטא ספק לא חטא מביא מעילה וחומשה ומביא אשם בשתי סלעים, ע"כ.

[IV] רמב"ם (שם פ"ב ה"ד).

[V] רמב"ם (שם פ"ב ה"ו).

[VI] בנמי' יומא (פז): מאי אמר? אמר רב: אתה יודע רזי עולם. ושמואל אמר: ממעמקי הלב. ולוי אמר: ובתורתך כתוב לאמר. רבי יוחנן אמר: רבון העולמים. רבי יהודה אמר: כי עונותינו רבו מלמנות וחטאתינו עצמו מספר. רב המנונא אמר: אלהי, עד שלא נוצרתי איני כדאי, עכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי, עפר אני בחיי קל וחומר במיתתי, הרי אני לפניך ככלי מלא בושא וכלימה, יהי רצון מלפניך שלא אחטא ומה שחטאתי מרוק ברחמיך אבל לא על ידי יסוריך. והיינו וידייא דרבא כולה שתא. ודרב המנונא זוטא ביומא דכפורי. אמר מר זוטרא: לא אמרן אלא דלא אמר אבל

מאמרי הזוהר לפרשה

עיקר הכח שמכניע את היצה"ר הוא לימוד התורה הקדושה כמ"ש "בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין" וזהו-כי תצא למלחמה על אויבך - זה יצה"ר. ונתנו ה' אלהיך בידך ושבת שביו-שכל מה ששבה ממך יצה"ר אתה יכול להחזיר ע"י התורה, וראית בשביה אשת יפת תואר-היא הנשמה הקדושה, והבאתה אל תוך ביתך-תחזיר אותה אל גופך שנתגרשה משם בעוונותיך וכו'. ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים - הוא חודש אלול שצריך לבכות על עוונותיו ולהתחרט על מעשיו עם קבלה לעתיד.

זוהר חדש כי תצא ע"ב ע"א

כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ, דָּא אֵיחֻוּ יִצְרַח הָרַע וזהו יצה"ר. **דְּאֲנֵן צְרִיכִין לְמַפְק לְקַבְּלִיהָ בְּמַלְיָן דְּאֹרְיִיתָא וְלְקַטְרִינָא לִיהָ** שאנחנו צריכים לצאת כנגדו בדברי תורה, וללחום בו

ע"י לימוד התורה כמ"ש (קידושין ל ע"ב) בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, **וְכִדְרִין יִתְמַסֵּר בִּידָא דְּדַבְרַי נֶשְׁבָּה דְּאֵתְמָר, וְנִתְנֻנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִיו** ואז יצה"ר ימסר בידו של האדם, כמו שנאמר ונתנו ה' אלהיך בידך ואז תזכה שכל מה ששבה וחטף היצה"ר בעוונותיך, עתה תקח ממנו בחזרה.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְוִי עַל דָּא, וְוִי עַל דָּא, (משלי ל כב) תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלֹךְ וְנִגְבַּל כִּי יִשְׁבַּע לָחֶם. דְּהָא יִצְרַח הַטּוֹב אֲשֶׁתְּבָאִי בִידֵיהָ, וְאֵיחֻוּ מְלִיךְ עֲלֵיהָ אר"ש אוי על זה אוי על זה שהיצה"ר שהוא עבד מולך עלינו והוא לא ראוי כלל למלוכה, ואיש נבזה ועשיר כי ישבע לחם שהרי יצר הטוב נשבה בידו של העבד היצה"ר והיצה"ר מולך עליו.

אֵשֶׁת יַפֶּת תֹּאֵר, דָּא הִיא נְשָׁמְתָא. כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (שם לא ל) אֵשֶׁת יִרְאֵת ה' הִיא תִתְהַלֵּל זו היא הנשמה כמו שנאמר אשה יראת ה' הנשמה נקראת יראת ה' אותה צריך להלל ולשבח בתורה ובמצוות. **דְּהָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא, אֲנֻן סִיעֵן וּמְנַהֲיָנִין דְּנִשְׁמָתִין, וְאֲנֻן סִיעֵן וּמְנַהֲיָנִין דְּיִצְרַח הָרַע** שהרי בכל יום ויום אותם החבורות והמנהיגים של הנשמות שהם היצה"ט והמלאכים שעמו ואתם חבורות ומנהיגים של היצר הרע והמלאכים שעמו, **אֲנֻן בְּקַטְרִינָא תִדְרִיא, מְקַטְרִינֵן אֵלִין בְּאֵלִין, וְכָל שִׁיפִין דְּגוֹפָא בְּצַעְרָא בִּינִיחֻוּ, בֵּין נְשָׁמְתָא וּבֵין יִצְרַח הָרַע** אלה המחנות של צד הקדושה וצד הס"א נלחמים תמיד אלה באלה וכל האברים של הגוף בצער ביניהם, בין הנשמה ובין היצה"ר.

וְהִבֵּאתָ אֶל תוֹךְ בֵּיתְךָ, דְּאֵתְרַכַּת מִתְּמֻן, (שם לבג) וְשִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבֻרָתָהּ. וְכִבֵּר אֹקִימָנָא מְלִין ותביא את הנשמה ותחזיר אותה אל הגוף שנתגרשה משם בעוונותיך, וגרם שהשפחה שהיא הקליפה תירש ח"ו את גבירתה שהיא הנשמה ועתה שתחזור בתשובה תשוב ה' שהיא הנשמה אל גופך וכבר בארנו הדברים.

וְגִלְחָה אֶת רֵאשִׁיהָ ומה שכתוב וגלחה את ראשה כוונתו שתסיר מהראש את המחשבות הרעות, כמו שכתוב ועשית מעקה לגגך, מעקה ר"ת ה'רהורי עבירה ק'שים מ'עבירה, **וְעִשְׂתָּה אֶת צַפְרִינָהּ** הצפורניים שהן המותרות, דהיינו שתתרחק מן המותרות, **וְתִדְכִּי מַהֲהוּא זֹהֲמָא דְּאִטִּיל בַּה נְחָשׁ** ותטהר הנשמה מאותה הזוהמה שהטיל והכניס בה הנחש.

וְהִסִּירָה אֶת שְׁמֵלַת שְׁבִיָּה, מֵאֲנֻן כְּסוּ דְּמִסְאָבָא וְזִינִין בִּישׁוּן, מִחֻבָּא דְּעַגְלָא פ"י שתסיר הנשמה מאותם לבושים של טומאה ומיני בגדים סרוחים שנתלבשה בהם הנשמה ע"י חטא העגל. **דְּהָא בְּקַדְמִיתָא הָוִיא לְהוּ לְבוּשֵׁי קוֹדְשָׁא, דְּקַבִּילוּ בְּטוֹרָא דְּסִינֵי. וְכִד עֶבְדוּ יֵת עַגְלָא,**

אֶעֱדוּ מִנִּיּיְהוָה אֲנֹנִן לְבוּשֵׁי יָקָר שֶׁהָיָה בְּתַחֲלִילָה הָיוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל מְלֻבוּשִׁים קְדוּשִׁים שֶׁקָּבְלוּ בְּהַר סִינַי וְכַאֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַעֲגֹל הוֹסֵרוּ מֵהֵם אוֹתָם לְבוּשֵׁי כְבוֹד, דְּכָתִיב שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ל"ג ז) וַיִּתְנַצְּלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדֵימָם מִדֶּהַר חוֹרֵב וּבְמִקוֹמָם נִתְלַבְּשׁוּ בְּמֻלְבוּשֵׁי טוֹמְאוֹה. וּמֵאֵז עָלֵינוּ לְהַשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת כְּדֵי לְהַסִּיר אֶת הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים הַלָּלוּ.

וּבְכַתָּה אֶת אָבִיָּהּ וְאֶת אִמָּהּ יָרַח יָמִים, דָּא הֵיא יִרְחָא דְאַלּוּל וּבּוֹכָה הַנִּשְׁמָה הַזֹּאת לִפְנֵי הַקַּב"ה וְהַשְׂכִּינָה, חוֹדֵשׁ יָמִים עַל עוֹנוֹתֶיהָ זֶהוּ חוֹדֵשׁ אֲלוּל, דְּבִיָּה סָלִיק מִשָּׁה לְטוֹרָא, לְמַבְעֵי רַחֲמִין קַמֵּי קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין דִּישְׁתַּבִּיךְ לְיִשְׂרָאֵל עַל דְּעִנְלָא שְׁבוּ עֲלֵה מִשָּׁה לְהַר סִינַי מִל' בָּאב אַרְבַּעִים יוֹם עַד יוֹהֲכ"פ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים לִפְנֵי הַקַּב"ה (חוֹבָא) בְּשִׁבִיל שִׁיכּוֹפֵר לְעַם יִשְׂרָאֵל חֲטָא הַעֲגֹל, וְאֵז בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים אָמַר לוֹ הַקַּב"ה סִלַּחְתִּי כְּדַבְרֶיךָ. וּבְגִין דָּא, וּבְכַתָּה אֶת אָבִיָּהּ וְאֶת אִמָּהּ יָרַח יָמִים, בְּגִין דְּגִלֵּי עֲרִיטָא דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְעֲרִיטָא דְאוֹרֵיטָא וּבְשִׁבִיל זֶה וּבְכַתָּה חוֹדֵשׁ יָמִים שֶׁל אֲלוּל שֶׁאֵז הוּא זְמַן הַתְּשׁוּבָה וְעַת רְצוֹן הַיּוֹת שְׁעֵי הַחֲטָאִים מְגַלִּים אֶת עֲרוֹת הַקַּב"ה שֶׁהוּא ו"ק דו"א אֲבִיָּה שֶׁל הַנִּשְׁמָה, וְעֲרוֹת הַתּוֹרָה שְׁבַע"פ שֶׁהֵיא הַמְּלָכּוֹת. כְּמָה דָּאֵת אָמַר, (וּיקרא י"ח ז) עֲרוֹת אָבִיךָ וְעֲרוֹת אִמְךָ לֹא תִגְלֶה. וְעַל דָּא אָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים קִיט קלו), פִּלְגֵי מַיִם יִרְדּוּ עֵינַי עַל לֹא שְׁמַרוּ תוֹרַתְךָ שְׁתֵּי תוֹרוֹת שֶׁבְכַתָּב וּשְׁבַע"פ, אֲלֹא הִלְכוּ אַחַר מִרְאָה עֵינֵיהֶם [א].

וְהוּוּ יִשְׂרָאֵל רַחֲמִין מְמַלְכָּא כָּל הַהוּא זְמַנָּא, עַד יוֹמָא דְכַפּוּרֵי, דְנִתְחַיֵּת מִשָּׁה מִן טוֹרָא, וְהוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּתַעֲנִיטָא כָּל הַהוּא יוֹמָא וְהוּוּ עִם יִשְׂרָאֵל רַחוּקִים מִן הַקַּב"ה כֹּל אוֹתוֹ חוֹזֵן, מִרְאֵשׁ חוֹדֵשׁ אֲלוּל עַד יוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁאֵז יֵרֵד מִשָּׁה מִהַר סִינַי וְהוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּתַעֲנִיטָא כֹּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. וּכְדִין אֵתְדַבֵּק מְלָכָא בְּמִטְרוֹנֵיטָא וְאֵז הַתִּיחַד הַמֶּלֶךְ עִם הַמְּלָכָה. כְּמָה דָּאֵת אָמַר כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְאַחֲרַיִךְ בֵּן תְּבוֹא אֵלֶיךָ וּבְעֵלְתֶּהּ וְהִיתָה לְךָ לְאִשָּׁה שֶׁהוּא רוֹמוֹז עַל הַיְחוּד הַעֲלִיּוֹן.

כְּמָה בְּנֵי אָדָם אֲטוּמֵי לֵב וְעֵינֵיהֶם סְגוּרוֹת שֶׁמִּפְחָדִים מִבְּנֵי אָדָם וְלֹא מִפְחָדִים מִהַקַּב"ה.

בראשית ס"ח ע"א

רַבִּי חֵיָא פִּתַּח וְאָמַר (יִרְמִיָּה כ"ג, כ"ד) אִם יִסְתַּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֵינִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם יְהוָה. כְּמָה אֲנֹנִן בְּנֵי נִשְׂאָא אֲטִימֵי לְבָא וְסִתִּימֵי עֵינֵינִן כְּמָה הֵם בְּנֵי הָאָדָם אֲטוּמֵי לֵב וְסִתוּמֵי עֵינֵינִם, דְּלֹא מִשְׁגִּיחִין וְלֹא יִדְעִין בִּיקְרָא דְמִאֲרִיחוֹן שֶׁלֹּא מִשְׁגִּיחִים וְלֹא יוֹדְעִים בְּכַבּוֹד אֲדוּנֵיהֶם, שֶׁמִּפְחָדִים מִבְּנֵי אָדָם וְלֹא מִפְחָדִים מִהַקַּב"ה, דְּכָתִיב בֵּיָהּ שֶׁכְּתוּב בּוּ בַקַּב"ה (שֵׁם) הֲלוֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא. הֵיךְ בָּעוֹן בְּנֵי נִשְׂאָא לְאַסְתַּתְרָא מִחוּבֵיָהּ וְאִם כֵּן אֵיךְ רוֹצִים בְּנֵי אָדָם לְהַסְתֵּר מֵעוֹנָם וְאָמְרֵי, וְאוֹמְרִים (ישעיה כט, טו) מִי רֵאֵנוּ וּמִי יִדְעֵנוּ מִי רֹאֵה אוֹתָנוּ וּמִי יוֹדֵעַ מִמַּעֲשֵׁינוּ, וְגוֹרְמִים לְעַצְמָם לְרַדֵּת לְקַלִּיפָה. וּכְתִיב, (שֵׁם) וְהָיָה בְּמַחֲשַׁד מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁהַחוּשׁ הוּא מְדוּר הַקַּלִּיפָה. לָאן יִתְטַמְּרוּן מִקַּמֵּיהָ לְהִיכֵן יִסְתַּתְרוּ מִלִּפְנֵי ה' יִתְבַּרְךְ.

עֵינֵינִם וְהָאֵרוֹת

[א] וּמו"ר רֵאשׁ הַיְשִׁיבָה רַבִּי יְהוּדָה צַדִּיקָה וְצוּק"ל הַסְּבִיר, "פִּלְגֵי מַיִם יִרְדּוּ עֵינַי עַל לֹא שְׁמַרוּ, חוֹזֵר עַל הַעֵינֵינִם. "תּוֹרַתְךָ" שֶׁהוּוּ מְבִישִׁים בְּמִקוֹמוֹת אֲסוּרִים.

לְמִלְכָּא דְבַנְה פְּלִטְרִין משל למלך שבנה ארמון שהוא עולם העליון, וְעַבְד תְּחֹת אֲרַעָא טְמִירִין פְּצִירִין ועשה תחת הארמון מחבואים וחפירות. לְיוֹמִין מְרָדוּ בְּנֵי פְּלִטְרִין בְּמִלְכָּא לַיְמִים מְרָדוּ בְּנֵי הָאֲרַמּוֹן בְּמֶלֶךְ, אֲסַחֵר עֲלִייהוּ מִלְכָּא בְּגַיִסוּי (אצער) הקיף עליהם המלך בחילותיו. מָה עֲבָדוּ מָה עָשׂוּ, עָאֵלוּ וְטְמִירוּ גְרַמֵּייהוּ תְּחֹת נּוֹקְבֵי פְּסִירִין נִכְנְסוּ וְהִטְמִינוּ עֲצָמָם תְּחֹת הַמְּחֹבְאוֹת וְהַחֲפִירוֹת. אָמַר מִלְכָּא אָנָּא עֲבָדִית לֹון אמר המלך אני עשיתי את המחבואות הללו ואני מכיר כל מקום ומקום, וּמְקַמָּי אֲתוֹן בְּעָאן לְאֲתַטְפְּרָא ומלפני אתם רוצים להסתתר, הָרָא הוּא דְכְּתִיב וְהוּא שְׂכָתוּב אִם יִסְתַּר אִישׁ בַּמְּסַתְרִים וְאֲנִי לֹא אֲרָאֵנּוּ נְאֻם יְהוָה. אָנָּא הוּא דְעֲבָדִית נּוֹקְבֵי פְּסִירִין אני הוא שעשיתי את המחבואים והחפירות שאתם מתחבאים שם, וְעֲבָדִית חֲשׂוּכָא וְנִהוּרָא ועשיתי ובראתי חושך ואור, וְאֲתוֹן הֵיךְ יְכָלִין לְאֲתַטְפְּרָא קַמָּי ואיך אתם יכולים להסתתר מפני ולעשות מעשיכם בסתר, וחושבים שאין אני יודע מכם.

תָּא תְּחִי בָא וְרָאָה, כַּד בַּר נֶשְׁ חָטִי קַמֵּי מְאָרִיָּה כאשר האדם חוטא לפני אדונו, וְאֲמַשִּׁיךְ גְּרַמֵּיהּ לְאֲתַפְסִיא וממשיך עצמו וחושב להתכסות ולהסתתר מהקב"ה או קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד בֵּיהּ דִּינָא בְּאֲתַגְלִיא הקב"ה עושה בו דין בגלוי. וְכַד בַּר נֶשְׁ אֲדָפֵי גְרַמֵּיהּ וכאשר האדם מטהר עצמו בתשובה ומעשים טובים, קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֵי לְאֲסַתְרָא לֵיהּ דְלֹא יִתְחִי בְיוֹם אָף יְהוָה הקב"ה רוצה להסתיר אותו שלא יראה ביום ששולט חרון אף ה' [ב]. דְּוַדָּאֵי אֲבָעֵי לֵיהּ לְאִינֶשׁ (דף טו ע"ב) שבודאי ראוי לו לאדם, דְלֹא יִתְחִי קַמֵּי מְחַבְלָא כַּד שְׂרִיא עַל עֲלָמָא דְלֹא יִסְתַּבֵּל בֵּיהּ שלא יראה לפני המלאך המחבל כאשר הדין שורה על העולם כדי שלא יסתכל עליו וישלוט בו. דְהָא כָּל אַנּוֹן דִּיתְחִיזוֹן קַמֵּיהּ אֵית לֵיהּ רֶשׁוּ לְחַבְלָא שהרי כל אותם שנראים לפניו יש לו רשות לחבל בהם.

כאשר האדם שב בתשובה מעומק לבו אז תשובתו מגיעה עד הבינה העליונה שהיא האמא העליונה המטהרת את האדם ואז נטהר מעוונותיו, וכאשר ברא הקב"ה את העולם התנה עם התשובה ואמר לה כאשר בני יחטאו ויחזרו בתשובה תהיי מזומנת מיד לפתוח להם את השערים לקבלם בתשובה, ולא לחינם הקב"ה נקרא אל רחום וחנון.

ח"ג ס"ט ע"ב

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים קל, א) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קְרָאתִיךְ יְהוָה. תְּגִינֵן שְׁנִינוּ, בְּשַׁעֲתָא דְבְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלָמָא בשעה שברא הקב"ה את העולם, בְּעָא לְמַבְרֵי בַר נֶשְׁ רָצָה לְבְרוּא אֶת הָאָדָם שֶׁהוּא הַמּוּבָחַר שֶׁבְּבְרוּאִים, וּבִשְׂבִילוֹ נִבְרָאוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים וְהַתְּחִתּוֹנִים, אֲמַלִּיךְ בְּאוֹרֵיָתָא נְתִיעֵץ בְּתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, כִּי תַכְלִית בְּרִיאַת הָאָדָם הִיא כְּדִי שִׁיקִים הָאָדָם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, אָמַרְהָ קַמֵּיהּ אִמְרָה לִפְנֵי הַתּוֹרָה, תְּבַעֵי לְמַבְרֵי הָאִי בַר נֶשְׁ רוצה אתה לברוא את זה האדם, וְזִמִּין הוּא לְמַחֲטֵי קַמָּךְ עֵתִיד הוּא לְחַטּוֹא לִפְנִיךְ בְּשׁוּגָג, וְזִמִּין הוּא לְאֲרִגּוּא קַמָּךְ עֵתִיד הוּא לְהַכְעִיס לִפְנִיךְ בְּמִזִּיד.

עיונים והארות

שכחה לפני כסא כבודך, אלא נשכחות אלו הן הנשכחות של בני האדם, שמה שהם שוכחים, הקב"ה זוכר, ומה שהאדם זוכר, הקב"ה שוכח לו.

[ב] כתב בתפלת ר"ה "כי זוכר כל הנשכחות אתה" וכתוב שם גם "כי אין שכחה לפני כסא כבודך", ומשמע מהמלים "כי זוכר כל הנשכחות" שיש דברים שכן נשכחו מהקב"ה ח"ו, וא"כ מה פירוש מש"כ "כי אין

אִי תַעֲבִיד לִיּהּ פְּעוּבְדוֹי אם תעשה לו ותתנהג עמו כמעשיו, **הָא עֲלָמָא לָא יָכִיל לְמִיָּקָם קַמָּךְ** הרי העולם לא יכול לעמוד לפניך, כי צריך להעניש את האדם ולא יהיה מי שיקיים וילמד את התורה ואז אין עולם, **כָּל שְׁכֵן הָהוּא בְּרַ נֶשׁ כָּל שְׁכֵן אוֹתוֹ אָדָם שְׁהוּא בַעֲצָמוֹ חֲטָא**. **אָמַר לִיּהּ וְכִי לְמַנָּנָא אֶתְקַרִּינָא**, (שמות לד, ו) **אֵל רַחוּם וְחַנוּן אַרְךָ אַפַּיִם** אמר לה הקב"ה לתורה, וכי לחינם אני נקרא אל רחום וחנון וכו' כל זה כדי לרחם על בני, וע"י שמושכים אור גדול מ"ג מדות של רחמים מתבטלות הגזרות ואני מוחל לבני [ג].

וְעַד לָא בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא עֲלָמָא ועוד אמר רבי יהודה, עד שלא ברא הקב"ה את העולם, **בְּרָא תְּשׁוּבָה** שהיא בבנייה העליונה. **אָמַר לָהּ לְתְּשׁוּבָה** שהיא הבינה העליונה, **אֲנָא בְּעֵינָא לְמַבְרִי בְּרַ נֶשׁ בְּעֲלָמָא** אני רוצה לברוא אדם בעולם, **עַל מְנַת דְּכַד יְתוּבוּן לָךְ מַחֻבִּיהוּן** כדי שכאשר יחזרו בתשובה אליך מעונותיהם, **דְּתַהוּי זְמִינָא לְמַשְׁבַּק חוּבִּיהוּן** שתהיי מוכנה ומזומנה לעזוב ולסלוח לעונותיהם, **וְלְכַפְּרָא עֲלֵיהוּ** ולכפר עליהם ולנקותם מעונותיהם, וכמו שכתב הזוה"ק לקמן שהעונות פוגמים במלכות, והתשובה היא בעולם הבינה במקום גבוה מאד, ולכן בכחה ללבן את העונות כמ"ש (ישעיה א, יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. **וּבְכָל שְׁעָתָא וְשְׁעָתָא תְּשׁוּבָה זְמִינָא לְגַבִּי בְּנֵי נֶשָׂא** ובכל שעה ושעה התשובה מוכנה ומזומנת אצל בני האדם, **וְכַד בְּנֵי נֶשָׂא תְּיִבִין מַחֻבִּיָּהוּ** וכאשר בני האדם חוזרים ושבים מעונותיהם, **הֵיא תְּשׁוּבָה תָּבַת לְגַבִּי קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, וְכַפֵּר עַל כְּלָא** זו התשובה שהיא בעולם הבינה חוזרת אל הקב"ה והיא מכפרת על הכל, **וְדִינִין אֶתְכַפְּיִין** והדינים נכפים ונכנעים, **וּמַתְּבַסְּמִין בְּלָהוּ** ומתמתקים כל הדינים, **וְבַר נֶשׁ אֶתְדַכֵּי מַחֻבִּיהּ** והאדם נטהר מעונותיו, כי מושכים שפע ואור גדול מ"ג מדות של רחמים שמתגלים ע"י התשובה.

אֵימַתִּי אֶתְדַכֵּי בְּרַ נֶשׁ מַחֻבִּיהּ ושואל, מתי נטהר האדם מעונותיו בתשובה, **בְּשְׁעָתָא דְּעָאֵל בְּהֵאֵי תְּשׁוּבָה בְּרַקָּא הַיּוֹי** בשעה שנכנס בזאת התשובה שהיא הבינה אימא עליונה כראוי, ואז היא מלבנת את כל העונות, ועתה מובן מה פ"י ממעמקים, שהוא העומק הגדול של עולם התשובה, שהיא הבינה העליונה. **רַבִּי יִצְחָק אָמַר** מזה הוא ממעמקים פ"י **דְּתַב קַמִּי מְלָכָא עֲלָאָה** כאשר שב בתשובה לפני המלך העליון, **וְעֲלִי** (דף ע' ע"א) **עֲלֹתָא מַעֲוֹמְקָא דְּלָבָא** ומתפלל התפילה מעומק הלב אז מתקבלת תפילתו ומטהרים עונותיו, **הָרָא הוּא דְּכַתִּיב** זהו שכתוב **מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיד יְהוָה** [ד].

עיונים והארות

יעשה תשובה ויתכפר לו. [ד] ועל פי זה יובן מה שאנחנו אומרים בעשרת ימי תשובה מזמור ממעמקים קראתיך ה' בין ישתבח ליוצר, כי ממעמקים היא הבינה העליונה כמ"ש אם עונות תשמור יה' מי יעמד, מ"י היא הבינה, אשר לה "מיו" שערים שהיא העומדת לו לאדם לכפר עונותיו, ואח"כ מתחילים יוצר שם הוא עולם הבריאה בחי' הבינה, ולכן שם אומרים את המזמור הזה. ועוד צריך לידע מש"כ רבנו האר"י ז"ל בשע"כ"ו דרושי ר"ה שיכוין שם במזמור את בחי' העומקים כי עומק גי' רי"ו-גבורה, וע"י התשובה ממתקים הגבורה השייכת לאותו יום ויש עשרה עומקים ובכל יום מכוונים בעומק אחר.

[ג] מובא במדרש, שאלו לחכמה, חוטא מהו ענשו? אמרה להם, חטאים תרדוף רעה. שאלו לנבואה, אמרה להם נפש החוטאת היא תמות. שאלו לתורה, אמרה יביא אשם ויתכפר לו. שאלו לקב"ה, אמר להם יעשה תשובה ויכפר לו. יוצא איפוא, אומר רבי אברהם ממיקלייב, כי "על פי שנים עדים", על פי שתי דעותיהן של החכמה והנבואה או אפי' "שלשה עדים" גם לפי הדעה השלישית של תורה "יומת המת" אין לו לחוטא תקנה אלא עליו למות, שכן אפי' לפי התורה שכתוב כי עליו להביא קרבן, מה יעשה בזמן שאין בית המקדש קיים ואי אפשר להביא קרבן, או כאשר אין ידו משנת להביא קרבן. ברם "לא יומת ע"פ עד אחד" לפי דעתו של האחד והמיוחד הקב"ה לא יומת החוטא שכן עצה קלה יעוצה לו כי

רַבִּי אָבָא אָמַר, מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיךָ יְהוָה, אַתָּה גָּנִיז הוּא לְעֵילָא, וְהוּא עָמִיקָא דְבִירָא מְקוּם גָּנוּז הוּא לְמַעְלָה, וְהוּא עוֹמֵק הַבָּאֵר שֶׁהוּא הִיטוּד דְּבִינָה, וּמֵהָאֵי נִפְקִין נְחָלִין וּמְבוּעִין לְכָל עֵיבָר וּמִמְנוּ מִהִיטוּד דְּבִינָה יּוֹצֵאִים נַחְלִים שֶׁהֵם חֲסִידִים, וְנִבְעוֹת שֶׁהֵן גְּבוּרוֹת, לְכָל צַד וְקִצָּה מִהַחֲגִ"ת נְהִי"ם, וְהוּא עָמִיקָא דְעָמִיקָתָא, אֶקְרִי תְּשׁוּבָה וְזֶה הָעוֹמֵק שֶׁבְּתוֹךְ הָעוֹמֵק, כְּלוּמַר יְסוּד דַּאבָּא שֶׁהוּא חֲכָמָה, בְּתוֹךְ יְסוּד דַּאִימָא שְׁהִיא בִּינָה, הוּא הַנִּקְרָא תְּשׁוּבָה. וּמֵאַן דְּבַעֵי לְאַתְבָּא וּלְאַתְדַּפְּאָה מִחוּבֵי וּמִי שְׂרוּצָה לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה וְלִהְטָהָר מִעוּוֹנוֹתָיו, בְּהָאֵי עוֹמְקָא אֶצְטְרִיךְ לְמַקְרִי לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּזֶה הָעוֹמֵק צְרִיךְ לְקָרָא לְקַב"ה חֹזֵק חֹזֵק, שֶׁתְּפִילְתּוֹ תַעֲלֶה לְבִינָה הָעֲלִיוֹנָה, הִנָּה הוּא דְכֶתִיב וְזֶה שֶׁכְּתוּב מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיךָ יְהוָה. תַּאנָּא לְמַדְנֹו, בְּשַׁעֲתָא דְהָוָה בְּרַ נְשׁ חָב קָמִי מְאָרִיָּה בְּשַׁעָה שֶׁהִיָּה הָאֲדָם חוֹטָא לְפָנֵי אֲדוּנֹו בְּזִמְנָן בִּיהִמְ"ק, וְקָרִיב קָרְבָּנִיהָ עַל מְדַבְּחָא וְהִקְרִיב אֶת קָרְבָּנֹו עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְכִהְנָה מְכַפֵּר עָלֶיהָ וְהִכְהֵן הִיָּה מְכַפֵּר עָלָיו ע"י הַתְּשׁוּבָה וְהִקְרָבֹו, וּבַעֵי בְּעוֹתִיהָ עָלֶיהָ וּמִבְקָשׁ בְּקִשְׁתּוֹ עַל הָאֲדָם שֶׁהִקְב"ה יִמְחֹל לוֹ עוּוֹנוֹתָיו, מְהִנְעָרִין רַחֲמֵי, וְדִינֵין מְתַבְּסָמֹן מִתְעוֹרְרִים רַחֲמִים וְהַדִּינִים נִמְתְּקִים, וְתִשׁוּבָה אֶרִיךְ בְּרַכָּאן, בְּמִבּוּעִין דְּנִגְדִין וְנִפְקִין וְהַתְּשׁוּבָה שֶׁהִיא הַבִּינָה, מוֹרִידָה וּמְשַׁפֵּיעָה שְׂפַע בְּרִכּוֹת מִהַנְּבִיעוֹת שֶׁמוֹשְׁכִים וּמוֹצִיאִים שְׂפַע לְעוֹלָם, וּמְתַבְּרָכִין כְּלָהוּ בּוֹצִינֵין בְּחֻדָּא וְאִז מִתְבָּרְכִים כָּל הָאוֹרוֹת וְהַסְפִירוֹת כֶּאֱחָד, וְיֵבֵר נְשׁ אֶתְדַּבֵּי מִחוּבֵיָּה וְהָאֲדָם נִטְהָר מִעוּוֹנוֹתָיו ע"י הַתְּשׁוּבָה.

מאמרי הפרשה

"כִּי תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל אֵיבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׂבִי" (כא, י)

אל תאמין בעצמך עד יום מותך

בפרשה הקודמת לגבי האנשים היוצאים למלחמה, נאמר (דברים כ, ה) מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה. ומה הפירוש "הירא" אומרת הגמ' (סוטה דף מד.) שירא מעבירות שבידו ואפי' על עוון קטן מאד כגון שדיבר בזמן הנחת תפילין בין תפילה של יד לראש (מנחות לו.). נמצא, שההולכים למלחמה, היו רק צדיקים גמורים שאין להם שום עוון. ובכל זאת התורה אומרת אצלנו וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה, משום שירדה התורה לסוף דעתו של אדם, שאינו יכול לעמוד בנסיון, ולכך התירה לו אשת יפת תואר. מכאן אנחנו לומדים, מה יכוננו דברי חז"ל (אבות ב, ד) אל תאמין בעצמך עד יום מותך, כי האדם בעולם הזה נתון כל הזמן בנסיונות נוראים, וצריך להזהר מאוד ולתקן מדותיו.

עיקר בואו של האדם לעולם הזה להעביר על מדותיו

עיקר הכתוב "כי תצא למלחמה על איביך" מדבר על המאבק התמידי בין האדם לאויבו הגדול היצר הרע. עיקר עבודת היצר הרע היא להלחם באדם שלא יתקן מדותיו, ואינו מניחו להעביר על המדות. והאמת היא שלכך בא האדם לעולם הזה, לתקן את מדותיו ולהדמות לבוראו מה הוא רחום אף אתה רחום וכו'. וכמו שפירש הגאון מוילנא על הפסוק במשלי (ה, יג) החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חייך, כי מה שהאדם חי, הוא כדי לשבור מה שלא שבר עד הנה אותה המדה, לכן צריך להתחזק, ואם לא יתחזק למה לו חיים.

יום הדין מתקרב ובא, והזמן קצר והמלאכה מרובה צריך לנו הכנה גדולה ועצה גדולה ליום הדין, לכן בזמן הזה אנו צריכים לוותר ולהעביר על המדות, ואז מדה כנגד מדה גם הקב"ה לא ידקדק עמנו בדין. כמובא בגמרא (ר"ה דף יז.) אמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירים לו על כל פשעיו. שנאמר (מיכה ז, יח) נושא עוון ועובר על פשע, למי נושא עוון? למי שעובר על פשע. ופירש רש"י (שם) שאין מידת הדין מדקדקת אחריהן אלא מניחתן והולכת. עד כאן.

עוד ראינו בגמרא בתענית (דף כה:) ירד ר' אליעזר לפני התיבה ולא נענה וירד רבי עקיבא ונענה. יצאה בת קול ואמרה לא שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מדותיו וזה אין מעביר על מדותיו. והקשה הגרי"פ אם כן שרבי עקיבא היה מעביר על מדותיו, נמצא שהיה גדול מרבי אליעזר בזה שלא העביר על מדותיו, וכיצד אם כן אמרה הבת קול שאינו גדול מרבי אליעזר? וביאר, שבדאי לא היה הבדל בעצם המדות בין זה לזה. אלא שרבי אליעזר היה מתלמידי בית שמאי שסוברים שהאדם צריך להתנהג בקפדנות. ואילו רבי עקיבא היה מתלמידי בית הלל שסוברים שהאדם צריך להתנהג בענוה ולהעביר על מדותיו, וכיון שהוא מעביר על מדותיו, לכן מדה כנגד מדה, הוא נענה, ורבי אליעזר אף על פי שלא היתה עליו שום תביעה, בכל זאת לא נענה. נמצנו למדים שגם לתפילה תועיל מדה זו של מעביר על מדותיו, ובפרט שאנו רוצים שתתקבל תפלתנו, ושלא ידקדקו עמנו בדין.

במדה זו אפשר להחיות מתים

וראיתי בספרו של הרב שמואלביץ (שיחות מוסר מאמר ל"ח תשל"ב) הגמרא בראש השנה (דף יז.) מספרת, רב הונא בריה דרב יהושע חלש, על רב פפא לשיולי ביה. הזויה דחליש ליה. עלמא, אמר להו, צביתו ליה זוודתא (הכינו צידה לדרך ותכריכים). לסוף נתרפא וכו'. אמרו ליה, מאי חזית? אמר להו כן היה שנקנסה עליו מיתה, אמנם אמר הקב"ה, הואיל ואינו מעמיד על מדותיו, לא תדקדקו אחריו. הנה שאף לאחר שנקנסה עליו מיתה, והיה גוסס וכבר עלה לבית דין של מעלה, הועילה לו מדתו שהיה מעביר על מדותיו להשיבו לתחיה.

אמנם צריך לזה תנאי והוא כדאיתא (שם) אמר ר' אחא בר חנינא אליה וקוץ בה (דבר תנחומים יש כאן אבל יש בתוכו דבר קשה שאינו שווה לכל) לשארית נחלתו ולא לכל נחלתו, למי נושא עוון, למי שמשים עצמו כשיריים, דהיינו, כמו שהשיריים אינם נחשבים, כך גם הוא אינו חשוב בעיניו ואינו מתגאה. ואמר הרב נראה שכוונת רב אחא בר חנינא מוסבת על מעביר על מדותיו כשזה בא מחמת ענוה, או זוכה לכך שהקב"ה "נושא עוון", אבל אם מעביר על מדותיו מטעם אחר, אין בו את הסגולה שיעבירו על כל פשעיו.

העברת מדותיו של אבנר בן נר

וכן מצינו בנביא (שמואל ב, ג) שכאשר נפטר שאול, הלך אבנר בן נר והמליך את בנו איש בושת למלך על ישראל. ואילו דוד היה מולך בחברון על יהודה. אחר כך העליל איש בושת על אבנר, ולכן הלך אבנר והשלים עם דוד וכו' והבטיחו לסייעו בשילטון המלוכה על כל ישראל. ודוד שלחו לשלום. בשמוע זאת יואב בן צוריה, שהיה לו כעס רב על אבנר בן נר, היות והוא הרג את אחיו עשאהל, רדפו יואב בן צוריה והרג את אבנר בן נר, ודוד לא ידע.

ובמדרש (ילקוט שמעוני על ירמיה בפסוק אל יתהלל) מובא שבאותה שעה שהיה דמו של אבנר בן נר שותת ועוד כמה רגעים הוא ימות, תפסו אבנר ליואב בין שתי ידיו. ואילו היה לוחץ את ידיו היה הורג את יואב, ובזה היה נוקמו על שנטל את חייו, אך בכל זאת ויתר ואמר, איך אעשה הרעה הזאת כי לא יהיה שר צבא לעם ישראל כמותו, והעביר על מדותיו ועזב אותו וכו', והוא פלא עצום.

העברת מדותיו של רבנו סעדיה גאון

עוד מסופר על ר' סעדיה גאון שהלך עם משרתו לעיר רחוקה, והתאכסנו אצל אדם מכובד שלא ידעם בהכרת פנים, ולא ידע שגדול הדור ניצב לפניו, רק סבר ששני עניים הם. והרב הזהיר את משרתו, שלא יגלה בשום אופן שהוא הרב סעדיה גאון, כדי שלא להנות מכתרה של תורה. באותו יום נעלמו לבעל הבית שתי כוסות מזהב, וחשד את אורחיו, התכונן בר' סעדיה שהיה מראהו יותר מכובד, ובלבו קבע הן כנראה הוא הגנב הראשי, ואת קולו נשא ברמה והחל לצעוק עליהם, גנבים כפויי טובה תחזירו את הכוסות. והם טענו כנגדו, לא היו דברים מעולם ולא בנו המעל... בקיצור אותו בעל הבית החל להכות את הרב מכות חזקות ונאמנות. אזי המשרת שכאב לו הדבר עד מאד, ולחש לרב אגלה שאתה הרב, ובזה יפסיק לענותך, ואילו הרב הזהירו לא תגלה. בעל הבית בראותו את רמזיהם זה לזה, סבר שהוא רמז לו שלא לגלות היכן הכוסות, ולכך עוד הוסיף להכותו מכות גדולות יותר, עד שמהשמים ריחמו, ואחד מבני הבית מצא את הכוסות באשפה. בראותו כן בעל הבית ביקש מחילה, והרב ברוב גודלו מחל לו מיד. ראינו שהרב לא רצה להנות מכתרה של תורה בשום אופן והעדיף לקבל את המכות, העיקר להתנהג במידת הענוה.

העברת מדותיו של ר' יחיאל מיכל מזלוטשוב

מסופר על ר' יחיאל מיכל מזלוטשוב, שהיה מצבו דחוק מאוד בפרנסה, והיו לו תפילין שירש מאבותיו שהיו יקרות מאד ובעלות ערך גדול, ותמיד היתה אשתו מציקה לו שימכור את התפילין ועם הכסף יקנה אחרים וגם תשאר

בידם פרנסה ברווח. אך הוא לא שמע לה בשום אופן. פעם אחת לא היה בעירו אתרוג, וכל מה שעשו להשיג לא עלה בידם. לפתע בא אדם עם אתרוג מהודר מאוד, ואמר לרב שאם יתן לו את התפילין יתן לו אתרוג, בסופו של דבר הסכים הרב והחליפו ביניהם, אותו האיש נתן לרב את האתרוג והרב נתן לו התפילין. בראות אשתו את האתרוג המהודר בידו וביודעה שאין אתרוג בנמצא, שאלתו מהיכן הכסף לאתרוג? סיפר לה הרב שנתן תמורתו את התפילין. האשה מרוב כעסה לקחה את האתרוג וזרקה אותו בכח ופסלה את האתרוג. פתח ר' יחיאל את פיו ואמר, השם אתה צייתה לקחת אתרוג אך גם צייתה להעביר על המדות. ולא כעס עליה אף על פי שהפסיד גם את התפילין וגם את האתרוג. ישמע חכם ויוסיף לקח.

"כִּי תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׂבִי" (כא, י)

רשב"י אומר שהאויב העיקרי של האדם הוא היצר הרע

כִּי תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ, עיקר הכוונה היא לאויב הרוחני, היצר הרע שנלחם באדם בכל כוחו ומנסה בכל מיני תחבולות להוליך את האדם שולל. וכמו שאמר רשב"י זע"א (זוהר ח"א דף צו ע"א) "אויבך, דא איהו יצר הרע", כי הוא האויב האמיתי של האדם, האויב העיקרי, וכמאמר הגמ' בקידושין (דף ל:), יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אינו יכול לו, כי הוא לא עוזב את האדם ולא מתייאש מלנצחו.

וכפי שאמרו רבותנו (ברכות סא.), היצר הרע דומה לזבוב, כי כמו שהזבוב לא עוזב את האדם אלא הולך ובא ולא מרפה, מחפש פירצה, לא הצלית, חוזר שוב, מנרשים אותו וחוזר שוב, לא מתייאש בשום אופן. כך הוא היצר הרע, לא עוזב את האדם בשום אופן. לכן צריך להלחם בו בכל הכח, לזכור בכל רגע שזאת מלחמה עם אויב אכזרי עד מאד ואסור להתפתות ללשון החלקלקות שלו. כי היצר הרע מראה לאדם שהוא לטובתו, מראה לאדם שהוא לא כל כך גורא כמו שחושבים. אבל תדע שהוא אכזרי עד מאוד, ובא בכל מיני תחבולות ותעלומות, וכך במצוות ומעשים טובים יועץ הוא, נכון טוב הדבר... צריך לעשותו... אבל מחר, לא עכשיו רק מחר... העיקר לדחות את הטוב שהאדם רוצה לעשות. "מחר" זה עמלק, כמו שכתוב (שמות יז, ט) וצא הלחם בעמלק "מחר", "מחר" זו עצת היצר ואנחנו צריכים להתגבר עליו ולהכניעו. ובשביל להצליח, צריך ללמוד מדרכו של היצר הרע ולא להתייאש. הן דוד המלך אומר (תהלים קב, כט) "ולבי חלל בקרבי", כמה נלחם יצר הרע בדוד המלך, ודוד לא התייאש אלא נלחם בו בכל הכוחות ולכן לבסוף הצליח.

ולא לחינם אמרו חז"ל (ברכות סא.) שיצר הרע דומה לזבוב, מפני שהזבוב הוא קליפה מיוחדת שעושה פירוד, ומנהגה הפרד ומשול. וכך נקרא "זבוב" ראשי תיבות "זה פכה וזה פכה" שגורם פירוד בין האדם לחבריו, ובין האדם לאביו שבשמים.

ומעניין שחכמי המדע אומרים שלזבוב יש חמש מאות עיניים, וידוע שליצר הרע יש חמש מאות עיניים, ובמסכת עבודה זרה (דף כ: כז) כולו מלא עיניים, מפני שאורב לאדם עם חמש מאות עיניים.

וזוהו דברי הפסוק (דברים יט, יא) וכי יהיה איש שונא לרעהו וארב לו. פירושו "וכי יהיה איש שונא", הוא היצר הרע שהוא שונא לאדם ומבקש להמיתו, "לרעהו" עושה עצמו כחבר רע, אך באמת הוא שונא גדול, "וארב לו" היצר הרע אורב לאדם ומבקש להמית נשמתו.

ולכן צריך תמיד לזכור שהאויב האמיתי של האדם, זה היצר הרע, והוא זקן ומלומד טוב בעבודתו, וכמו שאמר אריסטו לתלמידו אלכסנדר מוקדון, אתה עשית מלחמות גדולות בעולם, כבשת את כל העולם, אבל תדע לך שיש איזה מלך אחד זקן וכסיל שאותו עדיין לא הצלחת לנצח. שאל איך יכול להיות, הלא כבשתי מדינות שלימות, מלכים כבירים? אמר לו, נכון, אבל המלך הזה יושב בתוכך. ומי הוא זה? אמר לו זה יצר הרע. וכבר קדמוהו חז"ל ואמרו (אבות פ"ד מ"א) איזהו גיבור הכובש את יצרו. לא המנצח חיילים גדולים נקרא גיבור, גיבור הוא רק מי שכובש את היצר שלו, כי זו הגבורה האמיתית. וכמו שהעשירות אינה נמדדת בכמה כסף יש לאדם, אלא באיזהו עשיר השמח בחלקו (אבות פ"ד מ"א), כך גם הגבורה אינה נמדדת בכח הפיזי אלא רק בכח הרוחני.

וממשיך רשב"י (זוה"ק ח"א דף צו ע"א הנ"ל), כמה לנצח את היצר הרע? ומשיב בלימוד התורה, וכמו שאמרו רבותנו (קידושין ל:) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין.

מעשה ברבי חנינא בן דוסא שקרא לאריה מלך חלש ואח"כ קראו גיבור

המדרש (תנחומא ויגש ג) מספר, מעשה ברבי חנינא בן דוסא שראה את הארי ואמר לו, אי לך, מלך חלש. כלום לא השבעתיך שלא תיראה בארץ ישראל. מיד ברח. רץ אחריו רבי חנינא, אמר לו נענית לך, שקראתיך חלש, ומי שבראך קראך גבור, שנאמר (משלי ל, ל) ליש גבור בבהמה ולא ישוב מפני כל!

וצריך להבין מלכתחילה מה סבר, שקראו חלש, ולבסוף מה סבר שרדף אחריו וקראו גיבור? והתשובה, שרבי חנינא השביע את הארי שלא יראה בארץ ישראל. והנה בכל זאת הגיע הארי. מדוע, מה ארע? רעב היה, ומשחר למרף, ואף שנשבע לרבי חנינא בן דוסא שלא יבוא, אך הרעב דחק בו. תתגבר! איני יכול. לכך קראו רבי חנינא "מלך חלש", הן הגבור, כובש את יצרו. והוא, בצדק הרויח את הכנויי, "מלך חלש". ובזה גער בו רבי חנינא. והנה האריה קיבל את התוכחה, לא התמרמר, לא הזכיר שבוראו קראו גבור, לא התנצל שהוא רעב. אלא הסתובב, וברח. מעתה שמקבל הוא את התוכחה ומשנה דרך, אזי גבור הוא! לכך רץ אחריו רבי חנינא, ביקש סליחתו, ושב וקראו גבור, כאשר קראו רבו.

"כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֵיבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי" (כא, י)

"ושבית שביו" הן ניצוצי הקדושה שלקחה הסטרא אחרא בשבי וע"י התשובה משיבם אל מקומם, ובפרט ע"י תורת רשב"י

נודע שעל ידי העוונות נגרם שיש הרבה ניצוצי קדושה שנפלו ונשבו בקליפות. היצר הרע מתגרה באדם ומכשיל אותו בעבירות, ואז ניצוצי הקדושה הן המצוות והמעשים טובים, נופלים בקליפות והיצר שובה אותן ולוקח אותן לסטרא אחרא. ומניצוצי קדושה אלו שנפלו אל הטומאה, הסטרא אחרא מקבלת חיות וכה, וזהו שכתוב (כאן) "כי תצא למלחמה", אדם יצא למלחמה נגד היצר הרע, "ונתנו ה' אלהיך בידך", יעזרו לך מן השמים לנצח את היצר הרע, ו"שבית שביו", תזכה להחזיר את "השביו" הם כל ניצוצי הקדושה שלקח היצר הרע והם שבויים בין הקליפות בטומאה, תזכה לקחתם בחזרה אל מקומם אל הקדושה, כמו שנאמר (איוב כ, טו) חיל בלע ויקיאנו.

עוד י"ל "ושבית שביו", "שביו" ראשי תיבות שמעון בר יוחאי, כי על ידי רבי שמעון בר יוחאי, ועל ידי לימוד הזוהר הקדוש, מוציאים הרבה ניצוצי קדושה מתוך הסטרא אחרא, ומחזירים אותם אל הקדושה, ובפרט בחודש אלול צריך לעסוק בתיקוני הזוהר.

"כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֵיבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי" (כא, י)

ע"י האחדות מנצחים את היצר הרע

הוקשה לרבנו הארי ז"ל (ספר הליקוטים ריש כי תצא), "כי תצא" נאמר בלשון יחיד, ואילו המשך הפסוק נאמר, למלחמה על "איביך", בלשון רבים, ולכאורה היה צריך לומר, כי תצאו למלחמה, וכך תחילת הפסוק וסופו היו בלשון רבים? אלא ללמדנו שעל ידי האחדות מנצחים את היצר הרע, כי רק ביחד אפשר לנצח את היצר, האדם לבדו אינו יכול לו, אבל אם הוא הולך עם כולם יחד, כלומר כשהאדם נמצא בתוך קהילה קדושה, וכולם יחד עובדים את הקב"ה ונלחמים כולם בלב אחד כאיש אחד ביצר הרע, באחדות אחת, אזי ינצחוהו. ולכך נאמר כי תצא בלשון יחיד, היינו כשכל הציבור באחדות, ונראים כיחיד היוצא למלחמה על אויביך, ולכן מסיים הפסוק, ונתנו ה' אלהיך בידך, שבה התורה וקוראת לאוייב בלשון יחיד, ככתוב, "ונתנו", כי אז ה' ינהיג עמכם מידה כנגד מידה, ויפיל לפניכם את כל אויבכם, כאילו הם אדם אחד יחיד ובודד.

ולכן בכדי לנצח את היצר הרע, צריך להלחם בו יחד כולם באחדות אחת, בלב אחד ואז נתגבר עליו.

"כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֵיבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי" (כא, י)

אם רק "תצא למלחמה" על היצר הרע, "ונתנו ה' אלהיך בידך"

"כי תצא" אמרו רבותנו (מוזב אליהו כאן, איזמיר תרכ"ד), ה' יתברך אומר לאדם, אתה רק תצא למלחמה, רק תתחיל לעבוד את השם יתברך ותתנגד ליצר הרע ותלחם בו, אני כבר אשלים לך את המלאכה, ובס"ד תנצח. אבל צריך להתחיל ולצאת למלחמה, כי ברגע שהאדם יוצא למלחמה, הקב"ה עמו ועוזר לו נגד היצר הרע.

"כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי" (כא, י)
 ר"ת "כ"י" כ"ל יום, "תצא" למלחמה נגד היצחק"ר, וכן "כ"י" גימ' ל' כנגד ל' יום של אלול

היות והיצר הרע בא בכל יום בכוחות חדשים לפתות את האדם ואינו מתייאש, לכן בכל יום ויום צריך מלחמה נגדו, וזהו שנאמר "כי תצא", ראשי תיבות המילה "כ"י" כל יום, תצא למלחמה נגד היצר הרע.

גם "כ"י" בגימט' ל' כנגד יום של חודש אלול, הוא הזמן המסוגל להלחם ביצר הרע ולהכניעו, וכמו שכתוב בזהר חדש (ח"א דף צ"ו ע"ב) על הפסוק ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, דא היא ירחא דאלול (זה הוא חודש אלול).

"כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה" ר"ת כתל, להוריד את הכותל המפריד בינינו לבין אבינו שבשמים ולבכות בכותל לבורא

"כי תצא למלחמה" ראשי תיבות כת"ל, לפי שיש כותל שמפסיק בינינו לבין אבינו שבשמים (ברכות לב), וכיוצא בזה כאשר אדם יוצא למלחמה נגד היצר הרע, בזה הוא מסיר את הכותל המפריד בינינו לבין אבינו שבשמים.

גם זה רמז לאדם שילך לכותל המערבי כדי לנצח במלחמה עם היצר הרע, ששם מקום השראת השכינה, דהיינו בכח התפילה שיבכה ויתחנן על עצמו, יכול ויכול ליצר הרע.

"כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי" (כא, י)

ביצד לנצח את היצר הרע

בספר החותמת והפתילים (ריש כי תצא, תש"ד) כתב שיש רמז בסופי תיבות הפסוק "כי תצא למלחמה על אויבך" שזה סופי תיבות "אהלך", אהלה של תורה הוא הדבר הגדול ביותר שמכניע את היצר הרע, כי מי שיושב באהלה של תורה יכול לנצח את היצר הרע.

והנה זה מה שאמרו רבותנו בגמרא קידושין (ל): בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ואם פגע בכך מנוול זה משכחו אחריו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח, אם ברזל הוא מתפוצץ. עד כאן. המנוול הוא יצר הרע, אם פגע בכך תבוא לבית המדרש, תלמד תורה, שם תוכל להכניע אותו, "אם אבן הוא נימוח" לכאורה היו צריכים חז"ל לומר, אם אבן הוא מתפוצץ אם ברזל הוא נימוח, שהרי טבע האבן להתפוצץ, ולא ראינו שמתכינים אבנים. ולאידך הברזל נימוח ואינו מתפוצץ? אלא שמלמדים אותנו רבותנו בזה את הכח המופלא והנפלא של התורה הקדושה, שיכולה לשנות את טבע הבריאה, וזו החכמה להפוך את הטבע. האדם יש לו טבע קשה, וגם היצר הרע נהפך אצלו כטבע ממש, לכן אמרו "משכחו לבית המדרש" ובכח התורה "אם אבן הוא נימוח". כלומר התורה הופכת את הטבע, כך שאפי' האבן שטבעה להתפוצץ, בכח התורה היא נימוחה. וכן הברזל שטבעו להיות נימוח ונוזלי, בכח התורה הופכים את טבעו והוא מתפוצץ. התורה עוזרת לאדם לעשות תשובה, והתשובה היא עולה למעלה מן הכל. וגם כשם שהתבלין מתקן את המאכל, כך גם התורה היא תבלין לתקן את היצר הרע (קידושין ל:), ויש בידה לשנות אותו, עד שיכול להניע לכך שאפילו היצר הרע עצמו יעזור לאדם בעבודת ה', כמו שכתוב שהס"מ בריך את יעקב אבינו, וזה רק בכח התורה.

הגאון חיד"א (ברכ"י או"ח סי' א' אות ט', ובטוב עין סי' ח"י אות ב') כותב שהתורה היא התבלין שבו אנו נלחמים ביצר הרע, ואיזהו זה לימוד המוסר, האדם לא יכול בשום אופן לכבוש את יצרו מבלי שילמד בכל יום מוסר, חצי שעה בבוקר וחצי שעה בערב. בלי מוסר אי אפשר להקרא אדם, חייב האדם לחנך את עצמו במוסר נוקב, וצריך לחזור עליו עוד הפעם ועוד הפעם, כי האדם לא יכול להתיישר מבלי ללמוד מוסר כל יום.

הדרך לנצחו על ידי השבון נפש

כאשר עורכים השבון נפש, הלב כואב על כל העבירות, ושבים בתשובה. כאשר מתבוננים על סיבת העבירות, רואים קלות ראש, הקלה מסובין, ממש כמוץ נידף, כזו חולשה. ללא שום השרשה בלב. ועל כן אם נפנה לאחור, אם נשנה דרך, אם נקבל תוכחה, זו גבורתנו, כמו שדרשו על הפסוק (בראשית לפ, ד) "וימצא יוסף חן", אם אתה רוצה לראות את עצמך הולך ומוסיף בעבודת השם, תעשה בכל יום השבון נפש, "חן" ראשי תיבות השבון נפש. והיינו "וימצא", איך תמצא "יוסף" – הוספה בעבודתו? על ידי "חן" – השבון נפש.

היצר של דורנו האינטרנט הפלאפונים והמחשבים

צריך להלחם במסירות נפש ממש, לא להניח לו אף פתח, כי דרכו של היצר הרע הוא (בראשית ד, ז) לפתח חטאת רובין. ולכן אם משאירים פתח ולו הקטן ביותר, מיד היצר מכה ללא רחם, זאת ועוד בכל יום הוא מביא תעלול חדש

"חדשים לבקרים", ובפרט בשנים האחרונות, הוא התחכם ביותר והביא לנו צרות גדולות, המחשבים האינטרנט והפלאפונים וכל מיני מכשירים מתקדמים למיניהם, עוד מעט ישתילו אותם לתינוקות בבטן... איך שנולדים, כל אחד יהיה לו בתוך הבטן מכשיר, שהולך איתו לכל המקומות, וגם לבית כנסת הוא נכנס כבר היום עם מכשיר קטנטן, מגיעים לכל מקום, רוצה לראות חדשות, לוחץ על כפתור ויש לו שם כל מה שהוא רוצה, זה יצר הרע גדול מאוד, ה' יצילנו, זה מפתח מאוד, מי שיש לו מכשירים כאלה, כמעט ואין מנוס שלא יפול, אחרי שכבר הכניס את היצר, מה יעשה הבן ולא יחטא, זה אויב גדול מאוד! אמרו לי אינטרנט בנימט' סרטן, המחלה הקשה ביותר... משפחות שלימות נהרסות, כמה בחורי חמד, כמה בנות ישראל נפלו בנגע הצרעת הזה, והיצר הרע מפתח ואומר, זה עוזר בחיים, רק במקרי חירום, יש מלחמה, יש ספרי קודש, שיעורי תורה, ועוד תירוצים מכל המינים לקנות את המכשיר, וכאשר הכניס את הס"מ, שוב אומר לו היצר, תפתח, אתה חייב לראות את הסרט הזה, זה מחזק, אל תפחד זה צנוע (ויקרא יט, כה) וסרט' לנפש לא תתנו. וכך מדחי אל דחי, מוליך אותו שולל, נופל בבורות גדולים, (תהלים ז, טו) "בור כרה ויחפרהו", כל המכשירים האלה הם "בור", איך אדם מכניס אותם לביתו, לא חס על עצמו, על אשתו, על ילדיו, תחום על הנשמה שלך! ככל שהמכשיר יותר "מתקדם" כך הוא מסוכן יותר. שלמה המלך היה חכם מכל האדם, וכי הוא לא ידע את כל הפטנטים האלה, בודאי שידע לעשות את כל הפטנטים שבעולם, יש יותר חכם משלמה המלך?! אבל הוא לא עשאם, כי הוא ידע גם את הניקים הגדולים שיצאו מזה. נכון, זה מיקל, זה מתקדם, אבל זה גם מקדם לבאר שחת, העיקר של האדם בחיים הם לא חיי הגוף, אלא חיי הנפש, הרוחניות, צריך לשמור על הנשמה מכל משמר, הגוף מתבלה בעפר, אבל הנשמה היא נצחית.

"כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי" (כא, י)

"תצא" ר"ת ת'צייר צ'ורת א'ביך

"כי תצא" למלחמה, כידוע יוסף הצדיק היה בן שבע עשרה שנה בארץ נכריה לבד, והיצר הרע ניסה בכל כוחו להכשילו, והוא נלחם בעוז לא ליפול ברשתו, הניסיון היה קשה מאוד. כתוב שאשת פוטיפר היתה שמה לו מסמרים שלא יוכל לסגור את עיניו כדי שיביט בה, וכן שמה לו מראות בכל הבית כך שלהיכן שיביט יראה אותה. בכל שעה היתה מחליפה מלבוש אחר, ועוד הרבה תעלולי רשע. ויוסף הצדיק עמד בגבורה עילאית לא להסתכל ולא להכשל. וכיון שהוא עמד בכל עוז נגד היצר הרע, גם כשכלתה אליו הרעה, אמרו רבותינו (סוטה לו: ומדרש אנדה בראשית פל"ט סי' י"א) שבאה לפניו צורת אביו ובכה זה ניצול.

לכן האדם צריך לעשות מצדו את כל ההשתדלות באמת, עד שיעיד עליו בורא עולם שנלחם בכל כוחו, ואז מהשמים יעזרו לו ויצילו אותו, והקב"ה לא יעזוב אותו, וזה מרומז כאן בכתוב, "כי תצא למלחמה" "תצא" ראשי תיבות תצייר צורת אביך, וזו סגולה בדוקה.

ובן אנו צריכים לצייר צורת אבינו שבשמים כלומר "שויתי ה' לנגדי תמיד", וכתב האריז"ל (פרי עין חיים שער הנהגת הלימוד פ"א) שאדם יצייר נגד עיניו שם הוי"ה ב"ה בניקוד יִרְאָה כזה יִהְיֶה. עוד כתב רבנו האר"י (שער רוח הקודש עם פירוש יסוד דף נ' ע"ב תמצאנו אחרי המילים שויתי... לנגדי) וכן יצייר בעיני רוחו את המרכבה הקדושה שם הוי"ה בניקוד קמץ- זה כתר, וכן שם הוי"ה בניקוד פתח- זה חכמה, וכן הלאה, כמו שמוכא בסידורים. האדם צריך להרגיל את עצמו בהנהגה זו, כי בזה ינצל מן החטא ופותחים לו שערי תפילות, וכמו שכתב המהר"ח זיע"א בחשיבות הדבר.

ובזוהר חדש (ח"א דף צ"ו ע"א בתרגום) אמר רבי שמעון, אוי על זה שכתוב (משלי ל, כב) תחת עבד כי ימלוך ונבל כי ישבע לחם, זהו היצר הטוב הנשבה בידו והוא מלך עליו. עד כאן. הן עבד כלל אינו ראוי למלוכה, ו"עבד" זה יצר הרע, אם לא נלחמים בו, אז הוא מולך על האדם, ואז "ונבל כי ישבע לחם", דהיינו הוא נהיה עשיר מאוד ה"נבל" הזה, ו"ישבע לחם", זאת לפי שהיצר הטוב "נשבה" בידו, כאשר לא נלחמים בו, בזה אנחנו מוסרים את היצר הטוב בידו.

"כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי" (כא, י)

"כי תצא למלחמה על איבך" מלמעלה, ואז ננצח אותו

"כי תצא למלחמה על איבך" מורנו ורבנו הבן איש חי זיע"א בספרו אדרת אליהו (ריש כי תצא) אומר, ישנן שתי דרכים למלחמה, יש מלחמה רגילה פנים מול פנים, ויש מלחמה שממתינים לאוייב במקום גבוה ובעוברו שם תוקפים אותו. הנה במלחמת פנים מול פנים גם לצד המנצח יש נפגעים, אבל אם אתה "על איבך" דהיינו שאתה בא עליו מלמעלה, מכה את האוייב מלמעלה, כמו מטוסי קרב שמפציצים את האוייב מהאוויר, אז לא מוכרח שיהיו נפגעים. וזהו שאומרת

התורה "כי תצא למלחמה על איבך", "על" היינו מלמעלה, כך צריך לנהוג במלחמה עם יצר הרע, שצריך לבוא עליו מלמעלה, בכוחות רוחניים, כוחות עליונים, ללמוד הרבה תורה ובפרט בזהר הקדוש.

"כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי" (כא, י)

כי תצא למלחמה על איבך שהוא הנחש, ומעל אותיות נח"ש הן אותיות זמ"ר שהם תהלים שע"י

ננצחו

עוד ביאר החתם סופר (דרשות דרוש ל"ז באב דף של"ב) בשם רבו ההפלאה, כי האויב שהוא היצר הרע שמו "נחש" (וזהר ח"ב דף רס"ב ע"ב), והנה האותיות שמעל אותיות נח"ש, הם זמ"ר, לפי שקודם האות נ' ישנה האות מ', וקודם האות ח' האות ז', וקודם לאות ש' האות ר'. שעל ידי זמירות לה' מכרית את היצר. ולדרכו רמוזים הדברים בנאמר כאן, כי תצא למלחמה על איבך, אויב כאמור הוא הנחש, ומורה התורה שנהיה "על" אויבך, דהיינו מעל אותיות נחש, שהן אותיות זמ"ר, שהם תהלים הנקראים זמירות עריצים ומכריתים את היצר הרע, שעל ידי כך תוכל לנצחו.

"וְרָאִיתָ בְּשִׁבְיָה אִשֶּׁת יַפֶּת תֹּאֵר (כא, יא)

וראית בשביה אשת יפת תואר היא הנשמה

"וראית בשביה" זו הנשמה, כמו שכתוב (משלי לא, ל) אשה יראת ה' היא תתהלל, על האדם לדאוג לנשמה שלו, שיתמיד בתורה ובתפילות ושיראתו תהיה קודמת להכמתו, ולא ילך אחרי תאוות הלב ופיתויי יצר הרע שחם ושלום לא יתעמר בנשמה. כתוב (בתפילה, וראה ראש השנה לב): ספרי חיים וספרי מתים לפניך נפתחים, זה לא רק שדנים את האדם מה יהיה עם החיים שלו ועם הפרנסה שלו, עיקר הדין הוא מה יהיה עם החיים הרוחניים שלו! האם יהיה חיים רוחניים, או חס ושלום ימות רוחנית, זה העיקר וכל השאר הם הבל הבלים, ועל זה צריך האדם להתפלל.

מורנו ורבנו בעל הבן איש חי זיע"א כל חודש אלול היה הולך להתבודד, לוקח אתו מניין אנשים ועוזב את בנדאד לכל החודש, הולך לקבר יחזקאל הנביא, יושב שם וכל היום עוסק בתורה ובתפילה, מתבודד עם קונו, מתעלה ומתקדש לקראת הימים הנוראים, והיה פרוש לגמרי מכל ענייני העולם הזה. וכשהיה צריך לענות תשובה לאחד, כתב לו, אני כותב לך תשובה על הדבר שאתה צריך, בחודש אלול, שכל רגע בחודש אלול חשוב לי כמו חודש ימים! אדם צריך לנצל כל רגע בחודש זה להתעלות ולהתקדש, אפשר להרוויח בזה עולמות, זה הזמן לעבוד בכל הכוחות ולא לאבד אף רגע.

עורו ישנים... למה החרשים לא פחדו משאנת האריה?

הרמב"ם אומר לגבי מצות תקיעת השופר (הלכות תשובה פ"ג ה"ד) שהיא רומזת "עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם". דהיינו אל תישן אלא תקום ותלחם ביצר. והנה יש הבדל בין "שינה" ל"תרדמה", יש אדם שהולך לישון ברצון ולא מעניין אותו כלום, הוא אומר שלום עלייך נפשי והולך לישון. ויש אדם שנלחם בשינה, אבל נופלת עליו תרדמה, כי היצר מצליח לבלבל אותו. על שתי בחינות אלו אומרים לאדם "עורו", הן מהשינה הרוחנית והן מהתרדמה הרוחנית, צריך להתעורר חזק, לשוב בתשובה, ללמוד מוסר כדי שיפתח את אוטם לבו, ותשמע נשמתו את הבת קול היוצאת ומכרזת "שובו בנים שובבים".

רבנותנו המשילו לכך משל, בזמן המלחמה נמלטו אנשים ליערות כדי להציל את חייהם, אולם היער היה מלא חיות רעות. והנה יום אחד שמעו שאגות של אריות וקולות דובים וכו', ונסו מקולם אל נקיפי הסלעים, והמה רואים שיש כמה אנשים שממשיכים לישב באמצע היער שקטים ושננים ולא מפחדים כלל. כאשר ביררו את הענין הבינו שאנשים אלו חירשים הם והיות ואזניהם אטומות לא שומעים את קול החיות הטורפות ולכן אינם פחדים. כן הוא המצב בחודש אלול, שעליו נאמר (עמוס ג, ה) אריה שאג מי לא ירא, ועל כן האדם יפתח לבו ויעשה תשובה, מי יכול לישון עכשיו, וכי אדם שיש לו משפט יכול לישון? וזאת אפילו אם המשפט הוא על דבר קטן, אם עלולים לשים אותו בבית האסורים, ואפילו רק לחיבו ממון, כבר אינו יכול לישון! וזה בעולם הזה, שכולו הבל, עולם חולף, כל שכן כשהאדם נידון על חיי הנצח, כיצד יוכל לישון! אם אדם יהיה בבית האסורים בעולמות העליונים, מה יהיה עליו, הן שם זה חיי נצח, זה לא פשוט, היום לעשותם ומחר לקבל שכרם.

משל נפלא המלמד את האדם שבעיקר ידאג לשכינה ולא לפרנסה, בית, וכו'

בתפילות של ראש השנה צריך בעיקר לדאוג ולהתחנן לפני השם יתברך על צער השכינה, כי השכינה נמצאת בבית האסורים, עוונותנו גרמו שהיא לא בביתה, היא בגלות נודדת ממקום למקום, וכן צריך להתחנן על החיים הרוחניים שלו שיוכה ללמוד תורה, יוכה ליראת שמים, למדות טובות, כמו שמביא הרש"ש (במוסר לראש השנה) את דברי הוזהר (בתיקונים דף כ"ב ע"א, ובוזהר חדש ח"ב דף ס"ג ע"א) כי בני האדם ביום הכיפורים הם ככלבים הצווחין הב הב, לב לן מונוי, הב לב בני, הב לב חיי, ולית מאן דאשגח לה לאפקא מבית אסורים דילה. דהיינו השכינה צועקת ואין מי שמשגיח עליה להוציאה מבית האסורים. צריך לצעוק על גלות השכינה, וכשהשכינה תצא מהגלות, יהיה טוב לכולם, כל הבעיות הפרטיות והכלליות יפתרו, כי השכינה מקבלת שפע ומחלקת אותו לכל העולמות ולעם ישראל. אבל בעוונותינו הרבים אנחנו מבקשים מהשם יתברך הב לבנו בנים הב לבנו פרנסה כסף וכו', זו בושה גדולה, כי צריך לדאוג על העיקר.

מורנו ורבנו הבן איש חי מביא על כך משל, יהודי עשיר גדול היה נוסע במכונית השרד שלו, והנה בדרך הוא רואה את חברו משכבר הימים שגם הוא היה עשיר בעסקי הקבלנות, אלא שירד מנכסיו, עד כדי שהגיע לפת לחם, ובלית ברירה רואה עומד בצד הרחוב ומקבץ נדבות, נותר ללא בית וחסר כל. בזוכרו את ימי ידידותם, נכמרו רחמיו עליו, עצר את המכונית, וקרא לו ידידי בוא עלה עימי. הסיעו לשכונת יוקרה, וכה אמר: אתה רואה את השכונה הזו? היא שלי, וברצוני לתת לך כאן בית יפה ומסודר היטב, יש בו בריכה וכל תענוגות, ואתן לך גם כמה עבדים שישרתו אותך ויעשו כל צרכיך, אוכל, כביסה, קניות, יסדרו לך כל מה שצריך. גם אתן לך בכל חודש משכורת בסך מאה אלף שקל לכל צרכיך, כי אתה היית עשיר גדול וכן ראוי לך. אבל יש לי בקשה אחת, אתה רואה את שטח האדמה הזה, ברצוני שתבנה בו שכונת וילות, כל וילה שתהיה ממש ארמון, עם גינות ופרדסים, תדאג שיהיה משהו מיוחד, הן אתה היית קבלן ואתה מכיר את העבודה, וכל ההוצאות עלי, אתה רק צריך לבנות, וכשתסיים לבנות, תשכיר אותן למי שתרצה ומהכסף הזה תתפרנס, כי גם אלו ברצוני לתתם לך מתנה, הכל בסוף יהיה שלך, רק אל תשב על מי מנוחות, אני רוצה לראות עבודה, אני מצדי משקיע, ואתן לך כל מה שצריך, ואתה מצידך תעבוד כפי שצריך. כמה זמן ייקח לך? השיבו שנה וחצי. אמר לו קח לך שלוש שנים, ותבנה את שכונת הוילות, ובכל שנה אגיע לראות מה בדיוק עשית, אם עמדת במשימות וכו'. וכך היה, תיכף נתן לו את הבית, המפתחות, העובדים, ובכל חודש הפקיד בחשבון הבנק שלו מאה אלף שקל, ומעכשיו הכל תלוי בו.

והוא אמנם התחיל "לעבוד", אך לא בבניית הוילות, אלא בטלפונים חברים... מסיבות, על האש, וויסקי, מיסות לחו"ל, תאוות, פיתויים, ממש לא נח רגע אחד, ובלבו חשב רק עוד קצת הנאות וכבר נתחיל לבנות... אולם הזמן רץ, עבר חודש ועוד חודש, פתאום הוא רואה שעוד שבוע כבר עוברת השנה הראשונה, והוא עדיין לא החל לבנות, המסכן היה מאוד עסוק... מיד הרים טלפונים, שלום אתה קבלן, אני צריך לבנות, כמה עולה, מתי מתחילים, כמה זמן אך כמובן לא עלה בידו. והנה עבר שבוע מגיע בעל הבית, קורא לו למשרד, שלום עליכם, מה קורה, איך אתה מתקדם? אני כבר יודע הכל, אתה רואה יש לי פה סרט שלך מכל רגע בכל השנה, בכל פינה מותקנות פה מצלמות הכל מתועד, ומה עשית? שום דבר! אפילו בלי מצלמות רואים על פני השטח, לא עשית כלום, שום דבר לא התחלת, רק בילויים ותענוגות, הצמדתי לך גם מצלמה מעל הראש, ורואים, נסעת לפה ולשם, עשית כך וכך, לא אמרתי לך לא לנסוע, לא לבלות, אבל תעבוד! במשך שנה יכולת גם להנות וגם להספיק הרבה עבודה.

במקום שיתחרט ויבקש על נפשו, יבכה ויבקש מחילה וכו' הוא השיב למטיבו עזות, ובא בטענות ודרישות, הן לא מספיק לי מאה אלף, אני מבקש מאתיים אלף...

איזו חוצפה! היש חצוף גדול מזה? בעל הבית צריך מיד לסלק אותו בטענה, הן אני נותן לך את כל השפע בעולם ומבקש ממך לבנות, ולא בשבילי, אלא בשבילך! וככה עשית?

הנמשל הוא ממש אנחנו, הקב"ה הביא אותנו לעולם הזה, נותן לנו כל מה שרוצים, בית, אשה, ילדים, משכורת, הכל, תשמה ותהנה, והקב"ה מבקש מאתנו לשמור תורה ומצוות, לא בשבילו כי אם בשבילנו, כי על ידי התורה והמצוות אנו בונים בעולמות העליונים, כל אחד יש לו שם שטח, "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", אלו חיי הנצח, תבנה שם בתים, ארמונות, וכל זה יהיה בשבילך, שם תשב ותהנה מזיו השכינה, כל זה לטובתנו שנשמה. ופעם בשנה עושים לנו דין וחשבון, לראות מה עשינו, ומה רואים? לא עבדנו מספיק, אנחנו חסרים הרבה, ומה אנו משיבים על כך לבורא? באים לפני הקב"ה ואומרים לו, רבוננו של עולם צריך עוד כסף, עוד בית, לא מספיק מה שנתת לנו וכו', בושה

שאין כדוגמתה... צריך להתחזק, לעבוד טוב, לא לתת ליצר הרע להשלות אותנו, לשוב בתשובה בכל הכוחות ולהתחנן על הנאולה.

הקב"ה מצפה לאדם שיחזור בתשובה כמו אשה שבעלה הלך למדינת הים כמה היא מצפה לו בכל רגע שיבוא

הקב"ה מצפה לנו, הקב"ה אוהב אותנו איך שאנחנו, ומצפה לראות אותנו שבים אליו, הוא מחכה, מתי נשוב, הקב"ה מבקש תשובו אלי, תבואו אלי, תראו לי איתות. מובא בשם החפ"ץ היים שהיה אומר שהקב"ה מצפה לאדם שיחזור בתשובה כמו אשה שבעלה הלך למדינת הים לתקופה ארוכה, והיא אוהבת מאוד את בעלה ומתגעגעת אליו, כמה היא מצפה לו בכל רגע, רק שומעת רעש קטן, מיד רצה אל חלון ביתה, אולי בעלי הגיע, אולי הוא בא, מצפה לו בכל רגע שיבוא, לראות את פני בעלה, כך הקב"ה מצפה לנו כל רגע שנחזור בתשובה. לכן לא נשב שאננים, לא ניתן לקב"ה לחכות לשיא, נשוב אליו בכל הכח.

"וּגְלַחְתָּ אֶת רֵאשֶׁה" (כא, יב)

"וגלחת את ראשה" זה הרהורים רעים, "ועשתה את צפרניה" זה מותרות הגוף

אומר הזוהר הקדוש (זוהר חדש ח"א דף צו ע"ב), "וגלחת את ראשה" זה להסיר את זוהמת הנפש. דהיינו לגרש את הרהורים הרעים. ואמרו דורשי רשומות על מאמר חז"ל (יומא כט.) "הרהורי עבירה קשים מעבירה" ראשי תיבות "מעקה", וזה מרומז בכתוב (דברים כב, ה) "ועשית מעקה לגגך", הגג של האדם הוא הראש, ומורה התורה שצריך לעשות מעקה לגג, דהיינו לגרש את המחשבות הרעות ואת הרהורים הרעים, ולא לתת להם להכנס.

"ועשתה את צפרניה" הציפורניים הם מותרות הגוף, הסמל לתאוות ולמותרות, המזיקות לאדם ומונעות אותו מהתקרבות לקדושה, וצריך האדם לקוץ אותם.

"וְהִסִּירָה אֶת שְׂמֹלֶת שִׁבְיָהּ מֵעֲלֶיהָ" (כא, יג)

שלא ללבוש את החליפה החדשה על הבגדים המלוכלכים

האדם צריך להכין מלבוש יפה, חליפה יפה מיוחדת לכבוד הנשמה שלו, כי המלבוש שהיה לו עד עתה הוא מלוכלך, וחייבים קודם להסיר את המלבוש הישן הם המעשים הרעים "והסירה את שמלת שביה מעליה", כדכתיב (זכריה ג, ד) "הסירו הבגדים הצואים מעליכם", ולהלביש את הנשמה מחלצות, הן תורה ומצוות.

משל לאדם שראה חבר עני לבוש בלויי סחבות, כל הבגדים שלו מלוכלכים ומדיפים ריחות, אמר לו בוא אלביש אותך, אקנה לך חליפה חדשה. הכנים אותו לחנות בגדים, וכה אמר למוכר, תלביש אותו מ-א' עד ת'. המוכר נתן לו חליפה למדוד, והעני נכנס לתא המדידה. עוברות עשר דקות, רבע שעה, ועדיין לא יצא, דופקים בדלת, והוא אומר שהוא לא מצליח ללבוש את החליפה. הבה נראה למה אי אפשר ללבוש? פותחים את הדלת ורואים שניסה ללבוש את החליפה החדשה על הבגדים הישנים המלוכלכים. אמרו לו לא כך עושים, תחילה תפשוט את הבגד המלוכלך, ואז תלביש את החדש.

כן גם אנחנו צריכים תחילה להוציא את הלכלוך, להתנקות מהמעשים הרעים שלנו, "והסירה את שמלת שביה", ואז נלביש את הנשמה בחליפות מהודרות של תורה ומצוות, וככל שעושים את המצוות בכוונה ובשמחה גדולה יותר, נעשה מלבוש חשוב יותר.

"וּבְכַתְּהָ אֶת אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יֵרַח יָמִים" (כא, יג)

"ובכתה... ירח ימים" זה חודש אלול

בחודש אלול צריך לבכות לקב"ה שימחל לנו על כל מעללינו, עכשיו לפני יום הדין, זהו הזמן לבכות, הן אחר כך, הבכי לא יעזור, צריך לבכות לפני יום הדין הגדול והנורא, וככל שהאדם בוכה יותר, כך מהשמים מצחצחים אותו יותר. הזוהר הקדוש (ח"ב דף ע"ח ע"א) אומר, כי כל העוונות שהאדם עושה, רשומים לו במצחו ובכף ידו, ואם האדם מוריד דמעות, זה רוחץ אותם ומנקה אותן. הדמעות הן "סבון מיוחד" שרוחץ את כל העוונות של האדם, ולכן צריך להוריד כנחל דמעה. ובזוהר חדש (ח"א דף צ"ו ע"ב) על הפסוק (דברים כא, יג) ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, כותב, "ירח ימים" זה חודש אלול. דהיינו על ידי שבוכים בחודש אלול באים ליום הדין נקיים, ואם לא יבכה באלול אחר כך יהיה מאוחר.

אמר המפקד, אם הייתם בוכים קודם, לא הייתם בוכים עכשיו

מסופר שבסוף מלחמת העולם השניה, כשהגבול היה סגור, היתה עיירה אחת שהגבול חצה את העיירה לשנים, והפריד בין התושבים לבית הקברות היהודי. היהודים פנו לשלטונות וקיבלו אישור מיוחד מפאת כבוד הנפטרים, לקבור את מתייהם "מעבר לגבול" ללא בדיקות ועיכובים. בעיירה זו היתה חבורה שניצלה את המצב להבריה זהב, ללא תשלום מכס, וכך עשו, את הסחורה היו שמים בתוך ארון קבורה, כאילו זו לוויה, וכך עברו את הגבול ללא בדיקות, ברם דא עקא, ככל שנתרבו "הלוויות" הללו, כך נתמעטו הבכיות... יום אחד בא המפקד האחראי על האזור, וראה מסע לוויה מוזר, לא רק שלא בוכים, אלא צוחקים ומפטמים, אומרים "יושב בסתר עליון"... וכולם צוחקים. אמר, משהו פה לא בסדר, עצרו! בדיקה! אמרו לו אדוני המפקד כבוד הנפטר, יש לנו אישור מיוחד, אמר להם שום אישור לא יעזור אני רוצה לבדוק, לפתוח מיד, החיילים פתחו וראו לפנייהם כסף וזהב לרוב, ואז נתפסה החבורה גם על הפעמים הקודמות. התחילו לבכות, אמר להם המפקד, אם הייתם בוכים קודם, לא הייתם בוכים עכשיו, כי לא הייתי עוצר אתכם.

המוסר הינו נוקב עד תהום, צריך לבכות בחודש אלול, כדי שלא נבכה חלילה אחר כך בעת שהבכי לא יעזור.

שערי דמעה לא ננעלו

מסופר שבזמן מלחמת העולם השניה היו המון חללים, אלפים שוכבים יחד, מתים ופצועים, ובשביל להבחין בין החיים למתים, היו מסמנים את הגופות, את המתים היו צובעים באינסוף שחור, ואת החיים היו מסמנים באינסוף אדום, כך היו יודעים מי זקוק לטיפול רפואי. אחר כך היה מגיע טרקטור, מרים את כל המסומנים בשחור, וזורק את כולם יחדיו אל קבר אחד, ה' יצילנו. שכב שם פצוע שאינו יכול לזוז, ואבד לו כח הדיבור, והנה הוא רואה שסימנו אותו בשחור, והבין שעוד רגע יורקו אותו בין המתים. חשב אתחיל לבכות, אוריד כנחל דמעה, ועם הדמעות האלה אמחוק את האינסוף השחור. וכך עשה החל לבכות, ועם הדמעות שיפשף את האינסוף השחור, התאמץ בכל כוחו למוחקו, ואכן הצליח ועלה בידו, והבכיות הצילו אותו. הבכיות אכן מצילות.

הדמעות עוברות מתחת לשער והשם מורה לפתוח

אמרו בגמ' (מציעא נט.) "שערי דמעה לא ננעלו", כל השערים סגורים, אבל שערי דמעה לא ננעלו. בדרך משל אמרו, אדם רוצה להכנס אל המלך, דופק בשער הארמון אך לא פותחים לו, כיצד יכנס? יש עצה, יוריד נחלי דמעות, והדמעות ישתלשלו למטה מתחת לדלת ויכנסו אל המלך, וכשהמלך יראה את הדמעות, ישאל מה זה, מה קרה, מי בוכה כל כך? ויפתח לו את הדלת. כך גם כאן "שערי דמעה לא ננעלו" כי הדמעות עוברות "מתחת לדלת", והקב"ה רואה אותן.

רבי זושא מנאפולי בכל יום היה מוריד כנחל דמעה על כל מה שעשה עד שמחק עם הדמעות כל מה שכתוב בדף

הדמעה דבר גדול היא, אדם יבכה על עצמו ככל שיוכל. רבי זושא מנאפולי בכל יום היה כותב על דף, כל דבר שצריך עליו תשובה. בלילה היה מחזיק את הדף בידו ושב בתשובה על כל מעשיו, מתחרט ומתוודה ומוריד כנחל דמעה, על כל אשר עשה, עד שמחק עם הדמעות כל מה שכתוב בדף.

עוד מסופר על רבי זושא מנאפולי שיצא לגלות לתקופה ארוכה, ולא היה ישן באותו בית שני לילות רצופים. לפעמים היה מתארח אצל אנשים בעלי עבירות, וכשהיה רואה כי בעל הבית מלא עוונות, היה כואב לו מאוד, ורצה לעורר אותו בתשובה, בלילה היה קם בוכה ואומר על עצמו דיברתי לשון הרע, אכלתי נבלות, וגם היה מפרט מה העונש על אותה עבירה, מי שמדבר לשון הרע משליכים אותו לכלבים, מתגלגל בכלב, והיה הרב צועק ובוכה בכיות גוראות. בעל הבית בשומעו את הבכיות, והן הוא יודע בעצמו שכך מעשיו, ואומר בלבו לא ידעתי שזה עוון כל כך חמור, ומה אעשה שגם אני עשיתי דברים כאלו, ומתחיל גם הוא לבכות ולהתחרט, עד שכלתה הדמעה. ורבי זושא ממשיך עוד וקורע את לבבו, עד שהיה מתחרט על כל מעשיו וחוזר בתשובה שלימה.

ובתהלים (נו, ט) נאמר, "נדי ספרתה אתה שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך". ועוד נאמר (תהלים ו, ט) "שמע ה' קול בכיין", ואפילו אדם שאינו יכול לבכות ולהוריד דמעה, לכל הפחות יעשה קול בכיות וגם זה יועיל לו.

אם היצר הטף לך מצוה הטוף גם אתה

האדם צריך להתגבר, לא לעזוב ולא להתייאש, אפילו אם רואה שהיצר הרע נוגס בכל פינה, יציל מה שיוכל, ולא ירים ידיים, וזו המלחמה הגדולה – לא להתייאש חלילה. לפעמים האדם רואה שהיצר הרע הכשיל אותו בכמה מקרים ביום. ולכן אומר האדם אל יבו, היום אני כבר מיואש, ואם כן אלך עם היצר הרע עד הסוף. וזו טעות, כי זה בדיוק מה שהיצר חפץ, את הייאוש, אם אדם תקף משהו והכה אותו, האם הוא לא יברח? האם יאמר אל ליבו אם כבר נתת לי מכות, אז תמשיך לתת עוד, אני אתך עד הסוף?! הלא יברח כל עוד נפשו בו.

משל (הביאו החפץ חיים בהקדמה לשמירת הלשון) לילד יתום שהיה מוכר תפוחים, כל בוקר היה לוקח מגש והולך למכור, ומכך היתה פרנסתו. יום אחד בעודו עומד בדוכן, בא גוי והפיל את המגש שלו, כל הסחורה התפזרה על הרצפה, ואנשים החלו לחטוף מכל הבא ליד. והנער עמד בצד חסר אונים ומיואש ופרץ בבכי. אדם שעמד בצד אמר לו בני, במקום להסתכל תחטוף גם אתה, תציל לכל הפחות מה שתוכל, הם חוטפים, גם אתה תחטוף, אל תעזוב, ומה שהצלחת, הצלת.

משלי שועלים

רבתינו (חמדת ימים ח"ג אלול פ"א אות ט"ז) הביאו על כך משל לשועל שהיה רעב מאוד, כי עברו כמה ימים שלא אכל, והנה ראה אולם עם שולחנות ערוכים במאכלים משובחים, נכנס לאולם מאחד החלונות ושמה שמחה גדולה על כל הטוב שנפל בחלקו. החל לטעום מכל הבא ליד, בשר, קציצות, דגים, לא הניח קדרה קטנה וגדולה שלא טיפל בה. פתאום ראה שבעלי הסעודה מגיעים, ואין לו לאן לברוח, אם יתפסו אותו יהרגו אותו, ומצא עצה, יעשה עצמו כמת, והם יזרקו אותו החוצה וכך יברח. נשכב על הארץ ועשה עצמו מת. נכנסו בעלי הסעודה לאולם ובראותם שנגסו מכל המאכלים וקלקלו את כל הסעודה, הצטערו עד מאוד, פתאום ראו את השועל מושלך על הארץ, אמרו בודאי השועל הזה אכל מכל המאכלים ומת מאכילת יתר, נזרוק אותו החוצה. אמר אחד מהם, שמעתי כי לִשְׁן של השועל יש סגולה גדולה, לכל הפחות אעקור לו שן. לכן לכו הביאו צבת. אמר השועל בלבו אמשיך לעשות עצמי מת ואתגבר על הכאב, אמנם יהיה לי פחות שן, אבל לכל הפחות אחיה, העיקר שלא יהרגו אותי. והנה פותחים לו את הפה ועוקרים לו שן, איזה צער, איזה כאב, אבל השועל אינו מוציא שום הגה ומתאפק. והנה השני אומר אני שמעתי שהעין של השועל גם היא סגולה בדוקה ומנוסה. אמר השועל מה יהיה אתי בסוף? טוב, עם עין אחת גם אסתדר, העיקר שאשאר חי. הביאו מברג ועקרו לו עין, סבל כאבים עזים ולא פצה פה. בא השלישי ואמר, הזנב של השועל שוה הון, אבא ואקחהו. השועל גם את זאת היה מוכן לסבול הן גם בלי זנב אפשר לחיות, חתכו לו את הזנב. בא אחר ואמר שמעתי כי הפרווה של השועל עם העור תכסה את ההוצאות של הסעודה ואפילו ישאר עודף. שמע זאת השועל ואמר בלבו, עכשיו לא ישאר ממני כלום, אם אני לא אתן קפיצה עכשיו ואברח להציל את נפשי, ימיתו אותי. ואכן פתאום נתן קפיצה כולם נבהלו, וכך הצליח לברוח. נכון שיצא ב"שן ועין", אבל נשאר חי, ולא נתן להרוג אותו לגמרי.

כן גם אנחנו נלחם ביצר, ואפילו שיש לו הצלחות, לא נתייאש, אלא נציל מה שאפשר. הוא עובר ואף אנחנו נעבור, הן זאת דרכו לנגוס מכל הצדדים עד שלא משאיר כלום בסוף ולכן נברח ממנו כל עוד אפשר.

היצר נוגס מכל צד עד שגומר לאדם את הכל

עוד מספרים שפעם אחת מצא אריה נבלה בדרך, בא הדוב ואמר הנבלה שלי. אמר לו האריה, לא, שלי היא, אני מצאתיה. אמר הדוב אני הנחתיה קודם כאן, והתחילו להתווכח. פתאום הגיע השועל, אמרו לו יש בינינו ויבוח, הדוב טוען כולה שלי לפי שהנחתיה כאן לכמה רגעים, והאריה אומר כולה שלי הן אני מצאתיה. אמר להם השועל, שמעתי ואני חושב שאין כמו פשרה, לכן "יחלוקו" חצי לך וחצי לך, יש פה מספיק לשניכם אפשר לחלק. הסכימו, אז אמר השועל אני אחלק לכם חצי חצי בדיוק. ומדיבורים למעשים, חתך השועל את הנבלה לשניים, הסתכל ואמר לעצמו, יש בחלק זה יותר מדי, וכדי להשוותו נגס נגיסה. אולם עכשיו אמר יש יותר מדי בצד הזה, עוד נגיסה, וכך נגס מפה ומשם עד שגמר הכל...

כך דרכו של היצר הרע שנוגס מכל צד עד שגומר לאדם את הכל, ולבסוף האדם יוצא ריקם וחסר כל, לכן לא ניתן לו משאלותיו. ודבר זה מצריך הרבה כוח והתבוננות, ויש ללמוד יום יום מוסר, צריך לעזוב את כל התאוות והגשמיות ולחשוב רק על התכלית הנצחית, על הרוחניות, איך להתקדם באמת בעבודת ה', ויתן אל לבו לשאוף רק לרוחניות, ויזכור שהיצר אורב לו בכל פינה והוא יכול להפסיד הכל.

חודש אלול זו ההזדמנות שלנו, זה הסדר גדול שעשה עמנו ה' יתברך

הבורא יתברך מאהבתו אותנו, בחר בנו ונתן לנו את החודש הגדול הזה, ומרחמיו הרבים נתן לנו את מצות התשובה שבה חידש שעקירת הרצון כעקירת המעשה, ואם כן צריך אדם בכל יום לקום ולרקוד שיש לנו כזה חודש, שבו האדם יכול לפרוק מעליו את כל העוונות, איזו זכות גדולה זו, היש למעלה מהזכות הגדולה הזו? צריך לשמוח בכל רגע שהשם זיכה אותנו להגיע לחודש כזה חשוב, חודש הרחמים והסליחות, ולהשליך מעליו את כל הפגמים שעשה כל השנה. והנה מכיון שרק עכשיו יש לפנינו את ההזדמנות הגדולה הזאת לנקות את עצמנו, לכן אדם לא יעביר את הזמן בהבל, אלא ימליך את הקב"ה עליו בנפש רוח ונשמה, שהן במת, לב, כבוד, שכן הנשמה משכנה במת, והרוח משכנו בלב, והנפש משכנו בכבוד. והראשי תיבות של ג' אברים אלו הם "מלך", והענין הוא שהאדם צריך לתת להם מלכות. ובזה יובן מה הטעם שבלעם הרשע רצה להרוג את הרוחניות של האיברים הללו שסימנם "מלך", משום שרצונו היה שהיצר ימשול באדם, וזה מה ששאלו חז"ל (ברכות ז.) הלא כעסו של ה' הוא רק רגע, ואם כן כיצד יכול היה בלעם הרשע לקלל את ישראל ברגע אחד, ומתרתת הגמרא, שהיה אומר – בלעם, ופירש האדמו"ר מטלאנא (הובא בס' אוצרותיהם של צדיקים עמ' תקי"ח), ש"כלם" זה ראשי תיבות, כבוד לב מת, מפני שרצה בלעם שהשלטון של הסטרא אחרא יהא על הכבוד הלב והמת של עם ישראל. ולפיכך אנחנו צריכים לנהוג להיפך, ולהמליך את אברים אלו לעשותם מלך וזה דווקא רק על ידי שנגביר אותם ברוחניות.

עיקר העבודה באלול, להרגיש את חסרונו וע"י זה להתקרב לה'

התשובה עולה על הכל, אין דבר שעומד כנגד התשובה, רק צריך להשתדל בכל הכוחות שלנו בתשובה. אדם שרוצה באמת לנצח את היצר הרע, תחילה יעשה תשובה על הנאווה, ישפיל עצמו וירומם את חברו. כי אם האדם מחזיק מעצמו כיצד יוכל לעשות תשובה, הן (משלי טז, ה) תועבת ה' כל גבה לב. ואמרה תורה (דברים ו, כו) ולא תביא תועבה אל ביתך, לכן צריך האדם להיות עניו, ואז יוכל לחזור בתשובה בחודש זה. כמו שהרה"ק בעל החידושי הרי"ם זיע"א (מובא בס' מל אורות ברדא עמ' ש' ועוד) דורש את הפסוק (תהלים ק, ג) דעו כי ה' הוא אלהים הוא עשנו "ולא" אנחנו עמו וצאן מרעיתו. הפסוק נכתב "ולא" אולם קריאתו "ולו", כי למעשה שניהם אמת, ככל שמרגיש האדם בליבו שהוא בבחינת "לא אנחנו", דהיינו שהוא עוד חסר, שהוא עוד צריך להתעלות, הוא נהיה יותר "לו אנחנו", מתקרב יותר ויותר לה' יתברך.

ולכך גם המילה "אלול" מורכבת מהמילים "לא" "לו", מפני שזו היא עיקר העבודה בחודש אלול, להרגיש את חסרונו, ועל ידי כך אנו יכולים להתקרב להקב"ה.

הרה"ק שר שלום מבעלזא זיע"א היה דורש את המילים "לא" "לו" שנמצאים במילה "אלול", על פי הפסוק (משלי כו, יט) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם. פשט הפסוק הוא, כמו שכשארם מביט במים, אם יחייך הוא יראה את בואתו מחייכת אליו, כך ככל שיאהב האדם את חברו יותר, חברו יחזיר לו אהבה. אך יש להבין מדוע הפסוק שולח אותנו להביט במים ולא להביט במראה, שם בואתו משתקפת היטב כנגדו? והביאור הוא, כי כשם שכדי שהאדם יוכל להסתכל במים, הוא חייב להתכופף, כך כדי לאהוב את חברו, על האדם לכופף את גאוותו, וזוהי עבודת אלול לחוש שאני – "לא", ואז אהיה "לו".

ג"א יום מר"ח אלול עד הושענא רבא

עוד ביארו המפרשים על הפסוק (שיר השירים ג, ב) אקומה נא ואסובבה בעיר וגו', שהנה מנין הימים שמתחילת חודש אלול עד הושענא רבה הם חמישים ואחד, כמנין "נא", אלו הימים ימי חשבון הנפש והתעוררות לתשובה, וימים אלה מסוגלים יותר, ומי שמתחזק בהם, עושה מצוות ומתרחק מהעבירות, זה משפיע עליו למשך כל השנה, וזה מה שאומר הפסוק "אקומה נא" – אקום ב-ג"א הימים האלה, ואעורר את עצמי לחזור בתשובה, ואחר כך בשאר ימות השנה "ואסובבה בעיר" – אני יוכל להיות רגוע ולעמוד נגד היצר הרע גם במשך כל השנה, שכבר חיזקתי את עצמי כנגדו. אבל אם "נא בשווקים וברחובות" – שב-ג"א ימים האלו אסתובב בשווקים וברחובות, ולא אדאג לעורר את עצמי לתשובה, אחר כך במשך כל השנה "אבקשה את שאהבה נפשי בקשתיו ולא מצאתיו" – לפי שאהיה רחוק מה', ויהיה לי קשה להתקרב אליו.

ויש על זה עוד רמז, כשאברהם אבינו אומר ללוט (בראשית יג, ט) הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאילה, "לוט" – הוא מלשון קללה, שהתרגום (בראשית ג, יד, ובעוד מקומות רבים אחרים)

מתרגם את המילה קללה ליט, והרמוז בזה הוא ליצר הרע שהוא סימן קללה, דהיינו אומרים ליצר הרע "הפרד נ"א מעלי" – לכל הפחות בנ"א הימים האלה מתחילת חודש אלול ועד הושענא רבה, "הפרד מעלי", כי "אם השמאל" – שחם ושלוש אם אמשך בימים האלה אחרי כח היצר הרע שהוא השמאל, אז "ואימינה" – שגם הימין שלי אחר כך יהיה תחת שלטון היצר הרע [וכמו שאמרו הז"ל (במדבר רבה פרשה כ"ב סי' ה')] על הפסוק (קהלת י, ב) לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו, "לב חכם לימינו" – זה יצר הטוב, שהוא נתון בימינו, "ולב כסיל לשמאלו" – זה יצר הרע שנתון בשמאלו, אבל "ואם הימין" – שבימים האלה ילך לצד ימין עם היצר הטוב, אז גם אחר כך "ואשמאלה" – אוכל לכפות את כח השמאל שהוא היצר הרע תחת היצר הטוב.

אם כן יש כאן עצה כמו שהוכרנו קודם – להתחיל את היום על צד ימין ואז יהיה בבחינת "מצוה גוררת מצוה" (אבות ה, ב), ונוכל לכפות את כח היצר הרע במשך כל היום. וכך גם בתחילת השנה, צריך לעשות אותו דבר – להתחזק בכל החמישים ואחד יום של החיבור של סוף השנה עם תחילת השנה, וכשנתחיל טוב את השנה, זה יביא אחר כך המשך של הצלחה לכל השנה כנגד היצר הרע. (דרש יהודה).

ה' יעזרנו על דבר כבוד שמו להתחזק ולהתעלות מעלה מעלה בתורה וביראה ובעבודת ה' שלמה. אמן כן יהי רצון.

"כִּי תִהְיֶינָה לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאֶחָת אֲהוּבָה וְהָאֶחָת שְׂנוּאָה וְיִלְדוּ לוֹ בָּנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לְשְׂנוּאָה" (כא, טז)

כל אחד מישראל יש לו שתי נשים, האחת גשמית לקיים מצות פרו ורבו, וזאת האהובה לו תמיד, והשניה רוחנית והיא התורה, שהיא שנואה אצלו, שאינו זוכר אותה רק לפעמים

"כִּי תִהְיֶינָה לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים" וגו' – כל אחד מישראל יש לו שתי נשים, האחת גשמית לקיים מצות פרו ורבו, וזאת האהובה לו תמיד, והשניה רוחנית והיא התורה, שהיא שנואה אצלו, שאינו זוכר אותה רק לפעמים, "וילדו לו בנים" שהוליד בנים מהאשה האהובה, וגם נולדו לו בנים מהשנואה, היינו שקצת למד תורה וקצת עשה מצוות ומעשים ותורה. אז "והיה הבן הבכור לשנואה", ידע שעיקר קניית עולם הבא יזכה דוקא על ידי השנואה, דוקא על ידי אותה שלא זכרה כי אם שעות אחדות לעסוק בתורה.

לכן יודרו לקרב את השנואה שתהיה אהובה כנפשו, שעל ידה יזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, שהתורה עיקר חי האדם מעת שנברא, שנאמר (איוב ה, ז) אדם לעמל יולד, ודרשו רז"ל (סנהדרין צט:) לעמל התורה, שיעשם עיקר שנאמר (דברים ו, ז) ודברת בם. וכתוב בראשית חכמה (שער הקדושה פרק י"ב), שיזהר למעט בדיבור ככל יכלתו ואפילו בדברי הצורך, וכל שכן שלא לצורך. וכמו שהאדם שם דלת ומנעול לפתח ביתו, או לתיבת כספו, כך ישמור על פתחי פיו ולשונו, שלא יוציא מפיו דבר, עד שיחשוב אם ראוי לאומרו, ורק אז ידבר. וכן ציוה הרמב"ן ז"ל לבנו (באגרת הרמב"ן) וחשוב הדיבור קודם שתוציאנו מפיו, וכתוב בספר שבט מוסר (פרק ט"ז) שלא יוציא דיבור מפיו עד שיבלע אותו שבע פעמים, ואחר כך אם ראוי לדבר ידבר. ואמרו רז"ל (ירושלמי ברכות סוף"ט) כל פטפוטיא אסירין חוץ מהתורה. שכל מה שירבה להנות בתורה שכרו מרובה, והוא סם המות ליצר הרע, ויוכל בזה לכבשו.

ויזכור מאמר עקביא בן מהללאל (אבות ג, א) הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. ואמרו המפרשים כי הטעם שמלקין את המחוייב מלקות – שתי ידות מלאחריו, ואחד מלפניו (כדאיתא במתני' מכות דף כב:). הוא על פי המשנה הזאת, שנזכר בה דבר אחד שצריך האדם להתבונן לפניו, והוא מהיכן בא, ולכן מלקין אותו חלק אחד לפניו, בעבור שלא התבונן על זה. ועוד המשנה מורה שישתכל על שתיים שלאחריו דהיינו שעתידיים להיות אחרי פטירתו הם א'. שיהיה רימה ותולעה, ב'. ושהוא עתיד ליתן דין וחשבון. ומכיון שלא התבונן באלו השתיים, לכן מלקין אותו שתי ידות לאחוריו.

"כִּי יְהִי לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אֵינָנוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם" (כא, יח)

הסוד הטמון בפרשת בן סורר

יש בנותן טעם להזכיר כאן דבר נפלא שהובא בזוהר הקדוש (ח"ג דף קצ"ז ע"ב), שכאשר אמר הקב"ה למשה שיכתוב את פרשת בן סורר, אמר לו משה, רבוננו של עולם, וכי יש אב שעושה כך לבנו? כי הבין משה שפרשת בן סורר מרמזת על יחסו של הקב"ה לבני ישראל, ועל כן הפציר בקב"ה שלא לכתוב פרשה זו בתורה. השיב לו הקב"ה אף על פי כן

תכתוב את הפרשה וקבל שכר. באותה שעה רמז הקב"ה ליפיאל שר התורה, אמר יפיאל למשה כך דרשתי את הפסוק הזה, "כי יהיה לאיש" – זה הקב"ה, שנאמר בו (שמות טו, ג) ה' איש מלחמה. "בן" – אלו עם ישראל שהם בניו לה'. "סורר ומורה" – כמו שנאמר (הושע ה, טז) כי כפרה סררה סרר ישראל. "איננו שומע בקול אביו ובקול אמו" – זהו הקב"ה ונסת ישראל וכו'. "אל זקני עירו" – זה הקב"ה. "ואל שער מקומו" – זו היא כנסת ישראל וכו'. ובסופו של ענין כתיב "ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים" – אלו שאר העמים, שהיו קולעים בהם אבנים והפילו וניתצו מגדלים, אבל כל זה אינו מועיל להם כלום, כי לא יכלו להם ישראל. וכיון ששמע משה דבר זה – כתב פרשה זו.

ע"י הדמעות ינצלו בניו מן הנשירה בדורנו

תופעת הנשירה היא "הבן הסורר", בתקופה האחרונה גודלת בצעדי ענק, וכל אחד שואל את עצמו, מה עושים שלי זה לא יקרה?! דומה כי התשובה היא אחת ויחידה. להתפלל ולהוריד דמעות כמים שהילדים ילכו בדרך התורה, ויהיו מחוברים לקדושה, ולא יתקרבו לכלי המשחית שהיצר הרע מספק היום בכמויות!! ויעידו על כך הסיפורים הבאים:

כשעלה הגאון רבי רפאל ברוך טולידנו זצ"ל ממרוקו בא הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל להקביל את פניו, שאלו הגר"ש בהתפעלות, איך זכה להקים כזה שבט של תורה, בניו ונכדים גדולי תורה ויראה כנגד כל ההשכלה ובתי הספר של תנועת האליאנס שעשתה שמות במדינות אלו. באיזו שיטה כבודו נהג, שכה הצליח בחינוך? ענה לו הגאון רבי ברוך, בכל לילה אני ישבתי בחדר אחד בבית ואשתי בחדר אחר וכעשרים דקות שפכנו דמעות בתפילה להצלחתם. אם זה בזכותנו, זו הזכות!!

במהלך הילוכו של הרב מבריסק זצ"ל באחד מרחובות ירושלים עם בנו הגאון רבי רפאל זצ"ל, ניגש אליהם אדם אחד ואמר לרב, הרב יכול להיות מרוצה ושבע רצון מבניו, שכולם ברוך ה' "ערליכא יידן" [ניהודים מורמים מעם/קדושים] הרב לא הניב מאומה, והמשיך ללכת בדרכו עם בנו. אחרי כמה צעדים נעצר, ואמר לבנו ר' רפאל, רויץ אחרי האיש הלז, ותאמר לו בלשון הזו, האם בחינם זה בא לי? וויפל טרערען האב איך פארגאסען שוקלענדיק די ווינאלא... [כמה דמעות שפכתי בשעה שנדנדתי את עריסותיהם של בניי...] (פ' דרך חוקיך ח"ב עמ' ע).

נכדו של אחד ממנהיגי הציבור המפורסמים שאינם שומרי תורה ומצוות, חזר בתשובה באופן מופלא, עד שהיה לבן תורה מופלג. שאלו את החזון איש זצ"ל כיצד יתכן הדבר, איזו זכות היתה לו? והשיב שברי לו שהדבר נובע מבכיותיה ודמעותיה של זקנתו מכמה דורות מלפנים, ששפכה ליבה כמים בהדלקת נר של שבת, שתזכה לדורות ישרים. כי אף תפילה ואף דמעה טהורה אינה חוזרת ריקם. ועתה עמדה לה זכותה לאחר כמה דורות להשפיע על יוצאי חלציה. מאידך, בא פעם אותו נכד חוזר בתשובה לחזון איש זצ"ל ותינה לבו על מיעוט הצלחתו בתורה. כשיצא נענה מרן זצ"ל ואמר, שחסר לו תפילותיה ודמעותיה של אמו בהדלקת נר של שבת. (להתעדן באהבתך).

"זְכִי יְהִי בְאִישׁ חֲטָא מְשַׁפֵּט מָוֶת וְהוֹמֵת וְתִלִּית אֹתוֹ עַל עֵץ" (כא, כב)

רבנו האר"י הספיד את הרמ"ק בפסוק זה

דר"ש רבנו האר"י ז"ל באשכבתיה דהרמ"ק ז"ל, וכי יהיה באיש "חטא משפט מות", אם תראה אדם שנהגו עמו משמים ב"חטא" מלשון חסרון וכמו שאומר הפסוק (מלכים א, א, כא) והייתי אני ושלמה בני חטאים, פ' חסרים מן המלוכה.] דהיינו הוא צדיק גמור ולא נמצא בו שום חסרון, שבו היה ניתן לומר שנתחייב מיתה בעבור חטא זה, כי לא נמצא בו חטא. "והומת" – ועם כל זה מת. ולכן קשה הדבר על שום מה נפטר, הרי אין בו שום עוון ושום חטא? לזה סיים הכתוב ואמר, "ותלית אותו על עץ" רצונו לומר, תתלה את סיבת מיתתו, ב"עץ" היינו בעטיו של נחש, שאכל אדם הראשון "מעץ" הדעת.

"לֹא תִלִּין נְבִלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֵנוּ בַּיּוֹם הַהוּא" (כא, כג)

אל תחכה עד הלילה לעשות תשובה אלא באותו היום לפני שתשקע השמש תחזור בתשובה נבילה פירושו חטא ועוון, והזוהר (תיקוני זוהר דף קמ"א ע"ב) אומר, אדם שחטא, עליו לחזור בתשובה באותו יום תיכף לפני שיהיה לילה, כי אז יש ביכולתו לבטל את המלאך שנכרא מהעוון. אבל אם יעבור היום ויגיע הלילה, כבר קשה יותר להכריח את המלאך ולהמית אותו, לכך נאמר "לא תלין נבלתו על העץ" – נבילה זה חטא, אומרת התורה,

אל תחכה עד הלילה לעשות תשובה, אלא באותו היום עוד לפני שתשקע השמש חזור בתשובה, ולכך ממשיך הפסוק "כי קבור תקברנו ביום ההוא" כי בהנהגה זו תוכל להאבד אותו מהר. (דרש יהודה).

"לא תראה את שור אחיך או את שני נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לא אחיך" (כב, א)
לא תאמר מה לי ולפושעי ישראל הללו, אלא השב תשיבם

אומר החפץ חיים על התורה (שמות כג, ד) אם באבדת ממון של איש יהודי הזהירה התורה וציותה על השבתו, באבדת נפש של איש יהודי על אחת כמה וכמה. אמור מעתה "לא תראה" – אחים נדחים "והתעלמת מהם", היינו אל תאמר מה לי ולפושעי ישראל הללו, אלא "השב תשיבם" עליך מוטל החוב להעירם ולעוררם לתשובה.

"וכן תעשה לשמלתו" (כב, ג)

שלמה שמלה

שומעו של רבי שלמה יצחקי, הלא הוא רש"י הקדוש, יצא למרחקים. התאוה רבי אברהם אבן עזרא לפגוש את גדול פרשני המקרא ועל כן כיוון את צעדיו אל העיר טרויש, מקום מושבו של רש"י.

קשיי המסע הראו את אותותיהם על הנודד, בנדיו בלויים היו, מנעליו מאובקים, פניו כחושות וכל כולו עוני ומחסור. ניצב רבי אברהם בפתח הבית ומצפה לפגוש את רש"י. רעייתו של רש"י פתחה את הדלת, ולפניה עני, שנראה היה לה כאדם פשוט ביותר. אך הנה, במקום לבקש נדבה, רוצה ההלך לפגוש את רבי שלמה. דחתה אותו האשה לבל יפריע לבעלה בלימודו, סגרה את הדלת וחזרה לעיסוקיה.

שעת הצהריים הגיעה, רבי שלמה קם ממקום מושבו להפסקה קלה, רוב שעות היממה הוקדשו לכתיבת פירושו על התורה, כך שגופו העייף זקוק היה למנוחה. הנקישות הקלות שנשמעו באותה עת לא עוררו אותו משנתו, וגם לא השיחה שהתנהלה בפתח.

"האוכל לראות את רבי שלמה? שב אותו הלך עני ושאל. "הוא שכב לישון זה עתה" השיבה האשה, "על כן לא תוכל להפריעו".

ללא מילת טרוניא, סבב הזר על עקביו ועזב את המקום. עת ערב, אשת החיל של רבי שלמה עובדת ללא לאות משעות הבוקר, זה עתה יצא בעלה מהבית לתפילת ערבית.

מספר כבשים היו ברשותם, והנה עתה מכנים הרועה את הכבשים השבים מהמרעה, אל מכלאותיהם. בתוך כל ההמולה, שב הזר העני לחפש את רבי שלמה. בקוצר רוח אמרה האשה לעני המוזר, המתעקש לפגוש את בעלה ומסרב לקבל צדקה, "כבר יצא מן הבית ואיננו כאן".

המענה קצר הרוח לא הוציא את רבי אברהם משלוותו. גם התקלה שאירע מיד אחר כך לא הביאתו לידי כעס, אחד הכלבים שהתלווה אל הצאן פגע בו, וקרע את בגדו היחיד.

בטרם צאתו מהבית, הותיר אחריו מכתב קצר לרש"י בזה הלשון:

"אשכים לבית השר, אומרים כבר רכב/ אבוא לעת ערב, אומרים כבר שכב/ או יעלה מרכב, או יעלה משכב/ אויה לאיש עני, נולד בלי כוכב".

בשולי הדברים הוסיף וכתב: "שלמה שלמה שלמה..."

כאשר שב רש"י לביתו, קידמה אשתו את פניו ואמרה: "אדם זר, לבוש כעני או כפושט יד, בא לכאן היום זה פעם ופעמיים, סברתי כי נדבות הוא רוצה, אך הוא סירב לקבל מתת יד. ובפעם השלישית הותיר אחריו מכתב עבורך".

רבי שלמה עיין במהירות בכתב שלפניו, אין ספק, השב, לא אדם פשוט ביקר בביתו. כאשר הגיע לסיום המכתב המוזר, הבין כי האורח הפיקח מבקש תשלום עבור נזק שנגרם לבגדו, כי כך הוא נקרא: שלמה שלמה שלמה....

והנה נשאו אותו מחשבותיו שנים רבות אחורה...

בצעירותו, נדד רש"י מעיר לעיר בהיותו גולה למקום תורה, באחד הימים הגיע לביתו של רבי יהודה הלוי, אולם לא מצאו בביתו, אך יצא מפתח הבית וקולות המולה נשמעו ממנו, בנד המשי היקר שהיה תלוי תדיר בפתח

נעלם ואיננו.

המשרתים הגיעו מיד למסקנה הפיזיה: העני שאך לפני דקות מספר חיפש את רבם, הוא זה שגנב את שמלת המשי. עד מהרה דלקו בעקבותיו שני משרתים חסונים ותבעו ממנו "השב את השמלה לבעליה". "לא שלחתי ידי ברכוש לא לי" השיב להם רבי שלמה. סירבו המשרתים לקבל את דבריו, לא נחו ולא שקטו עד שבפרוטותיו האחרונות, שילם על כרחו רש"י את מחיר השמלה.

בטרם התרחק מהבית, הותיר אחריו מספר מילים כתובות על סף הבית שהן סתומות וחתומות: "שלמה שלמה שלמה שלמה שלמה שלמה?"

הצעדים המדודים שנשמעו, בשרו כי ר' יהודה הלוי שב לביתו, בטרם נכנס, נחו עיניו על המילים הכתובות על הסף, "מה פשר הדברים? שאל."

סיפרו לו המשרתים כל הקורות אותם, בסוברם שרבי יהודה מרוצה יהיה נוכח התושיה שגילו, בהחזירם את דמי השמלה. אולם, עננה כיסתה את פניו, ובצער אמר, "כיצד זה חשדתם ביהודי? אולי אמת בפיו? אולי אך לשווא הכלמתם אותו? מהרו, הפשו אותו, אולי עודנו בקרבת מקום".

החיפוש לא ארכו זמן רב, בבית המדרש ספון בפניה, שקוע בלימודו, נגלה לעיניהם האורח, ניגון הנמרא המתוק שנשמע מפיו כבר הוכיח להם כי אין הוא נודד פשוט. בדרך ארץ מרובה, הזמינו אותו בשם רבם אל הבית.

ר' יהודה הלוי קידם את רש"י ברוב כבוד ויקר, טרם ידע מי עומד לפניו, אך מיד הבין כי איננו נגב, חלילה. שקעו השניים בשיחה, בענייני לימוד התורה, ורבי יהודה ניצב נפעם נוכח גדלות האורח.

"התיאות לומר לי מה שמך?" שאל לבסוף. לא סירב רבי שלמה, והשיב בפשטות, שלמה בן יצחק אני מהעיר טרויש שבצרפת.

באותם הימים טרם נודע שמו של רש"י ברבים, לפי שאת קונטרסיו פירסם בעילום שם, אולם בין האריות שבחבורה התהלכה כבר השמועה מיהו מחבר הפירוש המופלא כל כך, המטיל אור על כל הקשיים שבמקרא.

כאשר שב רבי יהודה ושאל את רש"י, האם הוא מחבר הפירוש? הודה רבי שלמה בענווה, כי הוא אשר כתבו. בטרם נפרדו, שב ר' יהודה הלוי וביקש את מחילתו של רבי שלמה על הצער והבוזין שנגרמו לו.

"למה ירמוזן המילים הכתובות על הדלת?" שאל רבי יהודה.

ניגש רש"י אל הדלת, ובוריזות ניקד את המילים: שְׁלֹמָה שְׁלֹמָה שְׁלֹמָה שְׁלֹמָה שְׁלֹמָה?

הכתב המזור הפך במחי יד לבהיר וברור, הן רבי שלמה שואל: שְׁלֹמָה? בשל מה, שְׁלֹמָה שְׁלֹמָה שְׁלֹמָה?

כמובן פיצה ר' יהודה הלוי את רש"י על התשלום ועוגמת הנפש ובחיבה ובהערכה הדדית נפרדו השניים.

רש"י ננער מהרהוריו, מה נפלאות דרכי ההשגחה, הנה גם אל פתח ביתו הזדמן אדם גדול, אשר ככל הנראה, בני הבית לא הבחינו במעלתו.

"התשב לסעוד עתה? הן לא אכלת מאז שעות הבוקר המוקדמות" קמעה אשתו את הרהוריו. "לא אוכל לשבת לאכול" השיב לה, "עד אשר ימצא האורח".

מיהרהר אשת רבי שלמה ושלחה לחפש אחר העני. ואכן, כעבור זמן מה נמצא והובהל אל בית רש"י.

מילים ספורות החליף רש"י עם האורח, וכבר הבין כי גדול בתורה ניצב לפניו. מה רבה היתה פליאתו כאשר גילה כי האורח אינו אלא רבי אברהם אבן עזרא, התנו של רבי יהודה הלוי, אשר בפתח ביתו עמד לפני שנים רבות כל

כך!

כאשר שבה אשת רבי שלמה אל החדר, ראתה את בעלה משוחח בחדוה עם האורח, עוסקים בצוותא בדברי תורה. חיוורון פשט על פניה, אם בעלה הגדול מוצא לנכון לשוחח עימו בדברי תורה, הרי ודאי שחכם מופלג הוא, וכיצד לא כיבדה כראוי את האורח.

ימים מספר התאכסן רבי אברהם בביתו של רש"י, כבר ביום הראשון הבהיר לאשת רבי שלמה, כי אין בליבו עליה כלל ועיקר.

השכם בבוקר, עוד בטרם ניצבה חמה במרומי הרקיע, ישבו שני הפרשנים הדגולים ועסקו יחד בתורה, במרץ ובעקשנות חתרו השניים להגיע לאמיתה של תורה, ולפשוטו של מקרא.

כוכבי מרום נצנצו ברקיע כאשר עלו השניים על משכבם, לצבור כח לקראת יום נוסף של לימוד והתעלות. כעבור ימים מספר הודיע רבי אברהם למארחו, כי ברצונו להמשיך בדרכו. ניסה רבי שלמה לשכנע את רבי אברהם להשאר בביתו, אך ללא הועיל. רבי אברהם עמד על דעתו, כי עליו להמשיך במסעותיו. גם כסף ותמיכה סירב לקבל מרש"י, שכן מוטב היה לו להתקיים בלא מתנת בשר ודם.

בצעדים מהירים יצא רבי אברהם את טרויש העיר, שכן דרך ארוכה עודנה מצפה לו. (הובא בס' עונג לשולחן שבת א.).

"כִּי יִקְרָא קֶן צְפוּר לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֶפְרָחִים אוֹ בִּיעִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרָחִים אוֹ עַל הַבִּיעִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבְּנִים. שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבְּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהָאֶרֶץ יָמִים" (כב, ו-ז)

ביאור נפלא של הפסוק על דרך הסוד על משיח צדקנו

מורנו ורבנו הבן איש חי בספרו אדרת אליהו (ריש כי תצא) מבאר את כל הפסוק על דרך הסוד, על משיח צדקנו, וכה דבריו, ידוע מה שאמרו בזוהר הקדוש (במדבר קצ"ו ע"ב) כי המקום אשר יתגלה ממנו משיח צדקנו ויבא לגאול אותנו במהרה בימינו, שמו "קן צפור" עיין שם. ונרמז הדבר בפסוק "כי יקרא קן צפור לפניך" רוצה לומר, אם תרצה שתהיה הגאולה בדרך "מקרה", שתכף יתגלה משיח צדקנו ויבא במהרה בימינו, אבל לא על ידי יסורין וחבלי משיח. הנה דע לך כי אפשר להיות כן בשביל כמה דברים המסוגלים לזה, הא' הוא "בדרך" שהדבר תלוי בתשובה הנקראת "דרך" כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ילקוט שמעוני תהלים כ"ה) על פסוק (תהלים כה, ה) יורה חטאים בדרך, כי התשובה היא מקרבת את הגאולה (יומא פו:). וגם – "בכל עץ" רמז לתורה המסוגלת לגאולה, כי ידוע שהתורה נקראת "עץ" דכתיב (משלי ג, יח) עץ חיים היא למחזיקים בה, ולכן גם נאמר "בכל עץ" לרמז שהגאולה תבא בין על ידי התורה שבכתב ובין בתורה שבעל פה, כי הכל תורה אחת היא, גם אמר "בכל עץ" כי גם בתורה שבעל פה יש כמה מיני לימוד וכולם מסוגלים לגאולה.

והנה הדברים הללו באים יחדיו עם דרשת חז"ל (ראה מדרש שוחר טוב תהלים כז, ד) על הפסוק (ויקרא פו, ג) בזאת יבא אהרן אל הקדש, ודרשו, בזכות התורה שנקראת "זאת" (כדאיתא במנחות נג:). "או על הארץ" רמז לענוה, שהאדם יחשוב עצמו כארץ שהיא עפר לדוש, וידוע מה שאמרו חכמנו זכרונם לברכה שאין בן דוד בא עד שיכלו נסי הרוח (סנהדרין צח:). "אפרחים" רפ"ח אָם רוצה לומר שהדבר תלוי בביטול רפ"ח ניצוצות שהם בחינת האם – היא השכינה. "או ביעים" רמז לתיקון הנשמות, וכמו שאמרו רבותנו זכרונם לברכה (יבמות סב:). אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף, ופירש רבנו האר"י זיע"א (שער הפסוקים סוף ישעיה) כי הכוונה לנשמות אשר הן באוצר הנקרא "גוף" עיין שם. "והאם רובצת" וכו'... רוצה לומר אל יקטן בעיניך ב' תיקונים אלה, כי דע לך שמה שהאם היא השכינה רובצת כביכול בגלות, היא לסיבות אלו, והוא "על האפרוחים" בשביל עירוב הרפ"ח ניצוצות, "או על הביעים" הם הנשמות שלא נתקנו עדיין כולם, ודין גרמא נמי ש"לא תקח האם על הבנים", רוצה לומר, לא תקח האם – השכינה, את השפע בשביל הבנים, כי אין נשפעים על ידה בגלות, כי אם על ידי שליח הוא מט"מ, ואמר "על הבנים" רוצה לומר בשביל הבנים, ולכן צריך "שלח תשלח" את האם, רוצה לומר, תברר ניצוצי הקדושה, ותשלח אותם למעלה לעלות מתתא לעילא.

עוד "את האם" רוצה לומר על ידי השכינה, ונקט לשון כפול "שלח תשלח" רמז על הניצוצות של הרפ"ח ועל הנשמות. גם נקט לשון כפול לרמז שהבירור יהיה שלם, כי בכל בירור צריכים להיות ב' בירורים, הא' בחינת אוכל מתוך פסולת, והב' אוכל מתוך אוכל, ולזה אמר, "שלח תשלח" היינו בירור אחר בירור, ואז על ידי זה "ואת הבנים" גימטריא ק"ב, רמז למילוי ע"ב ס"ג מ"ה שעולים ק"ב והם הנקראים ק"ב חרובין, "תקח לך" שלא תהיה יניקה לחיצונים מהם, אלא תקח לך לקדושה שאתה תהיה נשפע מהם, ואז בזה "למען" גימטריא ק"ץ" שהוא רמז למלך המשיח [כי המשיח יבוא "לקץ" הימים] "ייתב לך" שלא תראה בחבלי משיח, אלא ייתב לך, דמאחר שנתקנו והובררו הכל, לא יהיה כח לסטרא אחרא כלל ועיקר, וממילא לא יהיו עוד יסורין וחבלי משיח. גם ייתב לך" אותיות "כל" רמז ליסוד [המכונה "כל"] דהיינו בחינת היסוד תתקן, ויתרבה השפע בעולם. גם "לך" גימטריא חמשים, רמז לחמשים שערי בינה שיתגלו בזמן המשיח לעתיד.

ואם תקשה ותטען הלא קרא כתיב (תהלים צ, טו) שמחנו כימות עניתנו, והנה עתה לא נשאר משנות העולם כמו שני הגלות שעברו, ואיך יתקיים בנו מקרא זה? הנה אין לך לחוש על זה, כי לעתיד הקדוש ברוך הוא יאריך הימים

הנשארים הרבה, שכל יום יהיה ארוך כנגד כמה שנים, כדי לקיים את מאמר הכתוב הנזכר "שמחנו כימות עניתנו". ולזה סיים ואמר הכתוב "והארכת ימים", רוצה לומר, אין לך לחוש על שנים מועטים הנשארים, כי הקדוש ברוך הוא ישלם לך מפני ש"והארכת ימים" דייקא, מפני שיהיו הימים ארוכים הרבה. גם ירמוז "והארכת ימים" גימטריא ק', רמז לתשלום השכינה בעשר ספירות, וכל א' כלולה מעשר, הרי ק', וזהו "והארכת ימים".

"שִׁלַּח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבְּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים" (כב, ז)

חלום מזועזע שחלם רבנו הרב חיים ויטאל זלה"ה

הבן איש חי באדרת אליהו (כי תצא ד"ה ובספר החזיונות) מביא, שבספר "החזיונות" של רבנו הרב חיים ויטאל זלה"ה זיע"א אשר הוא בכתיבת יד, מצאתי כתוב חלום אחד שחלם רבנו הרב חיים ויטאל זלה"ה והוא שייך לפסוק זה, וראיתי לכתבו כאן, מפני שמזה החלום ידע האדם גדולת וקדושת רבנו הרב חיים ויטאל זלה"ה ועוצם נשמתו הקדושה כי רבה היא, וכך כתב רבנו זלה"ה וזה לשונו: שנת שכ"ו ליל שבת ח' למבת אמרתי קידוש ואשב על השלחן לאכול, והיו עיני זולגות דמעה על כי בעשרה בחשון שעבר נשאתי אשה אשתי הנה, וקשרו אותי בכשפים ואמרתי בלבי להשם יתברך הנה על ידי שאלת חלום החזרתיה כנזכר לעיל, ואיך נודמן לי צרה גדולה כזו ובפרט שיש עון קרי לבטלה כשאני בודק עצמי עמה, גם בכיתי על ביטול עסק התורה כמבואר אצלי בקונטרס ענייני נשמתו בסי' ב' ומרוב דאגתי לא אכלתי כלל ואשכב במטתי על פני, בוכה עד שנרדמתי מתוך הבכיה ואחלום, והנה אני יושב בבית הר"ר שם טוב הלוי ז"ל מתפלל תפלת המנחה הנקראת עת רצון ביום השבת, ואחר התפלה והנה עומד זקן אחד בדמות הר' חיים הלוי אשכנזי ז"ל שכני ויקראני בשמי ויאמר לי:

אתה ר' חיים תרצה לצאת עתה בשדה עמי וללוות שבת מלכתא ביציאתה כדרך שאתה נוהג להקביל פניה בכניסתה, ושם אראך דברים נוראים? ואומר לו הנני. ונלך עד חומת העיר הישן לצד מערבי כנגד הכא"ן במקום שהיה שם בתחלה פתח החומה. ואראה והנה שם הר גבוה ראשו בשמים. ויאמר לי עלה אתי ההרה והיה שם, ושם אני לך דברי שליחותי אשר שולחתי אליך. וכהרף עין ראיתי נצב על ראש ההר ואני יושב למטה, כי לא יכולתי לעלות כלל, כי לא היה משופע כי אם זקוף כעין כותל. אמרתי לו, תמה אני עליך שאני בחור ולא יכולתי לעלות כלל, ואתה זקן ועלית כולו כהרף עין? ויאמר לי אתה חיים אינך יודע כי בכל יום אני עולה ויורד דרך ההר הזה אלף פעמים לעשות שליחות של מקום, ואיך אתה תמה עלי? וכשראיתי שבתחלה קראני ר' ולבסוף קראני חיים, וגם כשמוע דבריו המבהילים, ידעתי כי הוא אליהו זכור לטוב משבט הלוי ודאי, ואז זלגו עיני דמעות וחרדתי באימה גדולה, ואזי התחננתי אליו בדמעות שלישי ואמרתי לו, תיקר נא נפשי בעיניך והעלני עמך. ואמר לי, אל תירא כי על כן שולחתי אליך, ויחזק בזרועי ועלני כהרף עין אל ראש ההר. וארא והנה סולם אחד מוצב ארצה על ראש ההר וראשו מגיע השמימה, ואין בסולם ההוא רק ג' שליבות, ובין שליבות לחברתה כשיעור קומת איש. ויאמר לי, עד כאן נתנו לי רשות לסייעך, מכאן ואילך ראה מה תעשה, וילך ויתעלם ממני. ואני הייתי בוכה בצרה גדולה.

והנה אשה חשובה והיא יפה כשמש לנגדי נצבת על ראש הסולם, ואחשוב בלבי שהיא אמי, ותאמר לי, מה לך פה בני חיים בוכה? ואני שמעתי המעך ובאתי לעזרתך, ותפשוט ידה הימנית ותעלני לראש הסולם. וארא שם חלון גדול עגול ושלהבת אש גדול יוצאה ממנו רצוא ושוב כמראה הבזק בחוזק גדולה, והיא לוחטת כל הנמצא שם. ואדע בעצמי כי היא להט החרב המתהפכת אשר בפתח גן עדן. ואקרא שם במרירות נפש אל האשה היא, ואמרתי לה, אמי אמי עזרני נא מלהט חרב הזה בל ישרפני. ותאמר לי אין לך עוזר מזה הלהט כי אם אתה בעצמך, ולכן אתן לך עצה מה תעשה, הנה שים נא ידיך על ראשך. ותמצא שם צמר גפן לבן כשלג, ותקחנה, ותשים אותה בחלון ויסגור ותעבור מהרה, ואעשה כן ואעבור מהרה ותכף כרגע נתעלמה ממני האשה. ונראה לעניות דעתי כי הצמר גפן הוא שנהפכו שערות ראשי השחורות שהם דין, ללבנות, על ידי איזה זכות, בסוד "ושער רישיה כעמר נקא" (דניאל ז, ט).

ויחזור אליהו להתגלות כבראשונה, ויאחזני בימיני ויאמר לי, בא עמי אל המקום אשר שלחוני בתחלה להביאך בו. ויביאני אל חצר גדול שאין לו שיעור, ובתוכו נהרות גדולים מושכים מים חיים להשקות את הגן. ועל שפתי הנהרות מזה ומזה אילנות של פירות נחמדים למראה, דשנים ורעננים לאין קץ. ורובם אילני תפוחים מריחים כריח מר ואהלות ועצי בשמים, האילנות גבוהים מאוד, וראשי הענפים היוצאים מגוף האילן כפופים למטה עד קרוב לארץ, ותחתיהם כעין סוכה. ובאותו הגן עופות לאין קץ, כדמות אווזים לבנים מתהלכים בגן לארכו ולרוחבו, ושונים משניות דמסכת שבת כי כן היה אז ליל שבת כנזכר לעיל, ומדי הליכתן היו קורין משנה א' פרק א' וזוקפים צוארם ואוכלים

תפוחים מן האילן בעצמו, ואחר כך שותים מים מן הנהרות, וזה מעשיהם תמיד. ובאותה שעה הייתי מבין שהם נשמות הצדיקים בעלי משנה, אך לא הבנתי למה בצורת אווזים ועופות ולא צורת אנשים. ויוליכוני עוד פנימה תוך הגן עד שראיתי בתוך הגן עליה, האחת גדולה ונבונה, כאלו היא על גבי נבעה נבונה, ואין תחתיה בית אחר, והיתה נבונה מקרקע הגן כשיעור קומת איש, ופתחה בצד מערב, וסולם של ג' מדרגות מאבנים מן הקרקע עד פתח העליה, ואז נתעלם אליהו זכור לטוב ממני.

ואעלה אני לבדי בסולם ההוא ואכנס בפתח העליה, וארא זיו כבודו יתברך על כסא בצד כותל דרומי באמצעו וכו'... וצדיקים יושבים שם בקרקע על גבי מצעות ומרבדים חדשים ויפים עד מאוד ולומדים תורה מהשם יתברך. ואדע בנפשי כי אלו הם הצדיקים הנקראים "בני עלייה" בצורות בני אדם, הרואים פני השכינה תמיד, ולומדים תורה מהשם יתברך עצמו. מה שאין כן מעלת בעלי המשנה, כי הם בצורות עופות ואוויזים שעליהם נאמר "הרואה אווז בחלומו יצפה לחכמה" (ברכות נד.), ועומדים בחצר ובגן, ואינם מקבלים פני שכינה בתמידות כמו "בני עלייה", ואינם לומדים תורה מפיו יתברך. והנה כשנכנסתי וראיתי פני שכינה, נבהלתי ורעדה אחזתני, ואפול על פני ארצה, ולא עצרתי כח כלל. ויחזק השם יתברך בימיני, ויאמר לי, חיים בני, קום לך, למה זה אתה נופל על פניך, אל תירא ואל תפחד. אמרתי לו, אדוני, לא עצרתי כח, והודי נהפך עלי למשחית מרוב אימתך הגדולה, ואין בי כח לקום. ויאמר לי, הנה חזקתיך ואמצתיך עמוד על עומדך ושב לימין הכסא במקום הזה הפנוי מאין יושב בו. אמרתי לו, ואיך אשב בימין הכסא במקום הזה, והנה כבר הוא מוכן לישוב בו הרב רבי יוסף קארו? ויאמר לי, כן היתה מחשבתי בתחלה, ואחר כך נתתי לו מקום אחר ונתתי לך מקום זה, וכבר הכינותי לך. אמרתי לו, הנה זה המקום של שמואל הרמתי ז"ל. ויאמר לי, זה מקומו, אבל משנחרב בית המקדש, קבל עליו שלא לישוב עוד במקום הזה, עד שיבנה בית המקדש. ומאז הלך לו לירושלים בבית המקדש החרב, ושם עומד תמיד ומתאבל עליו עד עת שיבנה בית המקדש, ונתתיו לך שתשב בו. ואז ישבתי מימין הכסא על מצעות שבקרקע עם שאר הצדיקים אשר שם, ויאמר אלי, טוב בעיניך זה המקום? אמרתי לו ומי לספר גדולת שבת מקום זה. אמנם לא ידעתי למה נשתנו בעלי משנה מאלו בני עלייה להיות ביניהם כל כך שינוי כמו שראיתי בעיני? ויאמר לי, וכי שכחת מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פנהרין צב:) כי לעתיד לבא עושה להם כנפים ושמיין על פני המים, ואמרו זה על כת הנקראים בעלי משנה, שהם כדמות עופות בכנפים ושמיין על פני המים שבנהר גן עדן כמו שראית בעיניך. ואז אמרתי לו, אדוני, כבר נזכרתי מה שאמרו בהקדמת ספר התיקונים (דף ב ע"ב) על פסוק (דברים כב, ו) "כי יקרא וכו'... ואת הבנים תקח לך", כי "אפרוחים" אלו בעלי משנה, "בנים" אלו בעלי קבלה, ואלו הם בני עלייה שהם בצורת אנשים. חזרתי ואמרתי לו, אדוני, תיקר נא נפשי בעיניך ותניחני במקום הזה, ואל תחזירני לרדת בעולם השפל, כי גלוי וידוע לפניך שכוונתי לעשות רצונך, ומתיירא אני פן שאור שבעיסה יחטיאני, ואאבד זה המקום הקדוש. ויאמר לי עדיין בחור אתה, ועוד לך זמן להתעסק בתורה ובמצוות, וצריך אתה לחזור שם להשלים נפשך, ובאחרית ימך תבא למקום הזה, ואם ירא אתה לרדת פן תחטא, תקע לי כף ימינך והשבע לי שלא תניח עסק התורה מפני עסק אחר כלל, וגם אני נשבע לך אם תעשה כן לא אחליף ולא אמיר מקום זה לזולתך בשום אופן, וזה יהיה מקומך קיים לעולם. אז נשאתי את ידי ונשבעתי לקיים כל הנזכר, וגם נשבע הוא לקיים כל דבריו הנזכר. ויאמר לי, לך לשלום וזכור ואל תשכח הדברים האלה. אז ירדתי משם מן העלייה הנזכרת אני לבדי, ומצאתי עצמי עומד בעולם השפל, ועדיין הייתי בחלום, ולא ראיתי שום דבר מכל מה שראיתי כשעליתי בראשונה.

אחר שלשה חדשים, ליל שבת הגדול, ואישן והנה הלום, וראיתי עצמי מטייל תוך שדה אחת גדולה, ואעבור דרך פתח העלייה הנזכר, ואזכור כי שם עליתי ונשבעתי לאדון הכל כנזכר לעיל. אז עליתי באותו סולם, ונכנסתי בפתח, ואירע לי כל מה שאירע בתחלה שנפלתי על פני וכו'... כנזכר לעיל, ואחרי קומי ישבתי במקום הנזכר לעיל, אז אמר לי, למה שכחת מה שנשבעת לי במקום הזה? אמרתי לו, כבר עסקתי, אבל הוא שלא נתעסקתי בתורתך כראוי. אבל עם כל זה הודיעני אם חס ושלום נתבטלה שבועתך? ויאמר לי אל תירא, כי עדיין מקומך קיים ומוכן לך, ושבועתנו במקומן הן עומדות, ולכן חזור וקיים כראוי, וגם אני אקיים את בריתי אתך, לתת לך את המקום הזה שנשבעתי לך. ויוסף דבר אלי עוד ואמר לי, חיים בני, לך לך אל קהל האשכנזים, כי שם מביאים עתה ספר תורה אחד, ותשורר ותזמר לפניו כמנהגך לכבד הספר תורה, וקח עמך חמץ ה"ר משה סעדי, ואמור לו שלא יתשל במצוה זו, כי זה מנהגו, גם מעצמו היה מבקש, כי זו מצוה רבה. ואז נפטרתי מלפניו, ונתתי לו שלום, והחזיר לי שלום. ואצא מפתח העלייה, ואמצא את עצמי בעולם הזה, ועדיין אני בחלומי, ואפגע בחמי אשר גם הוא מעצמו היה מבקש עלי, ויאמר לי כמה טרחת לבקשך,

כדי שנלך יחד לכבוד ספר תורה אחד. אמרתי לו גם אני במקום פלוני באתי לבקשך לדבר הזה. ונלך לרחוב העיר של צפת, והנה אנשים הרבה מוליכים ספר תורה א' מהודר במאוד מאוד במלבושים ותפוחי זהב, ומוליכין לפני ספר תורה נרות ואבוקות גדולות, ונשורר לפניו שירים, עד שנכנסו בבית הכנסת של אשכנזים. וכבר הקהל היו מתפללין תפלת היוצר דשבת, כי החלום היה ביום שבת כנזכר לעיל, ונתפלל עמהם תפלת יוצר של שבת קודש בקריאת שמע ועמידה וחזרת שליה ציבור. ואחר כך פתחנו אותו הספר תורה עצמו, ויקראו בו ז' אנשים כמנהג יום שבת בפרשת השבוע, ונתפלל תפלת המוספין. ואחר גמר התפלה רציתי לצאת מבית הכנסת, ויחזיקו בי מורי הר"מ אלשיך ואבא מארי וחמי הנזכר לעיל, ויאמרו לי, היכן אתה נחפז ללכת? והנה אתה עצור כי עתה יעשו פה ברית מילה. ואשב שם, ויביאו ילד אחד למול, ויתנו לי הילד על ברכי, ואני הייתי סנדיקוס, וימולו אותו. ויאמרו לי, זה הוא בנג. ואחר כך הם בעצמם הביאו שם בבית הכנסת סעודה גדולה ונאה, ונאכל שם כולנו סעודת המילה, ואיקץ.

ואחר זה בשנתיים ימים בא מורי ז"ל האשכנזי לצפת ולמדתי עמו, וסמוך לפטירתו אמר לי, הנה יולד לך בן, וכבר אשתך מעוברת ממנו, והוא גדול ת"ק מדרגות על מדרגותיך, ויש ספק אם יהיה וכו'... ונפטרו מורי ז"ל, וגם הבן הנזכר נפטר אחר שנה וחצי, וקראתי שמו יוסף, והיה דעתן בתכלית. ושבוע א' קודם שנפטר דיבר דברים קרובים לנבואה. ואחשוב אני בעצמי פתרון החלום, כי מורי ז"ל הוא ספר תורה של האשכנזים, ונתגלגל באותו הבן, והיה הבן שמלתי בחלום. עד כאן לשון קדושו זלה"ה זיע"א.

יהי רצון שזכותו וזכות תורתו וקדושתו ומעשיו הטובים והישרים יגן בעדנו ובעד זרענו וזרע זרענו עד סוף כל הדורות ובעד כל קהל ישראל, והשם יתברך ברחמי יעזרנו על דבר כבוד שמו, ויתקננו בעצה טובה מלפניו לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם ובנפש חפצה, ויאיר עינינו בתורתו וימלא כל משאלות לבנו לטובה, אמן כן יהי רצון.

"כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֲדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקָה לְגִגְדְּךָ" (כב, ה)

ר"ת "מעקה" ה'רהורי ע'בירה ק'שים מ'עבירה

אמרו רז"ל (יומא כט.) הרהורי עבירה קשים מעבירה, וזה נרמז בראשי תיבות "מעקה" הרהורי עבירה קשים מעבירה, ללמדנו, שיעשה האדם מעקה למוחו, על ידי גדרים וסיניגים בשמירת העינים, והפה, ובוה ינצל מהרהורי עבירה. כי היצר הרע שולט רק בדבר שראה בעיניו, שנאמר (במדבר טו, לט) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ובמדרש (ילקוט שמעוני ישעיה רמז תמ"ה) העינים רואות, והלב חומד.

"כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחְנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אִיבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחְנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ" (כג, טו)

שמור על ביתך מדברים שפוגמים בקדושת הבית

פעמים שהישועה של האדם ממתנה לו בפתח, וכל שנשאר לו זה בסך הכל לפתוח את הדלת... ומהי פתיחת הדלת?! "והיה מחניך קדוש", דהיינו שמור על ביתך מדברים שפוגמים בקדושת הבית. שאם יבוא הקב"ה לבית "ויראה בך ערות דבר" בית כזה לא יהיה מקור להשראת השכינה כי "ושב מאחריך"!!

מופת עם הרב שרעבי זצ"ל

מסופר על זוג שלא היו שומרים שומר תורה ומצוות שגרו בבאר שבע, ובמשך שבע עשרה שנה לנישואיהם לא זכו לילדים. הם הלכו לרופאים ולא נענו. כיתתו רגליהם למגידי עתידות ולא נושעו. עד שהחל הייאוש לכרסם בליבם, שהנה הם הולכים ערירים, וימי הזיקנה ממשמשים ובאים והם עזובים לנפשם.

פעם אחת אברך חשוב אחד סיפר להם על אודות הגאון המקובל רבי מרדכי שרעבי זצ"ל שעקרונות רבות נפקדו בזכות תפילתו, וחולים רבים העלו ארוכה למכתם על ידי ברכותיו, ועל כן יעצם שינסו גם הם את מזלם אצל הרב. אולם הבעל בהיותו אדם חילוני ולא מאמין, ביטל את הדברים במחי יד ואמר, הרי רופאים ומומחים ידועי שם בדקו אותנו במשך שבע עשרה שנה ולא העלו לנו ארוכה, וכיצד אם כן יוכל רב שרוב היום שקוע כולו בלימוד התורה, לומר לנו משהו נוסף בנושא זה?! אף האשה הסכימה עם בעלה, ולכן לא אבו לעלות אל מעונו של הרב.

עבר זמן מאותה שיחה, ושוב התגלגלו הדברים בין הבעל לאברך מבאר שבע, שסיפר על גדלותו של הרב שרעבי. תוך כדי שהאברך מפעיל את כל מרצו ואת כוח השפעתו, ועל כן הירבה לספר על גודל צדקותו ונפלאותיו של הרב. וכשהבעל הוקסם מסיפורי המופת שסיפר לו איש שיחו ושוכנע קימעא. אז האברך הטיח בפניו, הן כל כך הרבה כסף

פירותם עבור ביקורים אצל רופאים ופרופסורים ולא נושעתם, ואם כן מהו המאמץ הקל הנדרש ממכם לעלות אל ירושלים עיר הקודש, ומדוע אתם מסרבים? מענה זו שברה את הבעל, ועל כן החליט שבהזדמנות הקרובה שתגיע לידו, יעלה עם אשתו לירושלים אל בית הרב.

בהיכנסם אל הצדיק, חשו כי הגיעו אל הכתובת הנכונה. אורת הקדושה שאפפה את בית הרב, זיו פניו הקורנות, לבושו המיוחד ומראהו האציל, השרו עליהם רוח של תקוה לאחרית טובה. המילים נעתקו מפייהם, והם

הביטו בהתפעלות בצדיק שישב בעונה רבה על כסאו ושאלם בקול אבהי לבקשתם.

אז הותרו מוסרות פיהם וסיפרו לצדיק את פרשת חייהם ועל כך שטרם נפקדו בילדים. הרב שאלם לשמותם ולשמות הוריהם, ושוב התבונן היטב בזוג הניצב מולו, במבטו הנוקב הוא חדר אל תוך ליבם ונפשם, עד שהם חשו, כי הרב

בוחנם במבטו מכפנים, וכי זאת שעת המבחן שלהם, ועל כן הרהרו בתשובה.

לפתע אמר הרב, נעשה לכם תיקון, ובעזרת ה' אני מבטיחכם כי בעוד עשרה חודשים תהיו הורים לתאומים. אך תנאי אחד לכך, שתתחייבו שניכם להקפיד על טהרת המשפחה ועל צניעות האשה.

דמעות שמחה זלגו מעיני הזוג, והבעל נישק ברמט את ידיו הקדושות של הרב, תוך שהם מתחייבים עשות זאת. כשהם פנו לצאת, הצדיק עיכבם ובקשם לבל ישכחו להודיעו על הולדת ילדיהם.

הזוג חזר לבאר שבע ובעידודו של ידידם האברך החלו בלימוד הלכות הטהרה. האשה אף היא שמרה על צניעות לבושה, ולאחר כחודש ימים התעברה. משראו בני הזוג, כי ברכת הצדיק מתקיימת בפועל אל נגד עיניהם, התמידו

בקיום המצוות וחזרו בתשובה. (להתעדן באהבתך)

"וְלֹאֲחִידָא לֹא תִשִּׁיד" (כג, כא)

מעשה במלוה בריבית בהיתר עיסקא שנרות שבת היו כבים

פעם הופיעה אשה עשירה בפני הגאון רבי יעקב מוצפי זצ"ל, משרידי דור דעה בבבל, ובפיה סיפור מוזר, בכל ליל שבת, כשהיא מדליקה נרות, הם כבים לפתע, ללא כל סיבה.

שאל הרב, האם את מלוה כספים בריבית? השתוממה האשה, מנין יודע זאת הרב? ובפיה אמרה, אמנם כן, אך אני מקפידה לערוך "היתר עיסקא" כדת וכדין, ועל כן ריבית מותרת היא זו.

עם כל זאת – ענה לה הרב – עלייך לחדול מכך מיד. שאם לא כן, דעי שאת מסכנת חלילה את שלום ילדייך.

יצאה האשה מביתו של הגאון, וסיפרה את הדברים לרב אחר. אותו רב הרגיע אותה ואמר, שאין כל איסור להלוות כספים על ידי "היתר עיסקא" [שמשמעו, שהמלוה נעשה כשותף בעסקי הלווה, והאחוזים שהוא מקבל, הם חלקו

ברווחים שהעסקים הניבו, ולא אחוזי ריבית על ההלוואה] ולכן אין לך לחשוש מדבר.

כעבור ימים מספר חלמה האשה, שאביה [שכבר לא היה בין החיים] עומד מולה ובידו חרב מלוטשת, והוא מזהיר אותה באזהרה חמורה שתפסיק להלוות לאנשים בריבית.

כשהיא נחרדת עד עמקי נשמתה מיהרה האשה לביתו של הגאון רבי יעקב מוצפי, וסיפרה לו את חלומה, וביקשה את סליחתו על שפקפקה בדבריו, ולא עשתה מיד כאשר צווה עליה. והנה באותה העת שהאשה הזו פסקה

מלהלוות בריבית, וראה זה פלא, נרות השבת שוב לא כבו.

"כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה" (כד, א)

מצוה גדולה לשמח חתן וכלה

כתב הטור (אה"ע ר"ס סה) מצוה גדולה לשמח חתן וכלה. וכן פסק שם השו"ע. והנה איזבל, אשת אחאב, היתה מרשעת גדולה, והנביא ניבא (מלכים א, כא, יט) שהכלבים יאכלו את גופתה וילקקו את דמה, וכך היה. אבל מכל גופה

השאירו הכלבים את הגולגולת, הרגליים וכפות הידיים ככתוב (שם ב, ט, לה). ומדוע? כתוב בפרקי דרבי אליעזר (פרק י"ז) מכיון שבהם היתה משמחת חתן וכלה, הייתה מנענעת את ראשה, ומטפחת בידיה, ורוקדת ברגליה.

בספר "אוצר הידיעות" כתב, ולא די לרקוד, אלא צריך גם לעורר אחרים שירקדו, כפי שאמרו חז"ל (כתובות דף ז: כיצד מרקדין לפני הכלה. לא נאמר "רוקדין" אלא "מרקדין", דהיינו שגורמים לאחרים לרקוד.

ועיקר החיוב הוא לומר דברים משמחים שמכות זה יתעוררו אחרים וירקדו גם הם לפני החתן והכלה. וכי "מרקדין" זו אמירה? מבאר ה"בן יהודע" שמרקדין הוא כמו דין "מרקד" בשבת, שמוציא את הגרעין מתוך המוץ. ולכן "כיצד

מרקדין לפני הכלה", דהיינו, מה אומרים לפנייה? רק דברים טובים, שיש בהם כדי לשמח את החתן. לפני שאתה מתחיל לדבר תוציא את המוץ, כך שתאמר רק את הדברים היפים והטובים. (מספר להתעדן באהבתך).

אשת הרש"ש ראתה את אליהו הנביא

והנה כל זה הוא מפני שעל האדם להוקיר את אשתו, וע"י שאדם שומע שבחים על אשתו מעריך אותה ובוה מגיע לו ולה הרבה ברכות. וכמו שידוע שמורנו ורבנו חסידא קדישא ופרישא הרש"ש זיע"א היה קם כל לילה לתיקון הצות, ואשתו היתה קמה איתו כדי להכין לו כוס קפה כדי שילמד בערנות. פעם קרה שהגישה לשולחן שני ספלי קפה, וכאשר תמה בעלה הקדוש לשם מה שני ספלים? ענתה בפשטות שאחד עבורו ואחד עבור החברותא שלו, שלומד עימו... אמר לה, "אם זכית לראות במו עיניך את החברותא, שהוא אליהו הנביא", תזכי לשבת יחד איתי בהיכל רבי שמעון בן יוחאי במתיבתא דרקייעא!

גדולי ישראל ידעו באמת להעריך ולהוקיר, האחד את השני על כל הטוב שזכו לו, בעבור הברכה המצויה בביתם. וכמו שידע זאת היטב והכריז קבל עם ועדה התנא האלוקי רבי עקיבא ואמר (כתובות סג.) שלי ושלכם שלה היא!

"וַיִּזְנֶב בָּךְ כָּל הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ" (כה, יח)

הנחשלים אותיות נח"ש מיל"ה

הפסוק מדבר על מעשהו הרע של עמלק, והנה מפרש רש"י (כאן) על פי המדרש תנחומא (כאן י) "וַיִּזְנֶב בָּךְ", שעמלק הכה בך מכת "זנב", דהיינו שהיה חותך מילות של "הנחשלים אחריך" הם משבט דן (וכמו שכתב רש"י יחזקאל טז, טו בשם הפסיקתא) שהיו מחסרי כח מחמת הטאם, שהיה הענן פולטם, והיה עמלק זורק המילות כלפי מעלה, ואומר לקב"ה "בוה בחרת יהיה לך מה שבחרת".

והנה זה מרמז ב"הנחשלים" אותיות "נחש מילה", "נחש" – לפי ששבט דן נמשל לנחש, ככתוב עליו (בראשית מט, יז) יהי דן נחש, ו"מילה" – לפי שכאמור היו מחתכין המילות. וכיון שהיה הענן פולטם לאחור, לכך נאמר הנחשלים "אחריך".

"זָהְיָה בְּהֵנִיחַ ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל אֵיבֶיךָ מִסְּבִיב בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְנָחָה אֶת זְכָר עַמְּלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשָּׁכַח" (כה, יט)

פירוש הפסוק על פי משל

פשט הפסוק צריך ביאור, מה הקשר בין המנוחה למחיית זכר עמלק, הן נצטוונו על מחייתו בין אם יש לנו מנוחה מאוייבנו ובין אם לאו? והנה עמד על כך הגאון הרב אהל יעקב בקול התור וביאר את הדברים במשל מאיר עינים. משל לאיש עשיר גדול שעמד עליו שונא בליעל, ושם לו עלילות דברים לפני שר העיר, ועל ידי כך הפסיד העשיר את רוב עושרו, אולם עדיין הוא נחשב עשיר בין ההמון. העשיר בודעו כי הוא נקי כפים ולא חמס בכפו, ויצר לו על כספו, על כן היה נותר שנאה למלשין עד יום מותו. בבוא יום מותו של העשיר, קרא לבנו יורש נכסיו וכה אמר לו, דע בני, שאיש פלוני הצר לי מאד, כי ידעתי את מכאובי שהכאיב לי, ולו הייתי חי אלף שנים, לא הייתי שוכח מלשונא אותנו תכלית שנאה, אבל אתה בני ידעתי כי אחרי מותי תבא לרשותך שארית נחלתי ונכסי, ותשבע בטובה, אחרי אשר עד הנה דלות מאד, ועל כן אפשר שתסתפק בזה, ולא יעלה על לבך להעלות חימה ולקחת לי נקמתי מהאיש הבליעל הזה, כי לא תרגיש ברעתו. לכן דע בני, כי כל מה שתירש ממני מצער הוא כנגד ההון הרב שאיבד ממני, ולכן אל תשים לבך על מה שבדיך, נגד מה שִׁחְסַרְתָּ מהבליעל הזה, ואל תנקהו בהיות לאל ידך.

וזהו הנאמר כאן "והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל איביך מסביב", אז שמא תאמר הן מנוחתי שלימה, ותשכח מה שעשה לך הרשע עמלק, משום שתסתפק ברב הטובה אשר תנחל בארץ. על כן תדע כי זאת אינה מנוחה שלימה, רק מנוחה לפי שעה, שהרי אין כסאו של השם שלם עד שימחה שם עמלק (רש"י שמות יז, טז ממדרש תנחומא) (כאן סוף סי' יז) אלא "תמחה את זכר עמלק ולא תשכח", כי עדיין ההיזק מצוי עד יוכן כסא ה'. כאמרו (שמות יז, טז) כי יד על כס יד, מלחמה לה' בעמלק.

וזהו הנאמר במגילת אסתר (ט, כה) והימים האלה נזכרים ונעשים, כלומר, מה שצויה לנו הקב"ה במקום אחר על זכירת מעשה עמלק, הוא מחמת שצפה הקב"ה שיבואו על ידו מאורעות כאלה, ועל כן נקבע זה הפסוק בסוף המגילה, להגדיל לנו את ענין המגילה כפלי כפלים. הדמיון בזה, לאחד שהלך בדרך עם סחורתו ופגע בו גולן אכזרי, והתחיל

לשלוח היצים למטרה, וימלטהו ה', והיה האיש ההוא שמח וטוב לב כמשפט הניצולים ממקרה רע, ובבואו לביתו סיפר לאשתו ולכל אוהביו את כל אשר קרהו, והתחיל לתאר לפנייהם את תבנית הגזלן, את ראשו, וזקנו, ומלבושיו. ויאמרו לו, דע לך, שהגזלן הזה איננו כשאר הגזלנים אשר נקל להמלט מידם, אבל זה כולם מכירים אותו מאז, שמידו לא נמלט גבר מעולם, ולכן צריך אתה ליתן אלף תודות לה' על חסדו אשר נמל עליך להצילך מיד עריץ. כך אנו שניצלנו בעת המגילה מעמלק, זה האיש שלא נמלטו מתחת ידו, יש לנו ליתן תודה לבורא בכפל כפליים.

"תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח" (כה, יט)

אחר אותיות "שמים" באות האותיות "תנך"

יובן בס"ד לרמוז, כי אחר האותיות "שמים" ישנן האותיות "תנך", כי אחר האות ש' מגיעה האות ת', ואחר האות מ' מגיעה נ', ואחר ה', כ'. וואין צורך להשב את המ"ם השניה בפעם שנית, כי כבר הישבנו אות כמותה והיא המ"ם הראשונה. נמצא כי אחר אותיות "שמים" נרמזו האותיות "תנך", שהם ראשי תיבות "תורה נביאים כתובים" שהם כללות כל תורה שבכתב. וידוע כי בזכות התורה, ימחה שמו של עמלק, ולזה נאמר כאן, "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים" "מתחת" דייקא, רוצה לומר תמחה את עמלק, על ידי הרמוז הרמוז "מתחת" האותיות "שמים" שהם האותיות "תנך", וכן"ל.

ועוד מרמז בהמשך הפסוק "לא תשכח", כי ידוע שהס"מ לעתיד לבוא, יסתלקו ממנו האותיות "סמ" וישארו אותיות "אל" שהוא שם קדוש, כי הקדוש ברוך הוא יעביר את רוח הטומאה מן הארץ, ואז יתוקן הס"מ ויהיה מלאך טוב, וזהו ענין שחיטת היצר הרע לעתיד (סוכה נב). וכמו שכתבו המפרשים ז"ל, וזה שנאמר כאן, "תמחה את זכר עמלק", רוצה לומר, אם תזכה על ידי מעשיך הטובים למחות את זכר עמלק מתחת השמים, אזי הקדוש ברוך הוא יעביר את רוח הטומאה מן הארץ ולא תהיה מציאות הרע בעולם, ואז "לא – תשכח", רוצה לומר לא הוא אותיות אל, אותן דוקא "תשכח" פירוש תראה וכי תשכח בלשון הש"ס הוא "תמצא", כמו דוק ותשכח כי תמצא את השם "אל" לפי שהאותיות "סמ" יסתלקו ויתבטלו, והאלילים כרות יכרתון לתקן עולם במלכות שדי.

רמז נוסף יש כאן בפסוק, הנה עתה כשאנחנו זוכרים ירושת ארץ ישראל שהנחיל השם יתברך לאבותנו, הרינו זוכרים את הנסים והנפלאות שעשה להם הקדוש ברוך הוא במפלת ל"א מלכים בעת כיבוש הארץ, אבל לעתיד כשימחה זכר עמלק, ונירש את ארץ ישראל מחדש, הנה יעשה לנו הקדוש ברוך הוא נסים ונפלאות אשר הם גדולים ועצומים מאותם הנסים שעשה לאבותינו, וכמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה במדרש (מכילתא בשלח מסכת שירה סוף פ"ח), אמר הקדוש ברוך הוא אראה לבנים מה שלא הראיתי לאבות וכו'. ואם כן אז לעתיד נשכח את אותם הנסים הראשונים, יען כי יהיו כאין לעומת הנסים החדשים הרבים והעצומים שיהיו.

ובזה יובן הפסוק "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים" רוצה לומר, בזמן שתזכה לזה לעתיד, אזי אותו זמן "לא – תשכח", רוצה לומר הנסים של מפלת "לא" מלכים, אותם "תשכח" ולא תספר מהם, יען כי יהיו לפניך נסים רבים ועצומים מהם לספר בהם.

עוד יש לומר על פי הפסוק (ישעיה סג, ט) בכל צרתם לו צר, והנה קרינן לו בוא"ו וכתוב לא באל"ף, והכוונה לדרוש את שניהם, כי בתחלה, בגלות, כביכול "לו" צר בוא"ו, ואחר כך בזמן הגאולה שתהיה במהרה בימינו, שאין אחריה שיעבוד, אז תתבטל הצרה ויהיה "לא" צר באל"ף, רוצה לומר, שאין כאן צרה כלל, וזהו שנאמר כאן "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים", ואז בזמן ההוא, "לא תשכח", דהיינו אז לא יהיה "לו" בוא"ו, כי אם "לא" באל"ף, שאין כאן צרה. עוד יש לרמוז על פי מה שפירש רש"י ז"ל (שם ישעיה סג, ט) את פשט הפסוק, וזה לשונו, "בכל צרתם" – שהביא עליהם, "לא צר", לא הצר להם כפי מעלליהם שהיו ראויין ללקות, כי "מלאך פניו" הוא מיכאל שר הפנים ממשמי לפניו, "הושיעם" תמיד בשליחותו של מקום. עד כאן. והנה כל זה יתגלה לישראל לעתיד, כי עתה אין לאדם השגה להכיר את ערך חסדיו יתברך אשר עשה עמו, אבל לעתיד, יהיה ניכר הכל, ואם כן פירוש הפסוק "לא" באל"ף הנזכר, היינו לעתיד עת יתבררו ויתראו לעיניכם חסדי ה', אז "לא תשכח" את רוב חסדי ה' שעשה עמכם. יהי רצון שיראו עינינו וישמח לבנו בביאת הגואל במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.

הילולת הבא"ח י"ג אלול

תולדות רבנו רשכבה"ג אדוננו הבן איש חי זיע"א

מורנו ורבנו ועמ"ר, המאור הגדול, נר ישראל, עמוד הימיני, רשכבה"ג, הרי"ח טוב וצוק"ל זיע"א, נולד בעיר בגדאד, ביום ב' כ"ז מנחם אב התקצ"ד.

רבנו היה בכור בניו של רבי אליהו חיים זצ"ל, בוצין בוצין מקטפיה ידיע, ועוד משחר נעוריו היה יניק וחכים, אשר כולם ראו כי לגדולות נוצר, בגיל רך וצעיר היה רבנו נחבא בספריית אבותיו הגדולים, שם שקד באהלה של תורה, ושם לילות כימים, למלאת נפשו השוקקה לדבר ה' זו הלכה.

ואמר הגאון המקובל ר' יהודה משה פתיה וצוק"ל, שנשמת רבנו היא מתקופת התנאים, וריחמו עלינו מן השמים ושלחו את נשמתו בזמננו, שישקה את העולם כולו מתורתו הקדושה.

מספרים על נס אשר קרה לרבנו בשחר ילדותו, כי בהיותו כבן שבע שנים נפל לבאר עמוקה, וכפסע היה בינו ובין המות. אחותו שנכחה שם הזעיקה עזרה, ומיד אצו אנשים וחשו לעזרתו, הוציאוהו וטיפלו בו במסירות עד אשר השיבו את רוחו אליו, והי לנס. כך שמרה ההשגחה על נר ישראל שלא יכבה בעודנו באיבו.

וידוע שלאחר מקרה זה, נדר רבנו נדר גדול לאלהי ישראל, וקבל עליו למסור עצמו על התורה ועל העבודה כל ימיו.

יניק וחכים

בהיות רבנו בן ארבע שנים בלבד, כשבחן אותו אביו על פרשת השבוע, בענין אדם הראשון שהתחבא בגן עדן, ושאל אותו הקב"ה 'איכה'. שאל אותו אביו: איך יכול להיות שהקב"ה שואל אותו היכן הוא, הרי כתיב: "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'", ובודאי הכל גלוי לפניו יתברך. השיב לו רבנו, כך אמר לו הקב"ה: איכה – ברת – אני יודע כל הנסתרות, וא"כ מה יש לך לברוח מפני...

יום אחד בקטנותו התעמת רבנו עם אחותו, מי יחזיק את נר ההבדלה, ואחותו היתה בוכה. אמר לו אביו: תוותר לה היא קטנה ממך. אמנם בזאת נאות לוותר לך ואתה תזכה בהחזקת הנר, אם תדע לומר לי טעם בסדר ברכות ההבדלה שנתקנו על סדר יבנה"ה – יין, בשמים, נר, הבדלה.

על אתר ענה לו שיש סוד גדול בדבר, והוא שהסדר, יין בשמים נר הבדלה הוא בדווקא, שהרי יין הוא 'טעם' שהוא בפה, אח"כ הבשמים במקום יותר גבוה 'ריח' בחוטם, והנר הוא יותר למעלה בראיית העיניים, ולבסוף 'דעת' כמאמרם ז"ל אם אין דעת, הבדלה מניין...

בוצין בוצין...

כבר בצעירותו היה רבנו מתעסק בגמילות חסדים, ודאג לעניים וזקקים. מהמעשה שלפנינו ניתן ללמוד עד כמה כאב את כאב הזולת, ואיך בערה בלבו אהבת ישראל כבר מילדותו.

בזמנם, היה נהוג שבכל יום ששי אביו היה מחלק לכל ילד מעט כסף כדי לקנות קליות ואגוזים ומיני מתיקה, כדי שישלימו בהם מאה ברכות בשבת. בסוף כל סעודה, כל אחד מוציא את ה'פקאלך' שלו, מברך ואוכל...

בליל שבת, כשכל אחיו היו מוציאים הממתקים שלהם, רבנו לא היה מוציא כלום. שאל אותו אביו: איפה השקית שלך. אמר לו: כבר אכלתי. וכן בכל שבת כך היתה תשובתו. אחותו שתמחה על כך מאוד, עקבה אחריו לשבוע הבא, וראתה שמיד כשמקבל את הכסף מאביו, רץ אל הנחתום, שם כמה חלות ופיתות בסל, אח"כ הולך למכולת קונה קופסאות של טבק, ומיד במהירות רץ לשכונת העניים לביתה של איזו זקנה, נותן לה את הסל, מנמיך את ראשו והיא מברכת אותו. כעת כבר ידעה אחותו איך הוא אכל את הממתקים... שקיים בזה מצוות גדולות של חסד וצדקה ולשמח לבבות אומללים.

ובן היה בליל שבת הבא, כששאלו אביו שוב ואמר שאכל את הממתקים, אמרה אחותו אכן נודע הדבר, ובא אני אספר לך מה היום ראיתי שעושה רבי יוסף, כי תמיד אני מתפלאת עליו, הרי הוא לא אכלן ובלען, ואיך יכול להיות שכל

שבע הוא כבר אוכל המתקים ולא יכול להתאפק כמו כל אחיו, ולכן עקבתי אחריו וראיתי איך שהלך לשכונת העניים וכו' כל המעשה, ושיבחה אותו. כששמע זאת אביו אמר, אם כך נכפיל לך את התקציב...
לאסוקי שמעתתא

ידוע המעשה, שכשרבנו היה צעיר לימים כבן ארבע עשרה שנה בלבד, היה בקי בכל מכמני התורה. ופעם אחת, הגיעה לידו אגרת ששלחו רבני ירושלים שאלה לאביו, לדעת המעשה אשר יעשו. כשראה רבנו את השאלה, עיין בדבר ולן בעומק של הלכה כדבעי, על כל פרטיה ודקדוקיה, עד אסוקי שמעתתא, ועוד באותו יום העלה הכל על הכתב תשובה ברורה ושלח לרבני ירושלים. כשקבלו את תשובתו, התפעלו מאוד מנאונותו וכבר הסכימו לדבריו ולנהוג כוותיה. אחר כמה ימים, כשהגיעה תשובתו של אביו, נדהמו לראות ששניהם הכריעו בשוה. מיד שלחו לאביו וכתבו לו, שכבר הקדימו הבן בחכמה יניק וחכים, אשר עליו נאמר: ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך. מעשה זה השאיר רושם עז בקרב החכמים וידעו כי רבנו כבר מגיל צעיר, רם ונשא וגבה מאוד, עקב שקידתו העצומה בתורה.

בדומה לזה ישנו מעשה נוסף שמספרים זקניי בכל ששמעו מפי נכדו הג"ר דוד חיים זצ"ל, על נאונותו של רבנו בהיותו צעיר לימים, שכבר היה יורד לעמקה של הלכה, בחכמה ובתבונה. המעשה היה כשרבנו בן שש עשרה שנה בלבד. באותה שנה לא נמצא בכל בגדאד אתרוג כשר, רק משדה של יתומים שאחד מהם היה עדיין קטן, ונמכר האתרוג ע"י האפוטרופוס, אשר זו שאלה גדולה מאוד בהלכה, האם אפשר לברך עליו ביום הראשון, כיון דבעינן 'לכם'. ואחר שדנו בשאלה זו גדולי וחכמי העיר וביניהם הגאון האדיר רבי עבדאללה סומך זצ"ל, ונשאו ונתנו בדבר, לא עלתה בידם כדת מה לעשות. בערב חג הסוכות פנו אל אביו של רבנו, הג"ר אליהו חיים, ושאלו אותו את המעשה אשר יעשו שיכריע להם. ואמר להם, שכשיקום אחר חצות יעיין בדבר, ובבוקר יאמר להם אם יוכלו לברך עליו. כששמע רבנו את השאלה, החליט שלא יתן שינה לעיניו, עד שיברר כל פרטי הלכה זו, והכין מבעוד יום אור בחדר הספרים אשר לו, שיספיק לכל הלילה.

בליל חג הסוכות, כשהלך אביו של רבנו לישון, ישב רבנו כל הלילה בחדר אשר הכין לו, ועיין בספרים בשאלה הנ"ל על כל פרטיה ודקדוקיה, והכין כל התשובה. כשבא אביו ע"מ לבדוק הלכה זו, מצא לתדהמתו שכבר הכל ערוך לפניו, ונתיישב על ידו, הראה לו רבנו את כל הראיות, והסכים עמו... בבוקר כשבאו החכמים ובראשם רבי עבדאללה סומך, אמר להם רבי אליהו, כבר פסק בני הדין שאי אפשר לברך על אתרוג זה, ואף אני מסכים עמו. ומיד הגיש להם רבנו את הספרים אחד לאחד, ולאחר שנוכחו לדעת כי הם דברים ברורים, הסכימו להלכה זו, ולא ברכו באותה שנה על האתרוג ביום הראשון. [עיין בספר רב ברכות סימן א' התשובה בענין זה].

וזרח השמש...

ביום ז' אלול התרי"ט, כשהיה רבנו בגיל עשרים ושש, נפטר אביו הג"ר אליהו לבית עולמו, כשהוא אך בן מ"ח שנים. וכתב ע"ז הגר"צ חזן, ז"ל: ושמעתי כי הזמינו אותו לעלות לס"ת שביעי בפרשת בהר סיני, והש"ץ הראה לו הפסוק להתחיל 'ואם מעט נשאר בשנים', והמנוח אנינא דעתיה, ורמו להש"ץ לחזור מפסוק הקודם 'אם עוד רבות בשנים', ועכ"ז לא פלט, ונשאר חולה ואחר איזה חדשים נלב"ע זלה"ה.

במשך ימי האבל ביכו אותו כל העם, אנשים נשים וטף והספידוהו כל גדולי הדור, והיה מנהגם שבכל יום מספיד הכם אחר את הנפטר. ביום השביעי הגיע תורו של רבנו להספיד, ובאו כל אנשי בגדאד לשמוע דברי ההספד של רבנו. כל הקהל התרגשו מאד מדבריו, ובכו בדמעות שלישי על אבדן רבי אליהו, ומיד בתום ימי האבל הכתירוהו עליהם, ואמרו עליו, 'מיוסף עד יוסף לא קם כיוסף'. ובאו ואמרו לו, נשיא אלהים אתה בתוכנו, אתה תמשיך את שושלת הרבנות, וקבלו עליהם את רבנו רבן של כל בני הגולה, ממשיך שושלת אבותיו הקדושים, ואף שהיה צעיר לימים, היה מנהיג את הקהל בחכמה גדולה, ובהצלחה רבה, מאז י"ג אלול התרי"ט ועד יום פטירתו י"ג אלול התרס"ט, חמשים שנה תמימות. ואכן מיד בשנת ת"ר, התחיל רבנו לדרוש ברבים, ועמד במקום בו עמדו רגלי אבותיו בבית הכנסת הגדול 'צלאת לכבירי', דרשתו הראשונה היתה בשבת תשובה, והלהיב ועורר את הקהל דברים המושכים את לב שומעיהם, במתיקות ונופך שלא שמעתם און מעולם... אז ידעו כל העיר, כי באמת הוא ראוי למלאות מקום אבותיו.

ובענין זה כתב הגר"צ חזן, שרבנו היה דורש במענה לשון וצחות שפתיים, וכדברים היוצאים מן הלב השיב רבים מעוון, וכל קהל עדתו למאמרו כסופה ירדופו, ואחריו ילכו ובקולו ישמעו, מה דשרי לית מאן דאסיר, ומה דאסיר לית מאן דשרי, ולא היו מפילים מדבריו ארצה, וכמה פעמים אמרתי, אם היו ישראל שומעים לנביאים בימים ההם כמו ששומעים לרבנו זלה"ה בזמן הזה, לא היה נחרב בית המקדש ולא גלינו מארצנו וכו'. ע"כ.

בעליית ביתו...

כשהייתי בחור צעיר, בישיבת פורת יוסף, היה עמנו ח"ר יהושע שהראבני זצוק"ל [אביו של רבי יוסף שהראבני המיו של חכם בן ציון זצ"ל], שהכיר את רבנו בבגדאד, וזכה שרבנו ליווה אותו לספינה כשעלה לארץ ישראל.

כבר היה רבי יהושע למעלה מגיל תשעים, ומידי יום היה מגיע לישיבה בשעה שתיים עשרה בצהריים. וכשהאברכים היו הולכים בשעה אחת, היה יושב בחוץ בחצר הישיבה בשמש ע"פ צוואת הרופאים, ואנו בחורי הישיבה, היינו מסתופפים מסביבו והיה מספר לנו על רבנו, נפלאות אין מספר... באחת הפעמים שח לנו שבמשך שנות חייו זכה לברך ג' פעמים ברכת החמה, ובאחת הפעמים זכה לאמרה עם רבנו בבגדאד.

ובענין הנוכח שרבנו היה נטמן כל היום בעליית ביתו, סיפר לנו רבי יהושע מעשה דהוה בדידיה, שחכמי בגדאד היו תמהים מאוד מה מעשיו של רבנו כל היום בביתו, וטכסו עצה להכין שאלה קשה, ולבוא אל רבנו לשאול אותו, ואולי עי"ז ידעו במה עוסק רבנו... אחר שהכינו שאלה, שלחו אותו ללכת אל רבנו, לקח גמרתו בידו, והלך לביתו של רבנו. כשהגיע למפתן ביתו, יצא רבנו לקראתו, ואמר לו "תגיד לכל חבריך השאלה שיש להם במהרש"א שהכינו אותה וטרחו עליה, אענה להם מחר בבוקר...".

בית הכנסת 'צלאת לכבירי'

הלכתי יום אחד עם מו"ר רבי יצחק כדורי לצוק"ל לאור יהודה, למרכז מורשת יהדות בבל, יש שם בית כנסת שבנו אותו בדיוק באותה תדמית לבית כנסת הגדול בבגדאד, המכונה 'צלאת לכבירי' דהיינו הגדולה, שהיה מכיל אלפי אנשים. ורבי יצחק היה מסתובב שם ושמה להזכר בעבר, ואמר לי שכל בית הכנסת ממש מדויק בתכלית, רק חסר בו ספסל אחד, ואני התפלאתי איך הרב זוכר זאת. אמר לי הרב: זה היה הספסל שאני ישבתי בו. מיד קראתי לד"ר בן פורת, אמר לנו שהוציאו את הספסל בשביל המעבר...

אח"כ תאר לי רבי יצחק, את דרשותיו של רבנו יוסף חיים בד' השבתות, איפה היה עומד בתיבה בדיוק, ואיך כשהיה דורש, כאילו איש יוצאת מפניו והיתה השכינה מדברת מתוך גרונו, כי קולו היה נשמע למרחוק. והיה דורש ארבע שעות ברציפות לעשרת אלפי איש, וכולם היו שומעים כאילו מדבר ברמקול, וקולו נשמע למרחקים... גם אמר לי שרבנו לא היה חוזר על דרשה פעמיים מעולם, מלבד ההלכות שהיה חוזר ומלמדם.

ריש גלותא

כל חכמי בגדאד, ומכל העולם היו מריצים אליו את שאלותיהם כדי לקבל את חוות דעתו ופסיקתו בענינים שונים, בפשט ובקבלה, כדי שיורה להם הדרך הנכונה.

רבנו עמד בקשרי מכתבים במשא ומתן של הלכה עם כמה מגדולי דורו, שהתייחסו אליו בהוקרה רבה. ומהם: הגאון הראשון לציון יש"א ברכה זצ"ל, בשו"ת מעשה איש (האה"ע סימן ד). גם התכתב גם עם הגאון ר' יצחק אבולעפייא אב"ד דמשק, וכמוכא בשו"ת פני יצחק (חלק ה). והוזכר גם ברב פעלים שם.

בשנת התרט"ז כשהיה רבנו בן כ"א שנה היה לו משא ומתן בהלכה עם הגאון ר' חיים פלאגי זצ"ל, וכך מפארו בספרו 'חוקות החיים' (הוי"ס ס"א): 'חכם חן, ריכא ובר ריכא, מזרע המלוכה, דין הוא הדר, החכם השלם הדיין המצויין בר אבהן ובר אוריין'.

כמה מגדולי דורו הביאו מספריו ומדבריו בכל הדרת הכבוד, עוד בחיים חיותו, ונשאו ונתנו בדבריו מתוך יחס של חבה והוקרה, וכדרכה של תורה. ומהם הגאון ר' יוסף רחמים פראנקו אב"ד דחברון, בשו"ת שערי רחמים חלק ב' (האה"ע סימן יח). והגאון ר' אהרן בן שמעון אב"ד דמצרים, בשו"ת ומצור דבש (האוי"ה סימן ט). והגאון ר' אהרן עזריאל אב"ד ירושלים, בשו"ת כפי אהרן חלק א' בראש הספר. והגאון ר' חיים חזקיהו מדיני בעל השדי חמד (מערכת ל' כלל קמא אות נא. ובפאת השדה מערכת א' כלל קנה).

הגאון החסיד ר' אליהו מני ז"ל חבר קונטרס הערות על הספר 'רב ברכות' שחיבר רבנו בימי חרפו, והוא מציין עליו כמה פעמים בספרו 'זכרונות אליהו'. (בעמ' קכב אות ג. ובעמ' קכה אות ג. ובעמ' קלז אות ט. ועוד).

מידי פעם נהג רבנו לישא וליתן בתורה עם חכמי ורבני דורו על גבי ירחון 'המאסף' שבעריכת הגאון ר' בן ציון קואינקא ז"ל. ושם היה שולח רבנו מחידושי תורתו, והעורך היה מדפיסם בראש ירחונו להתעמר בהם...

גם נמסר מפי מגידי אמת כי גם הגאון הגדול הישיש מהרש"א אלפנדר ז"ל היה מתהלל ומתפאר בפני תלמידי חכמים מבאי ביתו, שהוא היה מתכתב בהלכה עם הגאון ר' יוסף חיים מבבל.

רוח האצילות

סיפר הרב המקובל ר' שמואל דרוזי זצ"ל, דרבנו זיע"א עשה יום אחד סעודה גדולה לחכמים, ואמר להם שעושה סעודה זו מכיון שהראו לו בחלומו שקיבל נפש מעולם האצילות, ובאותה תקופה היה הגאון רבי יהודה פתיה זצ"ל צעיר לימים, ונתעברה בו אחת מנשמות הצדיקים, ונילתה לו שרבנו זיע"א ראה בחלום שקיבל נפש מעולם האצילות, אבל האמת שאינו בן אלא זכה רבנו לרוח מעולם האצילות, ומכיון שהיה רבי יהודה פתיה צעיר, היה ירא לגשת אל רבנו, ולכן הלך אל בן רבנו הג"ר יעקב חיים ואמר לו שנשמת הצדיק שנתעברה בו נילתה לו על חלום אביו ואמרה לו דאין

זה אלא רוח דאצילות ולא נפש, וביקשו שימסור זאת לרבנו, וכששמע זאת רבנו שמח מאוד ואמר א"כ צריך לעשות שוב סעודה לחכמים, ואמר לקרוא ג"כ לרבי יהודה פתיה על אף שהוא צעיר, ורבי יהודה פתיה היה שמח מאוד על זה. **תשובת הקנה**
 רבנו קיבל על עצמו תשובת הקנה, באמרו אין יסורים בלא עוון. אפשר תיקון זה להתענות שש שנים רצופות כל יום עד צאת הכוכבים, ולהתבודד בארבע אמות בעבודת ה', ובשנה השביעית יצא לחפשי חנם מיצר הרע... וכן קיים רבנו בעצמו דבר זה והתענה שש שנים, ובלילות לא אכל בשר ולא שתה יין, רק אכל מעט זרעונים, ונסתגר בתוך ביתו... בקיצור תולדות רבנו מהגרבי"צ חזן ז"ל, מובא ענין תשובת הקנה באופן זה בלי קשר למעשה הנזכר, וז"ל: בימי בחרותו ועשרותו כידוע ומפורסם, התענה שש שנים כסברת ספר הקנה, שש שנים יעבוד, ובשביעית יצא לחפשי מהיצר הרע, ואחר כל התעניות היה מסגף עצמו בסיגופים גדולים עד שלא היה אוכל אבטיחים האדומים כל ימי הקיץ, והיה ממתין עד יום ר"ה ומברך עליהם שהחיינו, וידוע תוקף החמימות בבבל. עכ"ל.

דמות דיוקנו ומראהו האצילי

התמונה הידועה והנפוצה של רבנו זיע"א צולמה בשנת העשרים ושש לחייו. פעם אחת שאלתי את מו"ר חכם יצחק כדורי זצוק"ל, איך היה נראה רבנו בזקנותו, אמר לי שהיו פניו מאירות, כאילו אש יוצאת מפניו.

ואכן מראהו ודמות דיוקנו של רבנו היתה מושכת עין כל ביפיו והדרו, ופניו הקדושות והמהורות, וכן שהיה יפה תאר ויפה מראה משכמו ומעלה גבוה מכל העם, וזקנו המהודר שיורד על פי מידותיו, ובקדושתו הוביל אחריו את כל צאן מרעיתו, אשר היו סרים למשמעתו.

גם מלבושיו המיוחדים של רבנו הוסיפו למראהו האצילי, מצנפתו הרבנית המיוחדת כפי המסורת העתיקה, וכן מלבושיו הותיקים והמסורתיים, אף שכבר נשתנו פני הדור.

גם בקרב הגויים היתה התפעלות ויראת כבוד מדיוקנו של רבנו. וסיפר חכם סלמאן מוצפי זצ"ל, שכשהיה רבנו עובר בשוק של בגדאד, היו כולם עוזבים את חנויותיהם, יותר מאלף ערבים, והיו משתחווים ומתבוננים בדיוקנו של רבנו עד שהיה עובר...

עליתו לארץ הקודש

מרב הערכתו ותשוקתו של רבנו לארץ הקודש, החליט לעלות ארצה, אף שהדבר היה כרוך בקשיים גדולים ובטרחא עצומה. וז"ל הגרבי"צ חזן זצ"ל בהמשך להג"ל בקשר לנסיעה זו:

בשנת תרכ"ט [כ"ה ניסן], עלה רבנו לירושלים תובב"א בלוויית אחיו ר' יחזקאל, והלך על דרך המדבר בארחות לא סלולות, ומארס צובא נלוו עמו מאציליה ומנדוליה ללוותו ירושלימה, והמה ראו כן תמהו שכל היום יושב וגורם בעל פה למרות שהוא רוכב במרכבתו, ולא די זה כי גם בחצות לילה ממש היה ניעור ואומר תיקון הצות ולומד עד אור הבוקר. ע"כ.

ויהי בדרך במדבר...

מספרים מעשה מאלף בענין נסיעה זו, שבצאת רבנו לדרך התנה עם מדריך השירה שהיה ערבי, שבשבתות הם ינוחו ולא יתקדמו בנסיעתם [ושכרו יקבל גם על ימים אלו], נאות הערבי לדבר ויצאו לדרך.

בהגיע יום הששי, בצהרי היום, לא עמד בדיבורו ולא הסכים לשבות, בטענה שיש סכנה גדולה במקומות אלו שמצויים השודדים. אמר לו רבנו, אנו שובתים כאן, ואתה תלך לדרכך... מיד כל הנוסעים היהודים ובראשם רבנו ירדו מעל הגמלים, הקימו אהלים, הרליקו המדורה, הכינו המאכלים, וקבלו עליהם את השבת.

העגלון הערבי, עשה עצמו כממשיך בדרך, ואחר שהרחיק עצמו, הלך והתחבא בין נקיקי הסלעים, לראות איך יפול דבר. והנה בליל שבת פתאום באו שודדים, והכינו מארב סביבות האהל, ואמר כי כלתה הרעה אל כל בני החבורה... אך הנה קרב ראש השודדים אצל האהל, בראותו את רבנו נפלה עליו אימתה ופחד, ומיד ברחו על נפשם הוא וכל אנשיו... כשראה העגלון את כל זאת, ואת גודל קדושת רבנו, מיד בא והשתטח לרגלי רבנו, והתחנן על נפשו... **כהשלמה** למעשה זה, מספרים שראש השודדים הג"ל, כבר הכיר את רבנו מקדמת דנא, שפעם אחת היה לו דין ודברים עם יהודי אחד שהיה בעל חובו, ותבע אותו בערכאות וכפר היהודי בכל. ושוב חזר ותבע אותו אצל רבנו, והודה היהודי שכפר משום חסרון כיס. בראות רבנו דבר זה הוציא כסף מכיסו ונתן ליהודי שישלם לאותו גוי, ומיני אז נחקקה דמות רבנו אצל הגוי (ראש השודדים), סמל של יראת כבוד, ולכן מיד שראה את רבנו באהל נרתע לאחוריו.

בקבר רשב"י

משם הלך להשתטח על קבר הרשב"י, ויש הטוענים כי היה זה בליל ל"ג בעומר ונתגלו לו שם ג"כ סודות גדולים, ובאותו זמן חיבר את השיר המפורסם על רשב"י "ואמרתם כה לחי", שנתפשט בקרב כל ישראל. ושמעתי אומרים שעשיר אחד כששמע שיר זה, הרט אותו לרבנו זיע"א על מס של זהב שהור.

בקבר ריב"ב

דברים מפורשים אודות נסיעה זו של רבנו לארץ הקודש, כתב רבנו בספרו בן יהוידע (דף ג' ע"ב): ודע שיש קבלה ביד אנשי נציבין אשר ר' יהודה בן בתירא קבור אצלם רחוק מעט מהעיר, שפעם אחת באו גוים ולקחו אבנים מן הבנין הבנוי על קברו ונשאום על הגמלים ונסתמו עיניהם של הגמלים, ואומרים דבעבור נס זה קורין אותו הגוים – מעאמ"י, פירוש מסמא על שם המופת הזה. ואנא עבדא בשנת תרכ"ט עליתי לעיר הקודש תובב"ב, ובהזרתי לעיר בגדאד באתי על דרך נציבין וזכיתי לנשק אבני הציון שלו ולמדתי שם המאמר הזה המכילתין. יהי רצון שזכותו יגן בעדנו ובעד כל ישראל אמן כן יהי רצון. עכ"ל.

חיבוריו

חיבוריו וספריו של רבנו המה מאירים ומוזהרים, ומפיצים את אורם, והנם מקיפים את רוב ככל מקצועות התורה, ואין כמעט נושא שלא נגע והתעסק בו רבנו.

ולא נצרכה לדעת את גדולתו אלא מתוך ספריו, איך שהקיף במשך ימי חייו נושאים כ"כ רבים בבחירות עצומה, בכך שהוא ראש ראשון לכל דבר שבקדושה, וספריו המרובים מהווים יסוד ההלכה, המוסר והדרוש מימיו ואילך.

בענין זה כתב הגר"צ חזן: את גדולתו בכל מקצועות התורה לא נצרכה למימר, כי ספריו המה יעידון יגידון על רוחב שכלו ורוח בינתו ובקיאותו בפשט ורמז ודרש וסוד לשם שמים בהפלא ופלא, וכל מי שלומד תורה לשמה יבחין וידע וירגיש בלמדו מתוך ספריו הקדושים. ע"כ.

וכתב בספר 'קץ הימין' בזה: רבנו היה בקי בכל חלקי התורה פרד"ס בכל מכל כל, ולא רק בהלכות איסור והיתר ודיני התפילה, גם בחלק אבן העזר וחושן משפט עד כדי כך שכל עניני הבית-דין הצדק היו נחתכים על פיו. והיה אומר חכם יחזקאל הלוי זצ"ל ראב"ד מקודש, כי אפילו אם ישמע מחכם יוסף חיים דברים שהם היפך השו"ע יפסוק כמותו כי דבריו נאמרים ברוח הקדש ומן השמים מסכימים על ידו. ע"כ.

בענין זה אמר לנו מו"ר הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל, כי מי שלומד בספרי הרי"ח המוב, זוכה ליראת שמים ולקדושה.

ריח של קדושה

ומספרים שהיה כאן בירושלים המקובל האלהי ר' אברהם עדס, והגיע לידו הספר 'רב ברכות' הספר הראשון ששלח רבנו להדפיס בארץ הקודש, אמרו לו שזה ספר שיצא זה עתה ממכש הדפוס שכתבו חכם אחד מבגדאד, ומכיון שהיה ר' אברהם חולה עיין בו בביתו, קרא בו ולא הניחו מתחילה עד גמירא, ואמר לסובבים שיש בספר הזה ריח של קדושה....

גם הגאון הרידב"ו שהיה מרבני צפת מרגלא בפומיה שכשלומד בספרי רבנו, מרגיש את הקדושה הנודף מתוכם, והיה מזרו מאד לקנות לעצמו את ספרי רבנו מיד כשיצאו לאור.

ספר הגלגולים

הגר"צ חזן כתב בהקדמתו: מאליו היה שולח ומצוה לקצת חכמים שילמדו דברים הנוגעים לשרשי נר"ן שלהם, הלימודים היו מתנ"ך ומהזוהר הקדוש ומהאדרות, ובאיזה יום ילמדו ובאיזה עת, ולפעמים שהיה אומר להם להדליק נרות לעילוי נשמת תנא פלוני או אמורא פלוני או האר"י ומהרח"ו ז"ל וכיוצא.

והוסיף שם: עיין בספר בן יהוידע (ח"ה דף כ"ט ע"ב) מ"ש רבנו המחבר זלה"ה, וז"ל, ואתה המעיין המשכיל שמע נא את הדברים האלה חכם אחד חסיד ומקובל פה עירנו על חכם רשום שהיה עודנו חי פה עירנו שהוא גלגול אחז מלך יהודה וכו' עי"ש וברוחב. וברשות קוב"ה הנני מגלה סוד שהוא מו"ר הרה"ג עבדאללה סומך זלה"ה, בעה"מ ספר זבחי צדק הנד"ס בבבל יע"א, והיה רבו של רבנו המחבר ז"ל, ורבנו המחבר היה שולח ומודיעו אילו לימודים ותיקונים לתיקון שרשי נר"ן שלו, וכל מה שהיה בימי רבנו הרב עבדאללה סומך מתחילה ועד סוף ומקרי הזמן בחייו ואחר פטירתו כידוע, רובם ככולם גילה אותם רבנו המחבר זלה"ה וגילה מעמיהם וסמכם על אדני האמת והצדק, ויען כי הדברים נאמרו בסוד גדול ליחידי סגולה לבי מהסם לפרסמם בכתב, והגם כי יש לחלק ולומר כי רבנו מיאן לפרסמם מרוב הענוה, שמא יחזיקו אותו לבעל רוח הקודש ודמי לבר אלהין. ע"כ.

בהקשר לזה, שח לי מו"ר ר' יצחק כדורי זיע"א, שלרבנו היה 'ספר גלגולים' שבו היה כותב כל הגלגולים של חכמי דורו, וכל אחד מה התקון שלו, [כעין ספר הגלגולים של המהרח"ו ששם מובאים כל מיני גלגולים שגילה לו רבנו האריז"ל]. כדוגמת מה שכתב הגר"צ חזן.

וסיפר לי, שרבנו זיע"א היה מחביא את הספר הזה בעליית ביתו בין הקורה לרעפים, כדי שלא ימצאו אותו. בנו של רבנו, הג"ר יעקב חיים עקב אחרי אביו לראות היכן הוא מניח את הספר, וגילה את מקומו, ומאז ניסה כמה

פעמים לעיין בו ולא עלתה בידו מלבד פעם אחת שעיין בו וראה שכתוב שם על עצמו שהוא גלגול של אחאב, והיה מצטער על זה.

ובעינין זה עי' שם בבן יהודע מש"כ בהמשך להנ"ל, ז"ל: ועוד אניד לך חידוש אחר כי מקרוב חלם תלמיד חכם אחד פה עירנו על תלמיד חכם וירא שמים אחד השי"ת יאריך ימיו ושנותיו, שהוא גלגול אחאב מלך ישראל, וזה התלמיד חכם אשר חלמו עליו חלום זה היה קשה בעיניו הדבר הזה שהוא גלגול אחאב שנמנה בכלל הנזכרים והיה מצטער על זה, ואמרתי לו אל תצטער, חדא, כי ודאי אתה יש לך נפש שלך ורק חלק אחד מנפש אחאב נתגלגל בך, ועוד מי זוטרי בעיניך אחאב שהיה מדורות הראשונים אשר נפשם היתה גדולה מאד, והמתגלגל הוא רק חלק הטוב, ומי יודע אם יש בדור זה אחד שקול כנגד חלק הטוב של אחאב שנתגלגל בך, ואמרתי לו השי"ת יאריך ימיו ושנותיו לטובה ולשלום ויעזורך לתקן נפש עצמך ונפש המתגלגלת בך אמן בן יהי רצון. עכ"ל המהור.

וסיפר לי שבאחת הפעמים שניסה רבי יעקב, היה זה כשהתחיל רבנו את שיעורו הקבוע אחרי תפילת שחרית, בעין יעקב וש"ע, מיד רץ רבי יעקב לבית בשביל לעיין בספר הנ"ל. באותו זמן פתאום קם רבנו ואמר לקהל שהוא מוכרח ללכת, חלץ את תפיליו ורץ אחרי בנו, והזהירו שלא יגע בספר הזה... ומאז שינה רבנו את מקומו ולא נודע עד היום הזה...

אמר פסקי 'בן איש חי' על פה

מעשה המראה את גדולתו של רבנו, סיפר ראש הישיבה הג"ר יהודה צדקה זצוק"ל לתלמידיו, כי בירושלים נולד ילד פלא, ובהיותו בגיל שנתים ושלוש, כשנכנס לתלמוד תורה, כאשר החל המלמד ללמדו להתפלל, היה משמיע לילדים קטע תפילה, ואף שלא שמע קטע זה מעולם, ידע לאמרו בזקן ורגיל. גם כשאמרו לפניו פרקי תהלים שאינם שגורים בפי כל, המשיך לאמרם. וכן בחנו אותו על פרקים בתנ"ך, וכשהתחילו לומר הפרק, היה ממשיך ואומר על פה, מבלי להבין מה שאומר.

ואמר להם רבי יהודה, שהדבר עניין אותו מאד והלך בעצמו לראות זאת, וקרא לו בתנ"ך, והוא ממשיך, וכן ציטט לו קטעים מהתלמוד בבלי וירושלמי ומדרשי חז"ל והוא ממשיך. וגם קרא לו קטע מספר 'בן איש חי', והוא המשיך ברהיטות רבה... על אף שבספרי גדולים אחרים שבדורו, שקראו באזניו את דברי תורתם, לא המשיך לומר... ואמר על זה רבי יהודה – אז ידעתי, כי מן השמים מסכימים עם הספר 'בן איש חי'.

המשך מעשה זה היה ששאלו את הגרי"ז מבריסק זצ"ל על הדבר, וענה להם את דברי הגמרא (נדה ל), שכל עובר לומר במעי אמו את כל התורה כולה מפי מלאך, וכשיוצא לאויר העולם, בא מלאך וסותר על פיו ושוכח כל מה שלמד, והילד הנ"ל כנראה שהמלאך לא הכהו לסבת מה...

סוף דבר, לקחו את הילד אל הגה"ק רבי אהרן מבעלז זיע"א, וברך אותו והתפלל עליו ושכח את הכל, מסבת כי האדם בעולם הזה צריך לעבוד לידיעת התורה ושמירת המצוות בכוחות עצמו, ואז יזכה לסייעתא דשמיא.

השתיקה יפה

ליל שב"ק, הג"ר יעקב בן רבנו זיע"א עלה על יצועו, ובחלומו ראה כי אביו נושא אשה אחרת, ויקץ ותפעם רוחו, כי חשש שקרב קצה של אמו, ומיד החליט להיות בתענית. בזמן המנחה כאשר נכנס לבית הכנסת, קראו איזה זקן ויאמר לו מדוע אתה בתענית בשבת, דע לך שהחלום שהלמת בליל שבת לא הבנת את פשרו, החתונה שראית בחלום היתה משום שאביך הגדול חידש חידושים גדולים והשמחה היתה כאילו התוה"ק התחתנה עם אביך, ולא משום שח"ו קרב קצה של אמך, כששמע בן רבי יעקב התפעל מאוד, ומיד בסוף תפילת מנחה של שב"ק רץ לאביו לספר לו כל אשר קרה, מרם פתח את פיו א"ל אביו, לך אמור לאותו זקן שלא יגלה כל מה שמגלים לו מן השמים, אז נוכח רבי יעקב כי למעשה אביו ידע את כל המעשה ואת הצום, אלא שבצניעותו הרבה הסתיר את רוח הקודש המפעמת בקרבו.

ויחלום יוסף

כתב מו"ר חכם עובדיה יוסף זצוק"ל, בהקדמה לספרו "טהרת הבית" [ח"ב], זה לשונו המהורה שם: אזכרה ימים מקדם, עם לבבי אישיחה ועלה במחשבה לפני למעט בהופעותי ברבים, כדי להתמסר יותר בעריכת כל חיבורי אשר עמי בכתובים, כי מתי אעשה גם אנכי לביתי ואם אין אני לי מי לי, ורעיוני על משכבי סליקו.

והנה בחלומי בלילה ההוא, ראיתי את הגאון רבי יוסף חיים זצ"ל מבבל, אשר בא לבקר בביתי, ופניו מאירות כוזהר החמה, נכנס לחדר הספריה, והתישב על השלחן, ראה לפניו אחד מחיבורי, כמדומני שו"ת יביע אומר, והתחיל לעיין בו אחת הנה ואחת הנה, וכשסיים אמר, טוב מאוד.

ושאל אותי, האם אני ממשיך להופיע ולדרוש ברבים דברי תורה ומוסר, כאשר היתה באמנה אתי, ענית ואמרתי, כי עדיין אני ממשיך גם בימים אלה להופיע ברבים בשיעורי תורה ובדרשות כאשר חנני ה', ובדרך כלל אני מופיע

עם עמיתי הרב הגדול רבי יהודה צדקה (שליטי"א) זצוק"ל, [שהוא קרובו של הגרי"ח]. אך התאוננתי לפניו שדבר זה מפריע לי בהמשך הכנת חיבורי להוציאם לאור, שמוני נוטרה את הכרמים כרמי שלי לא נמרתו. ענה דודי ואמר לי, בסבר פנים יפות, טוב אשר תאחוז בוה, וגם מזה אל תנח ידיך, כי יש נחת רוח מאוד לפני השי"ת בזיכוי הרבים כששומעים דברי תורה ומוסר וחוזרים בתשובה. וכל אחד שחוזר בתשובה הוא עולם מלא. ואיקץ והנה חלום. עכ"ל.

בחלום אדבר בו

מעשה נורא שהיה עם רבנו, אודות מו"ר ראש הישיבה רבי יהודה צדקה זצוק"ל, ארע בשנת תש"א בערך. לרבי יהודה נתהווה פצע בידו השמאלית, שסבל ממנו רבות. הלך אצל רופאים, ולא מצא מזור למכתו. ערב אחד התנפח הפצע וסבל כאבים עזים, ובלית ברירה חיכה רבי יהודה לבוקר, כדי שיוכל לטפל לרפואתו.

הגאון המקובל האלהי חכם יהושע שהרבני זצוק"ל, היה ישן בשעות המוקדמות של הלילה להחליף כח לעבודת ה' יתברך, והנה הוא רואה בחלומו את רבנו זיע"א, לבוש בגדים שחורים יושב על הארץ, וקורא אליו בתוקף ואומר לו: מה לך נרדם, חכם יהודה צדקה חולה, קום התפלל עליו לאלהי מרום למען ישלח דברו וירפאהו...

וייקץ רבי יהושע, והנה חלום, מיד קם ושם פעמיו אל בית המדרש 'שושנים לדוד', פתח את ההיכל ושפך שיח אל בורא העולמים לרפואתו. שוב הלך אל בית הכנסת 'משכיל אל דל', פתח את ההיכל והתפלל עליו.

הגיע הבקר, רבי יהודה הלך אל בית החולים בלויית אחיו רבי עובדיה ז"ל, שם הזריקו לו זריקה, וזעק ממכאובים. ובחסדי ה' הפצע עבר אט אט והתרפא לגמרי. באותו בקר פגש רבי יהושע את אמו של רבי יהודה, ושאלה לשלום בנה. התפלאה אמו הצדקת ושאלתו מהיכן יודע זאת, שהרי רק בשעות הערב הותקף רבי יהודה בכאבים, ודבר מחלתו זאת לא היה ידוע. רבי יהושע השתמט מלענות לה על שאלתה, רק חזר ושאל לשלום הרב. ותען לו כי אכן הוטב מצבו ושכבו כאביו, אולם לא נודע אז מהיכן ידע רבי יהושע את כל זאת.

את דבר החלום גילה רבי יהושע לבנו הגאון ר' שלמה שהרבני, שזה עתה נפטר לחיי העולם הבא זצ"ל, ובקשו שלא יספר דבר זה לאיש כל עוד הוא בחיים...

בענין זה שמענו שאמר רבי יהושע על ראש הישיבה רבי יהודה צדקה זצוק"ל, שהוא ניצוץ מנשמת רבנו יוסף חיים, כי הרי"ח הטוב, לא היה מלמד לתלמידים גפ"ת, ובא זה עתה בגלגול זה להעמיד דורות של תלמידי חכמים גדולים בתורה ויראת שמים וראשי ישיבות.

נהר נהר

מספרים על משפחה שנסעה לכפר עזייר שבו קבור עזרא הסופר ובדרך הוצרכו לעבור בנהר פרת, והתהפכה הספינה ל"ע, רוב הנוסעים בה ניצלו אבל כמה מהם טבעו וכל החיפושים אחריהם עלו בתוהו, באותה עת הזדמן רבנו זיע"א למקום וביקשו ממנו שיעשה משהו בעניין, רבנו עמד על שפת הנהר ואמר לו 'נהר נהר' מחר אנחנו חוזרים לבגדאד הוצא את גוויות הנטבעים כדי שנוכל לקחתם, רק יצאו מילים הללו מפי רבנו זיע"א מיד צפו הגוויות על פני הנהר, הפלא ופלא, כולם עמדו נדהמים למראה עיניהם, גוי אחד שהיה נוכח בשעת מעשה ניגש אל הרב ונפל לרגליו, נשק אותן ואמר: האלוהים של היהודים הוא האל האמיתי.

פלאי פלאות

אשה אחת שזמן רב לא נפקדה, והתעברה לאחר שימוש ברפואות, בעת הלידה קשתה בלידתה ונמצאה בסכנה גדולה וכל מאמצי הרופאים עלו בתוהו, הוריה שידעו מעלת רבנו זיע"א ביקשו מאשה אחת ושמה חביבה אל מאשמי שתלך לבית רבנו זיע"א בשביל שיתפלל על בתם, אשה זו היתה מוכרת בבית רבנו וכשהגיעה כיבדוה והשיבוה בחדר המתנה עד שיגמור רבנו את לימודיו. לאחר שהתישבה ביקשה מהמשרת אם יואיל בטובו לומר לרבנו שיקבלנה לדקה משום שיש ענין של סכנת נפשות, ניגש המשרת לחדר רבנו, והנה עוד לא הספיק לומר לרבנו אף מלה, ורבנו נתן לו פתק שכתב בו סגולה ואמר לו רויץ תן לה את הפתק ותאמר לה ללכת אצל היולדת ולהניח פתק זה על בטנה, היא לקחה את הפתק נשקתו ועשתה כדברי הרב, כעבור מספר דקות ילדה אותה אשה בן זכר, ביום השמיני למילתו קראו לבן הנולד יוסף על שמו של רבנו.

זכות רבנו הצילה

כאשר הצבא הירדני הרס ללא חמלה בהפצצות על ירושלים עיה"ק, ירדו שלשה רבנים גדולים, וביניהם הגאון ר' בן ציון חזן זצ"ל, בכדי להניף דגל לבן לאות כניעה ולשם הפסקת הלחימה, הירדנים לא הפסיקו והמשיכו לירות בהם, וניצל רבי בן ציון חזן בנס גדול, לאחר שהגיע לביתו סיפר שהירות של הירדנים פגעו בגופו אלא שהרגיש אותם כמו צמר גפן, והוסיף, שכל מה שניצל זה בזכות שהפיץ ברבים את תורת רבנו זיע"א.

רואה מסוף העולם...

מעשה בכחור אחד שארם בחורה בבגדאד וכאשר נודע לו כי יש תכלול בעיניה החליט לעזובה. הדבר פגע בה קשה ולכן ברח מבייתה, כל מאמצי ההורים והמשטרה למצאה עלו בתוהו, לאחר שהחיפושים לא נתנו כל תוצאות, החליטו לפנות אל רבנו לספר לו על מקרה מצער זה אולי בשמים יגלו לו את הנסתרות. הם ביקשו ממשרתו שיכנס אליו, ויספר לו את פרטי הבריחה ולשמוע את הוות דעתו על כך. כאשר שמע רבנו את אשר קרה, אמר למשרתו: 'לך אמור להם כי בתם חיה ובריא, ונוסף לכך בקרוב תהיה שמחה גדולה והיא נמצאת אצל דודתה ברחוב פלוני', וכאשר אמר רבנו, כן היה, שהלכו לבית דודתה, והיא אכן נמצאה שם. דודתה המשיכה לארח אותה בביתה עד אשר תרגע ממה שארע לה, וכעבור זמן קצר התחרט אותו בחור על אשר עשה, והחליט לקחתה למרות מחלת עיניה.

צופה למרחוק

באחת מן התקופות היה איש אחד רע מעללים אשר היה גורם לדברים רעים לעם ישראל ח"ו, והיה לרבי יעקב בנו של רבנו צער גדול מהעניין לכך החליט הרב לעשות יחודים כדי לבטלו, רבנו זיע"א ראה זאת ברוח"ק ולא נחה דעתו בזה, שלח רבנו שליח להודיעו שיפסיק מלעשות היחודים הנ"ל אע"פ שהוא ראוי לכך.

הקמיע המובחר

בשכונתו של רבנו היתה אשה אחת שלא היתה מסוגלת לילד, ובכל פעם שהיתה מתעברת היתה מפילה ב"מ, ודבר זה קרה לה כבר שבע פעמים, כששמע על כך רבנו זיע"א, קרא לה וכתב לה איזה קמיע, ואמר לה שתענדו אותו, ומאז יכלה לילד כאחד האדם...

לימים כשעלתה אשה זו לארץ ישראל, חלה אחד מניניה במחלה חמורה, והרופאים כבר נואשו מלרפאותו, וכשראתה הסבתא כך, הורידה מעליה את הקמיע, והניחתו על הילד, ומיד מצבו השתפר לטובה, אלא שבזמן זה החלה לחוש ברע, ולכך מיד שהבריא הילד, חזרה והניחתו על עצמה, ונצלו שניהם בזכות רבנו...

ניצוץ יוסף הצדיק

הרה"ג ר' שמעון אנסי ז"ל לא היה ידוע עד אותו זמן, ובהספד רבנו זיע"א היתה זו דרשתו הראשונה בפני קהל רב, ורבי שמעון סירב להספיד ונחבא אל הכלים, אמנם באותו לילה בא אליו רבנו בחלום וצוה עליו שיספידו, וכן היה.

ובענין זה אמר לי רבי יצחק כדורי זיע"א שעד אותו יום היה רבי שמעון מגמגם, וכשהספיד את רבנו לא גמגם כלל ועיקר וכן מאותו יום והלאה.

כשהספיד רבי שמעון אנסי, גילה דברים עצומים על נשמתו של רבנו, בהיות אשר תמהו כל הקהל על ענין פטירתו של רבנו חוץ לביתו, ובתוך דברי הספדו אמר: שנתגלה לו כי רבנו המנוח הוא שורש מיוסף הצדיק זיע"א, ובהכרח צריכה להיות הפטירה במקום אחד והקבורה במקום אחד דוגמת יוסף הצדיק זיע"א שהעלו עצמותיו, וגם הוסיף לומר להם שיוסף הצדיק היה מבחינת יסוד, וגם רבנו היה בבחינה זו שהיה מלא וגדוש בכל חכמה ומדע, להיות היסוד כלול מכל הספירות... ומסיבה זו קרא לכל ספריו בשם 'בניהו', 'בן יהודע', 'בן איש חי', 'רב פעלים', וכיוצא, שכל התארים האלה רומזים ליסוד כידוע ליודעי ח"ן.

גם התנא רבי יהודה הנשיא המכונה 'רבנו הקדוש' הוא מבחינת היסוד, ואמר להם רבי שמעון שכשם שכל מי שהיה באשככתיה דרבי – מזומן לחיי העוה"ב, כך כל מי שהיה באשככתיה דמו"ר ג"כ מזומן לחיי העוה"ב. וגם אצל רבי מצאנו ענין זה שרבי היה מוטל בציפורי ומקומו מוכן לו בבית שערים, וכדוגמת יוסף הצדיק. [יעוין בספרו 'אמרי שמעון' ששם מובאים בארוכה כל דברי ההספד של רבי שמעון אנסי זצ"ל].

על פי זה אמרו, על כמה מקרים שקרו לרבנו כעין שקרה ליוסף הצדיק, שבהיותו כבן שבע נפל לבאר והבאנו מעשה זה למעלה, כיוסף הצדיק ששמו אותו אחיו בבור. וכן היה רבנו יפה תואר ויפה מראה משכמו ומעלה. וכן מה שקרה לרבנו שנחבש בבית הסוהר, כמפורט לעיל כל המעשה, וגם זה כדוגמת יוסף הצדיק. עוד הוסיפו לומר שרבנו היה עשיר, תורה וגדולה במקום אחד, שזה ג"כ היה אצל רבי הקדוש וכנ"ל.

צדיקים במיתתו...

וכתב הגרב"צ חזן: מיום שנלב"ע רבנו זלה"ה התחילו לילך ולהשתטח על מקום קבורתו רוב תושבי העיר, לערך חמשים אלף איש בן פורת יוסף, בכל יום ערב שבת קדש.

וסיפר מעשה פלא בקשר לזה, דכיון שמקום קבורת רבנו היה סמוך לשכונת הישמעאלים המה ראו כן תמהו, והתחילו להיות שואלים ודורשים על מה זה נוהרים המונים המונים בכל יום ערב שבת קדש, והשיבו להם כי פה נגנו ארון התורה, חכימא דיהודאי, דמי לבר אלהין.

הנה כתב מורנו האר"י בשער רוח הקודש יחוד ג"מ וז"ל: "עושה נפלאות עד אין חקר". עושה הוא ש"ע-ו"ה והוא ש"ע נהורין, והם אר"ך בא"א וק"ן בז"א. ותכוון להמשיך ש"ע לזו"ן שהוא ו"ה, וע"י כך יוסרו הקליפות הנקראים ע"ש. וכשתעשה כך, תכוין להסירם ע"י האש באופן כי אלהים דיודי"ן ע"ה הוא בני" א"ש. ותכוין להמשיך האש מן האלהים שהוא הבינה, אל הקליפות הנקראים ע"ש שהיו נאחזות בו"ה שהוא זו"ן, והיו בתחילה עושה ובעת שעו"ה, ויותכו ויומסו מפני האש זו"ם "הרים כדונג נמסו".

ובזה תבין מעלת נר שעוה שהם אותיות ש"ע-ו"ה שיכוין להמשיך מש"ע ריבוא נהורין שבפנים דא"א, אל זו"ן שהם ו"ה, ועל ידי כך יוסרו ויובדלו מהם הקליפות הנקראים ע"ש, ותכוין להסיר את הקליפה ע"י האש באופן הזה. כי אלהים דיודי"ן ע"ה גי' א"ש ותכוין להמשיך אש מן אלהים שהוא הבינה, אל מקום הקליפה הנקראים ע"ש, שהיו נאחזות באותיות ו"ה שהם זו"ן, ע"כ. לאור דברים אלה, אדם שיש לו איזו צרה ר"ל ורוצה להתחנן להקב"ה שירחם עליו ומתפלל וקורא תהלים, כדאי מאד לעשות כונה זו, ויעשה כסדר הזה.

ידליק ב' נרות של שעו"ה בבית הכנסת מול ארון הקודש, ואם אי אפשר לו בבית הכנסת ידליק בביתו, מכיון שע"י העוונות, הקליפות הנקראים "עש" נאחזים באותיות ו"ה דהוי"ה ב"ה שהם בחי' זו"ן, וזה הגורם לכל המחלות והצרות. ועתה ע"י שעשינו תשובה וע"י קריאת התהלים וע"י הדלקת נר שעוה, נמשיך אור גדול מש"ע רבוא נהורין דא"א אל ו"ה שהם זו"ן, ועי"ז יוסרו ויובדלו הקליפות מזו"ן. ויכוין לשרוף "העש" שהם הקליפות בא"ש הדולקת כאן. כי א' דא"ש הוא אלהים, וש' דא"ש הוא גימ' אלף למד הי יוד מס, ותכוין להמשיך הא"ש מן אלהים שהוא הבינה, אל הקליפות הנקראים ע"ש שהיו נאחזות בו"ה שהם זו"ן, ועי"ז אותה צרה או מחלה ב"מ יתבטלו.

לפחד

כתב רבנו יוסף חיים זצוק"ל שאדם שיש לו פחד יעשה כסדר הזה ויעבור לו בעוה"ת:

תחילת הכל יזהר בק"ש שחרית וערבית ושעל המטה שיקרא אותה בכונה ובמתון.

גם יזהר שלא ירגיל להניח ידיו על נחיריו ושפתיו.

גם יזהר בנמ"י של שחרית ושל בית הכסא לעשותה ג"פ בסירוגין ובשופי. וכן יזהר בנמ"י אחר ההקזה, ואחר הגלות, ואחר נטילת צפרניו לעשותם ג"כ ג"פ בסירוגין.

גם ירגיל לומר בלחש בכל עת משעות היום או משעות הלילה דברים אלה "עִינָא דְכִי סַפְחֵי שְׁמִינָא מְנַאי" וכן בעת שמתעורר הפחד בלבו אז תיכף ומיד יאמר דברים אלה.

גם ישתדל לתלות עליו שן של זאב.

גם יזהר לומר בכל יום בבוקר מזמור יושב בסתר עליון ג' פעמים ויתחיל מפסוק ויהי נועם.

וכן יאמר ג"כ מזמור שיר למעלות אשא עיני אל ההרים ג' פעמים. וקודם שיישן יאמר מזמורים אלו פעם אחת.

גם בכל תפילת העמידה הן בשבת הן בחול, יאמר קודם אלהי נצור מזמור שיר למעלות אשא עיני אל ההרים.

יזהר ללבוש טלית קטן כשר ובדוק.

גם יניח מתחת למראשותיו בעת שישן, ב' עלי ערבה שנעשתה בהם מצות חבטה. וילך לסופר שיכתוב לו על קלף כשר ב' שמות אלו: צדנלבש - נעורירון ויועיל מאד.

להסיר דאגה

מדת הדאגה והעצבון, מלבד שהיא צער הנפש, הנה היא גם צער הגוף מאד, ומזקת לגוף וכמה חולאים נמשכים ממנה. ומכה זו של מדת העצבון מעשה ידי אדם הוא, רוצה לומר שאף על פי שכל מכה גזרה היא משמים, אך את מדת העצבון, האדם מביאה על עצמו, ומשמים לא גזרו עליו שתהיה לו מכה זו. וכדי להסיר העצבון והדכדוך מנפש האדם יש לזה ג' דרכים.

(א) דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים, כי על ידי אמירת הדאגה לאחרים, מקל מעליו צרתו ותהיה לו הקלה בהסחת דעת.

(ב) אם דרך זו לא תועיל לו, יביט בעיניו על כל קורות הזמן באנשי עירו ובשאר מקומו אשר היו בשפל המדרגה, והנה הקב"ה עוזרם ועתה מרוממים ומכובדים הם, וכן כמה בני אדם אשר היו אחרי סורג ובריה מחמת חובות סך עצום, ואחר כך נעשה להם כמה המצאות וקמו מהעפר ופרעו חובותיהם. וכמה נשים שלא נתעברו עד שכמעט נתיאשו, ואחר כך השם יתברך פקד אותם, וכן כל כיוצא בזה, תשועת ה' כהרף עין להסיר הצרה מעל האדם, ואין מעצור להושיעו.

(ג) ואם גם דרך זו לא תועיל לו, כי לא מצא אדם שקרה לו צרה כצרתו, ילך אצל האנשים השלמים והצדיקים, והם יספרו לו מעשיות שעברו, והקב"ה שמע תפלתם וחלצם מצרותיהם ודאגותיהם, ובוה ודאי ימצא פורקן ויתנחם ויחיל

לתשועת ה', שיחלצו במהרה. (אדרת אליהו ויקהל, ל"ה כ"א)

סילוק המקטרגים – למוד זכות על ישראל

והנה ידוע שלמוד הזכות והסנגוריא על ישראל היא מצוה רבה שאין לה ערך, ועדיף מתלמוד תורה, ובדבור זה נקרא מלאך, וזה המלאך קיים לעולם ותמיד ישאג באותה הזכות בעד ישראל ולא ידום, וכל עוד שהמלאך ההוא קיים ועומד, אין פתחון פה למדת הדין לקטרג עוד באותו קטרוג הראשון ולהזכירו, יען כי המלאך ההוא הנברא מאותה הזכות והסנגוריא, הוא עומד לנגדה, אם כן בזה נמצא שאותה סנגוריא וזכות היא קיימת ועומדת לעד ולעולמי עולמים, ואינה זזה ממקומה כלל ועיקר.

אור גדול

הרוצה לזכות למשוך עליו אור גדול, כשיפתחו הספר תורה להראותו לעם, יסתכל מקרוב באותיות הספר תורה ממש, ועל ידי זה יומשך עליו אור גדול. (רי"ח ב', תולדות, ט"ו)

אוזן – זכות הנשמר משמיעת איסור

"ועגילים על אזניך" רמז למניעת השמיעה של דברים האסורים, שישים אלית האוזן שהיא עגולה על אזניו, כי לכן נבראת האליה של האוזן רכה כדי שהאדם יזהר בעצמו מדברים האסורים אפילו כשהם רק מצד השמיעה, ובוה יזכה למעלה נשגבה שהשכינה תשרה עליו. וזה שאמר "ועטרת תפארת" רמז לשכינה, "בראשך" שיהיה מרכבה לשכינה, וכמו שאמר הכתוב ושמחת עולם על ראשם. (אדרת אליהו הפטרת שמות)

גאולה – ע"י למוד המשנה תבוא הגאולה

בזכות למוד המשנה יבא הגואל במהרה בימינו. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל על הפסוק (הושע ח) גם כי יתנו בנויים עתה אקבצם, יתנו לשון מתניתין, רמז ללמוד המשנה הנקרא מתניתין. וידוע כי מן עסק התורה יעשה אדם מלבוש רוחני והוא הנקרא חלוקא דרבנן, וזה שאמר "ומלבושך שש ומשי ורקמה, סולת ודבש ושמן אכלת" כל זה הוא רמז לששה סדרי משנה, ובוה אז "ותיפי במאוד מאוד" לפני הקב"ה, ואז "ותצלחי למלוכה" היא הגאולה העתידה להיות במהרה בימינו, שאז ימלכו ישראל על האומות. (אדרת אליהו הפטרת שמות).

חבוט הקבר – שלא ישלוט בו רקבון

כתבו המקובלים יש עצם באדם שאינו נהנה משום אכילה, אלא רק מן סעודה רביעית של מוצאי שבת, ועצם זה נשאר בקבר, ואין שולט בו רקבון, והוא נקרא "נסכו" וגם נקרא "לוז" וגם נקרא "בתואל", ומזה העצם יבנה הגוף בתחיית המתים. וזה יהיה לישראל דוקא הנאמר בהם ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום.

מקל של צדיק

המקל של צדיק יש בו סגולה גדולה להביט עליו ומחכים את האדם, כי הראשונים היה דרכם ליקח בידם משענת, ולפעמים סומכים עצמם עליה ומסתכלים בה, כדי לפשט מחשבתם מעניני העולם הזה, ולצמצם מחשבותם בדבר קדושה אשר יבואו ויתבוננו בו, ולכן המקל ההוא נמשכת עליו רוח קדושה מקדושת מחשבתם: (בן יהודה עירובין ג' ע"א)

עין הרע

א. סגולה לבלי תשלוט עין הרע באיש, יחשבו הספרדים בירושלים ככל יתר בני ארץ קדם את תמונת יד, ועל כן יציירו את הצורה הזאת מעל פתחי בתיהם בצבע אדום, וכן ישימו על ראשי ילדיהם צורת יד מכסף מעשה מקשה, לאמר כי היד או הצורה בעלת חמש האצבעות הזאת תזיק בהאיש אשר יחפוץ להכניס עין הרע בילד, או ביושבי הבית הזה, וזו הצורה שתעשה:

[ודע כי אמר לי מו"ר הגאון המקובל ח"ר יצחק כדורי זצוק"ל כי צריך לכתוב בפנים האותיות ב.פ.י.ב.פ.ע.ע. ר"ת של בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, ולכתוב ה' באמצע] וכמו כן כי ינצו אנשים יחד, ישים האחד את המשת אצבעות

ידיו פרושות מול עיני רעהו, לאמר כי התמונה הזאת תפגע בו לרעה. (עיו"ה פרשת וישלח בשם ספר ירושלים)

ב. סגולה לבטל עין הרע יעשה צורת אות ה' מכסף (בא"ה דרושים פ' חיי שרה משם הנחיד"א)

ג. המנהג לומר חמשה נגד בעלי עין הרע וע"י זה ינצל מעין הרע שנותנים בו. (שם)

ד. תיקון לעין הרע שלא תשלוט הוא, שיתן גודל יד ימינו בנחיר ימין וגודל יד שמאלו בנחיר שמאל, ויכוין שגודל עם נחיר גימטריא שי"א, ובצד ימין יכוין להמשיך עליו שפע משי"א נימין קדישין שבימין, ובצד שמאל יכוין גם להמשיך עליו שפע משי"א נימין קדישין, ובוה ישמר מעין הרע ולא יאבד את העושר שיש לו. וזה מה שאמר הפסוק (משלי י, כב) "ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה". דהנה שתי פעמים שי"א בגימטריא ברכת, שע"י הכוונה הנזכרת יזכה לברכת ה', ולכן לא יוסיף עצב עמה, שלא יאבד ממנו ע"י עין הרע ויהיה עצוב ח"ו. (אדרת אליהו עה"ת ריש פרשת במדבר בשם הגאון רבי שמשון מאוסטרופולי זיע"א הי"ד).

צדקה – מכפרת על עוון גזל

רבנותינו זכרונם לברכה האריכו הרבה במעלתה וחיוביה של מצות הצדקה כדי שתהיה מצוה זו תרופה למכאוב עוון הגזל שהרבה נכשלים בו. וגם אם לא בגזל גמור, לא יבצר מחשש גזל. והכוונה כי הגם שאם אדם חטא בגזל גמור, צריך להשיב הגזילה אשר גזל ואין תקנה בלאו הכי, ואם לא ידע למי גזל יעשה צרכי רבים, אבל מי שהוא נכשל בחשש גזל, או בגזל גמור ולא הרגיש בו כלל ועיקר, הנה תועיל לו הצדקה שעושה, לכפר עליו בשביל השוגג. ומי הוא זה אשר ימלט מחשש גזל, ובפרט מי שיש לו עסק במשא ומתן, ולכן תועיל הצדקה לשוגג. וכמו שראיתי באמת להרב רבנו חיד"א זלה"ה בכף אחת סימן י"א בכוונות, שצריך לכוין האדם בנתינת הצדקה, והאחת מהן היא שיכוין שאם חייב איזה סך לאדם שאינו יודע בין בגלגול זה בין בגלגולים אחרים באיזה צד ואופן, שתועיל צדקה זו לתקן אשר עוות. עיין שם. ואם כן מאחר שרוב נכשלים בגזל, ובפרט בשוגג, לכן מאוד הזהיר השם יתברך על הצדקה כמה פעמים בתנ"ך, וגם רז"ל הרבו לספר בשבחה ובחיובה על האדם. (אדרת אליהו הפטרת שמות).

שינה – דבר יקר מאוד

קיבלתי דבר אחד יקר מאוד שהוא קב ונקי, שיוהר כל אדם לומר קודם השינה חמש תיבות אלו, והם: "דוד מלך ישראל חי וקיים" ויאמר אותם שתים עשרה פעמים. וסוד זה ידוע ליודעי חן. (עי"ה פרשת פקודי הלכה ח).

סגולות וכוונות המאכלים

א. איש ואשה שזכו, יביאו על השלחן בליל שבת תאנים ורמונים, והסוד הוא כי תאנה בנצח ורמון בהוד. וידוע כי נצח והוד הם תרי בעיני דרכורא של הזכר בימין, ושל הנקבה בשמאל. וז"ס מ"ש בזה: איהו בנצח ואיהו בהוד, וכמ"ש בליקוטי תורה להרב ז"ל בפרשת עקב ושם הרחיב הדברים בסוד התאנה, ע"ש.

ב. כשאוכל אדם תאנה ומברך עליה, ובפרט כאשר יאכלנה בפעם ראשונה שמברך שהחיינו, יהיה נזהר לכוין לתקן חטא אדם וחיה בתאנה. גם יכוין כי תאנה עולה מספרה ג' מילואים של אה"ה ע"ה. גם יכוין תאנים בגי' נצר ונקה שהם מזל הח' ומזל הי"ג שישפיעו לנו.

ג. כשאוכל ענבים יברך עליהם בכונה, ויכוין לתקן עון חטא אדם וחיה בעין הדעת אשר ענבים סחטה ונתנה לו, כי כל הדעות שנאמרו בזה הן אמת, ויוהר בכונה זו בפרט בעת שהוא מברך עליהם בחדושן. גם יכוין באכילתם למתק ולבסס ב' שמות אלהים שהם בגי' ענבים, בסוד "עקב אשר שמע אברהם בקולי" [בראשית כב, יח].

ד. כשיאכל רמונים, יכוין רמונים בגי' רצון, ובגי' נוצר, ובגי' צנור, ובגי' מקור. וטוב לאכול רמונים בסעודה שלישית ולכוין בזה.

ה. כשאוכל תמרים, יכוין כי תמרים בגי' ב"פ אל שדי, ובגי' משה משה ובזכות משה דלא פסיק טעמא בגווייהו, נתברך בשם אל שדי בחיצוניות ופנימיות. גם יכוין כי תמר בגי' ב"פ ש"ך ניצוצין שיתקונן, ותאיר לנו שמש צדקה שעולה מספר תמר, וישפיע בנו היסוד הנמשל לתמר, דכתיב: "צדיק כתמר יפרח" [תהלים צב, יג], ויאירו בנו ל"ב נתיבות חכמה אשר כל נתיב כלול מחו"ג שהם ס"ד, וכל אחד כלול מעשר הרי הם מספר תמר.

ו. כשאוכל תפוחים, יכוין תפוחים בגי' תקמ"ד, כמספר רבוע שם אה"ה דיודי"ן בזה: אל"ף אל"ף ה"י אל"ף ה"י יו"ד אל"ף ה"י יו"ד ה"י, והוא בסוד הבינה העליונה. גם יכוין כי תפוחים אותיות פתחים, שימשך שפע מן החכמה ששם הוא נקודות הפתח. גם יכוין כי ע"י הברכה שהוא מברך על התפוח, יתקיים בנו סוד הכתוב: "פותח את ירך ומשביע לכל חי רצון" [תהלים קמה, מז], אשר בו רמוז השמות המסוגלים לפרנסה בנודע.

ז. כשאוכל דייסה שהם חטים מבושלים, יכוין לתקן חטא אדה"ר וחיה שקלקלו בחטה, ויכוין חטה בגי' כ"ב כנגד כ"ב אותיות התורה והוא בגי' טובה, וטוב לאכול דייסה זו בשבת בראשית. גם יכוין חטים בגי' בינה.

ח. כשאוכל אגוז, יכוין אגוז בגי' טוב, גם יכוין אגוזים בגי' בינה.

ט. כשאוכל זית, יכוין בשמות א"ל אלהים מצפ"ן שעולים בגי' זית, ואע"פ שארז"ל כי הזית קשה לשכחה, כתבו גורי האר"י ז"ל כי אם יכוין בשמות הגז' לא יזיק לו ואדרבה יועיל. ודע כי זית הוא ביסוד, לכן לתקן היסוד טוב לאכול זית ולברך עליו בכונה גדולה, ויכוין בשמות הגז' בכל אחד ואחד מהם.

י. כשאוכל אתרוג, יכוין לתקן חטא אדם וחיה באתרוג, ולכן יש נוהגים לאכלו בליל ר"ה ולברך עליו שהחיינו, כי ענין אדם וחיה היה בר"ה, ואוכלים אותו בליל ב', כי יומא חדא אריכתא הוא. גם יכוין כי אתרוגים בגי' סתר, והוא מספר יו"ד פעמים הוי"ה בנקוד חולם שהוא בתפארת, וכן הוא מספר יו"ד פעמים הוי"ה בנקוד חיר"ק שהוא בנצח, וכן יו"ד פעמים הוי"ה בנקוד שורק שהוא ביסוד.

יא. כשאוכל דגים, יכוין שיתברך מעינא פקיחא, גם יכוין כי דגים גי' אל הוי"ה שהוא ביצירה, שימשך לו שפע משם.

יב. כשאוכל בשר, יכוין שבזכות חיי האבות זיע"א שהם בגי' בשר, יעזרנו השי"ת לברר הניצוצות מן הבשר. גם יכוין שיעזרנו השי"ת לעשות חסד עם הנפש באכילת הבשר שעולה בגי' חסד נפש. גם יכוין שיעזרנו השי"ת לעשות חסד עם צדיק יסוד עולם באכילת הבשר שעולה בגי' חסד צדיק יסוד עולם.

יג. כאשר אוכל חרובין, יכוין חרוב גי' רי"ו כמנין גבורה, ותתמתק הגבורה ברי"ו אותיות דשם ע"ב שהם חסדים. גם יכוין שהוא גי' יראה וגי' ראה ששתיהן בחכמה שהיא סוד שם ע"ב, והיינו שנוכה עי"ז ליראה העליונה יראת הרוממות ויתוקן פגם הראיה. גם יכוין חרובין בגי' כנור שהוא יחוד כו-נר. וטוב שיאכל חרובין לפחות פעם אחת בשנה ולכוין בהם, ויותר טוב שיהיה זה ביום ט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילנות.

יד. גם טוב לאכול פעם או שתיים בשנה תרמוסין, וישלקם תחילה שבע פעמים כי יש סוד בשליקתן ז"פ כפי שרשן, ויאכלם ויברך עליהם בכונה. גם יכוין כי תרמוס בגי' כ"פ שמחה, שיוכנו השי"ת לשמחה כפולה ברוחניות ובגשמיות.

טו. כאשר שותה מים, יכוין שהמים הם סוד החסד, וגם נפשו תקבל אורות החסדים שיתפשטו בה כדרך שהנאת המים מתפשטת בכל הגוף. גם יכוין כי מים, בגי' ה"פ חי, שימשכו משה אורות חיי, בחמשה חלקים שבנפשו שהם נרנח"י שלה. גם ע"י ברכת המים יתברך הכיס שלו שעולה בגי' מים. גם יכוין כי מים, בגי' הוי"ה בנקוד קמץ שהוא בכתר, ששם הוא בחי' הרצון, וטוב שיוהר בכונה זו ביותר בסעודה שלישית של שבת קודש. וכבר ידעת דמנהג כשר הוא לשנות מים קודם המוציא כדי לפטור מים שבתוך הסעודה, ויכוין בזה מאד. גם טוב שכל פעם שהוא שותה מים יגמע חמש גמיעות אחר ששתה שיעור הברכה, ויכוין בחמש גמיעות אלו כנגד חמשה חסדים שיתפשטו בנפשו וכנו"ל [ועי' שה"מ עקב דף ל"ת ע"א]. גם שמענו אזהרה מכתבי רבנו האר"י זצ"ל, שצריך האדם לכוין כאשר שותה מים אל תשעה יודי"ן שיש בד' הוי"ות, שהם ע"ב ס"ג ס"ה ב"ן שעולים גי' מים, וזכור ואל תשכח כונה זו תמיד. גם יכוין בברכת שהכל על המים, שיש בברכה זו תשע תיבות כנגד ט' יודי"ן הגו' [ועי' שה"מ עקב דף מ"ג ע"ב].

ביאור ההפטר

הפטרות כי תצא

הקשר בין ההפטרות לפרשה

הפטרות זו היא החמישית משבע הפטרות של נחמה, שמפטרין בשבע שבתות של נחמה החל משבת הראשונה שאחרי תשעה באב.

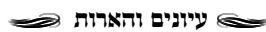
תוכן ההפטרות

הנביא אומר לציון, שירי ושמחי כי אף שהיית שוממה, לעתיד עם ישראל יתרבו מאוד, ויהיו יותר מכל הגויים שישבו לבטח ולא גלו מארצם, לכן תרחיבי את כל הערים שסביבך שיהיה מקום לבניך, כי ימין ושמאל תפרוצי.

הנביא מבשר לה, שמרוב הטוב שיהיה לה אז תשכח את כל ימי הגלות, וכל ימי הגלות הם יהיו כרגע כלפי הטוב הנצחי שתקבל. וכמו שנשבעתי שלא אביא עוד מבול על הארץ אני נשבע שיותר לא אכעס עליך ולא אנער בך, ודעי כי אף שההרים והגבעות הם חזקים, בכ"ז פעמים שזוים ע"י רעידת הארץ וכיו"ב, מ"מ חסדי וברית השלום שביננו לא ימוש לעולם.

ישעיה פרק נ"ד פסוק א' - י'

א רַנִּי שְׂמַחֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עֲקָרָה [א] לֹא יִלְדָה [ב] שהיתה כאשה עקרה [שלא ילדה בנים לגוהינם כמו הגויים (ע"פ ברכות י"ז)] פְּצִחֵי רִנָּה

הקב"ה על כל מה שבאות לו לאדם בין טובות ובין רעות. (תנא דבי אליהו רבה - פרק יח).

[ב] ס"ת אהי"ה, כמשו"ל אהיה עמם בצרות אחרות, ועמ"ש בספר באר יצחק.

[א] רני עקרה - כתיב קומי רני בלילה אין רנה זו אלא דרך שבח אבל כל זמן שישראל עושין רצון אביהם שבשמים אף הקב"ה בעצמו בא ומשבח את שמו הגדול בפניהם שנאמר רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצחלי וגו' ואומר (ירמיה לא) ובאו ורננו במרום ציון וגו' לפיכך הייתי אומר חייב אדם שיברך וישבח ויפאר וירומם ויגדל ויקדש לשמו של

וְצַהֲלִי לֹא תִלָּה פתחי פיך להרים קול דינה אפילו שלא חלית בחבלי יולדה (מ"ד) **כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמְרֵי מִצְוָה** כי רבים הם בני ירושלים אף שהיתה שוממה, **מִבְּנֵי בְּעוֹלָה** מבני הגויים שישבו על אדמתם, כאשר בעולה שיושבת עם בעלה (רד"ק) **אָמַר יְהוָה: בְּהִרְחִיבִי יְרוּשָׁלַיִם** ירושלים **מִמְּקוֹם אֶהְיֶה: לְקָלוֹט בְּנִיד שִׁישׁוּבוֹ אֵלַיךְ וְיִרְעוּת [וילונות (מ"ז)] מִשְׁפָּנוֹתֶיךָ: שֶׁהֵם יֵתֵר עֲרֵי יִשְׂרָאֵל יָטוּ אֶל תַּחֲשֻׁכֶיךָ** יהיו נוטים לאורך ולרוחב ואל תמנעי להטותם למרחוק (רד"ק) **הָאֲרִיכִי מִיתְרֶיךָ: תְּגַדִּילִי אֶת חֲבָלֵי הָאוֹהֶל הַמִּיּוֹעֵדִים לְקִשְׁרֵם בִּיתְדוֹת** (רש"י) **וַיִּתְדַתְּיךָ: הַתְּקוּעוֹת בְּאַרְץ חֲזָקִי** שלא יזווו ממקומם (מ"ד): **גַּ כִּי יָמִין וּשְׂמֹאל תִּפְרָצִי** [ג] לדרום ולצפון תתחזקי **וְזָרְעֶךָ גּוֹיִם יִירָשׁ** מפני שערי ישראל לא יספיקו, לכן ירשו ישראל את ערי הגויים **וְעָרִים נְשֻׁמוֹת יוֹשִׁיבוּ** וערים שהיו שוממות, עתה יתיישבו בבני ישראל (מלבי"ם): **ד אֶל תִּירָאִי** אל תפחדי שתהיה צאתך מגלות זו כמו שיצאת משאר גלויות בצרות רבות **כִּי לֹא תִבּוֹשִׁי** כי לעולם אחר שתצאי מגלות זו, לא תתביישי יותר (רד"ק) **וְאַל תִּכְלָמִי** אלא תחזיקי בגדולה **כִּי לֹא תַחֲפִירִי** כי לא תתביישי יותר לילך לגלות **כִּי בְּשֵׁת עֲלוֹמֶיךָ: [נעוריד (רש"י)] תִּשְׁפָּחִי** כי הבושה שהיתה לך בימי נעוריד לא תהיה לך יותר (מ"ד) **וְחִרְפַּת אֲלֻמְנוֹתֶיךָ: הַצְּרוֹת שֶׁהָיוּ לְךָ בְּגִלוֹת שֶׁהָיִית כְּאֲלֻמָּה לֹא תִזְכְּרִי עוֹד** כי מרוב טוב שיהיה לך תשכחי את הצרות שהיו לך (רד"ק): **ה כִּי בְּעֵלְיךָ עֲשִׂיךָ: כִּי הָאֲדוֹן שֶׁלְךָ שַׁעֲשָׂה אוֹתְךָ וַיִּצַר וַהֲגִדִיל אוֹתְךָ (ת"י) יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ** הוא בעל היכולת ומושל בצבאות השמים והארץ **וְגֵאֲלֶיךָ** הוא **קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל** אשר **אֱלֹהֵי כָּל הָאָרֶץ יִקְרָא** בזמן המשיח (רד"ק): **ו כִּי כְּאִשָּׁה עֹזֹבָה** את דומה לאשה שקצף עליה בעלה ועזב אותה לאיזו תקופה אבל לא גירשה (מלבי"ם) והיא **וְעֹזֹבַת רוּחַ** שבעלה קורא לה לשוב אליו, כך את **קְרָאךָ יְהוָה לְשׁוּב אֵלָיו וְאִשָּׁת נְעוּרֶיךָ כִּי תִמָּס** בעיני בעלה לא יתמיד המיאוס, כי ישוב לרחם עליה, **כּן אָמַר אֱלֹהֶיךָ: לְרַחֵם עֲלֶיךָ (מ"ד): ז בְּרַנֵּעַ קָטָן [ז] עֹזְבֹתֶיךָ: כֹּל יְמֵי הַגְּלוּת יֵהְיוּ נַחֲשָׁבִים כְּרַגַע קָטָן, מוֹל יְמֵי הַטּוֹבָה שִׁיבּוֹא לְךָ בַּעַת הַקִּיבוּץ גְּלוּיוֹת (רד"ק), כִּי וּבְרַחֲמִים גְּדוֹלִים [ח] אֶקְבָּצֶךָ: וְזֶה יִהְיֶה לְאוֹרֶךְ יָמִים בְּלִי גְבוּלוֹת (מ"ד): ח בְּשִׁעָרָה [במעט] קָצָרָה [דוּגוּ] הַסִּתְרֹתַי פָּנֵי רַנֵּעַ מִמֶּךָ: הַחֲסֵתֵר פָּנִים מוֹל הַחֲסֵד הַגָּדוֹל [שַׁעֲשָׂה לְךָ בְּזִמְנָה הַגְּאוּלָּה] נַחֲשָׁב כְּרַגַע קָטָן (ע"פ רד"ק) וּבְחֶסֶד**

עינים והארות

עיון דין. ונותן מעם לזה בנין דאית ביה ימינא ושמאלא דינא ורחמי, מכלל דא"א שכולא ימינא הוא כולא רחמים גמורים. והנה מתיבה אקבצך, מוכרח שיהו צריכים רחמים גמורים דא"א דוקא, שהרי כל קיבוץ יוציאי הקדושה דנשמת ישראל שבין הקליפה בכוד המלכים שנבררו צריכים כח גדול וחסד גמור ולא חסד סתם [דו"א], שהרי יש בו ימינא ושמאלא ובשמאלא יש אחיזה, ולכן ברחמים גדולים גמורים שכלא ימינא לו נאה לקבץ הקדושה. ובספר עמק המלך (שער מז - פרק נב) כ' אלא בכל זמנא דעתיק דעתיקין רישא חוורא אתגלייא רעוא דרעוין [אתגלייא], רחמין רברבין אתשכחו בכלא' [שם] הוא ראש אריך אנפין אשר הוא כולל השני חבריו, ולכן נקרא עתיקא דעתיקין. כשמתגלה המצה שלו הנקרא 'רעוא דרעוין' המאיר אל החוטם הזה, יוצאים הרחמים אל החוטם דועיר אנפין, ונמתקים כל הדינים ברחמים גדולים, ואלהים במילוי יודין עולה ברחמים, שנאמר, 'וברחמים גדולים אקבצך'. ובבאור הגר"א על תקו"ז (תיקון יא מתיקונים אחרונים) כ' וברחמים גדולים אקבצך - מספ' דגדולה והוא כמ"ש בר"מ וברחמים אקבצך וכתחוננים ר"ת וא"ו [גין] י"ג מכילן דרחמי.

[ג] והרד"ק כ' כי ימין ושמאל תפרצי - על דרך ופרצת ימה וקדמה וזכר דרום וצפון. וזרעך גוים ירש - כולל מורה ומערב. וערים נשמות - בין מארץ ישראל בין משאר ארצות ישראל יושבו אותם. ובמצודות דוד כ' כי ימין ושמאל תפרוצי - תתחזק על הכשדים היושבים מימינך ומשמאלך. [ד] הנה יום בא, כנגד מי אמרו לא אמרו אלא כנגד אותו שבוע שהמשיח בא בו שהוא מוטמן, ובאו כל אותן הדורות ונפלה עליהם תרדמה ושנשתקע מהם משיח, וכשהקדוש ברוך הוא רוצה בו, מרעיש ארבע פנות העולם ובא ומבטיח את ישראל ואומר להם, כבר גאולה, ומתקבצים אנשים ונשים ומפ ומבקשים רחמים גדולים שנאמר (ישעיה נד ז) ברנע קטן עזבתך (בתי מדרשות חלק א - פרקי היכולות רבתי - פרק לה אות ב). [ועיין בשער הכוונות (דרושי ויעבור דרוש ז) - שכ' י"ג פעמים אהיה גי' רנע] שה"ס ברנע קטן עזבתך כו' וכן גער חית קנהו. [ה] כ' הרב ר' יעקב צמח (קול ברמה - אות קסב) וברחמים גדולים אקבצך, אמר ברחמים גדולים היינו דעתיק יומין. רחמים גדולים היינו רחמים גמורים בלתי שום חלק דין כלל, שכל העתיקא הוא רחמים בלא דינא כנודע. אבל זעיר אנפין אקרי רחמים סתם דשייך בו קצת

עוֹלָם שיתקיים לעולם (רש"י) **רַחֲמַתְיךָ**: [I] חסתי וריחמתי עליך **אָמַר גְּאֻלְךָ יְהוָה** שהגאולה העתידה תהיה רק על ידו יתברך ואין שעבוד אחריה (עין מלבי"ם על תהלים פה, ב): **ט בִּי מִי** כמו שהיה בזמן מי המבול (עין רד"ק) שהיה בזמן (ת"י) **נָחַ** שבועה **זאת לי אשר נשבעתי** אז **מֵעַבֵר** שלא יהיה יותר **מִי נָחַ עוֹד עַל הָאָרֶץ** [II] **בֵּן נִשְׁבַּעְתִּי** שתי שבועות **מִקְצֵה עָלְיֶךָ** שלא אכעס עליך בגלל עוונך **וּמִגְעַר־בְּךָ** להגלותך (מלבי"ם): **י בִּי הֶהְרִים יְמוּשׁוֹ** [III] **וְהִגְבַּעְתִּי תְמוּטִינָה** [אפילו שההרים והגבעות הם דברים הקיימים תמיד בארץ, לפעמים ימושו ויזווו הגבעות וינטו למטה מפני רעידת אדמה וי"מ אף אם תכלה זכות האבות והאמהות (רש"י, וי"ט)] **וְחִסְדֵי מֵאֲתָךָ לֹא יְמוּשׁוּ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמוּט** בכל זאת חסדי ובריתי איתך לא יזווו ממקומם, והבטחתי לא תסור ממך לעולם (רד"ק) **אָמַר מְרַחֵמְךָ יְהוָה**:

עינים והארות

התגלגל נח במשה רבנו, ועל ידי שהתפלל משה על ישראל בחטא העגל, ומסר את נפשו כדי להצילם ואמר "מחני", שזה אותיות "מי נח", תיקן את שפנס נח. וכן מחני נא אותיות מנ"ח אני. והנה בשני המקרים הללו, היו דינים בעולם שאיימו להשמיד את הנפשות הפועלות. במבול, כל באי העולם, ובחטא העגל, עם ישראל, אלא שמשה התפלל על עם ישראל לפני צאת הגזרה לפועל והיה מוכן ששמו ימחה מהתורה למען עם ישראל, ואילו נח בשעה שיצא נח מן התיבה וראה את החרבן הנורא, התחיל לבכות ואמר – רבנו של עולם, נקראת רחום, היה עליך לרחם על בריותיך. השיבו הקב"ה – רועה שומה, עכשיו אתה אומר זאת, בשעה שאמרתי לך – "כי אותך ראיתי צדיק לפני" אמרתי לך זאת כדי שתבקש רחמים על העולם. משה רבנו לעומתו, עמד בתפילה לפני השם יתברך, ומסר את נפשו על עם ישראל, ואמר "מחני נא מספרך אשר כתבת", ובוה תיקן את חטא נח ולכן אמר לו הקב"ה, אתה לא תהיה כמו נח, אתה תעשה משכן שיאיר לכל העולם, שיחבר את כל הנשמות מחדש. כי במשכן כל אחד הביא את החלק שלו, את התרומה שלו, ומשה רבנו חיבר את הכל ועשה מהכל משכן אחד. התיבה של נח הצילה יחידי סגולה מהמבול, לעומת המשכן, שכולם שותפים בו, והוא הנותן כח שלא יהיה מבול כלל.

[III] ר' יודן ברבי בשם רבי ברכיה אמר אם ראיתה זכות אבות שמתה וזכות אמהות שנתמטמה לך והטפל בחסדים הה"ד (שם נד) כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה הרים אלו אבות והגבעות אלו אמהות ואח"כ וחסדי מאתך לא ימושו א"ר אחא לעולם זכות אבות קיימת לעולם מזכירין ואומרינן (דברים ד) כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך וגו' (מדרש רבה ויקרא – פרשה לו פסקה ו).

[I] בוורה (ח"ב דף קב/א) פסח דרועא ימינא, לקיים בה (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, והאי איהו בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, לקיים בהון (ישעיה נד ח) ובחסד עולם רחמתיך אמר גאלך יהו"ה. וולבתר נמלי כלהו מגבורה, דמניה משיח בן אפרים, לנטלא נוקמא משנאווי, דהכי בעי לנקאה עבורא דאינון ישראל בימינא, ולבתר לאוקדא קש בשמאלא, הדא הוא דכתיב (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום].

[II] ויש לשאול, למה מי המבול נקראו על שם נח, הרי לא בחטאו של נח בא המבול, כי הוא היה צדיק תמים? ואומר על זה הוורה הקדוש: שהמבול נקרא על שם נח, לפי שלא התפלל על דורו. ואפשר להביא סמוכין לזה מדברי הגמרא (שבת נד): "פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאת ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים", ושואלת הגמרא, וכי שלו היתה, של שכנתו היתה, אלא על שלא מיחה בה נקראת על שמו.

ועי"ל שהיה צריך ללכת ולהשפיע עליהם, וכמו שמוכא בבאר החסידות משם רבי מנחם שניאורסון שכתב על זה: מכאן הוראה לכל יהודי, שאפילו הוא צדיק תמים לכל יסתגר בתוך ארבע אמותיו, כי הדברים קל וחומר: מה נח שהיה לפני מתן תורה כך, יהודים שלאחר מתן תורה לא כל שכן, שהם חברים וערבים זה לזה, אין יהודי רשאי לומר: אני את נפשי הצלתי, אלא חייב הוא לגונן ולהציל את הזולת. ואין זה מעניינו של האדם אם יצליח להשפיע על אחרים או לאו, עלינו לעשות מה שהוטל עלינו, ובדרך כלל, כל דבר עושה רושם במקומו ובזמנו ואסור לאדם להתייאש.

עוד כתבו המפרשים שהסיבה נעוצה בהתנהגותו של נח, שפנס בכך שלא התפלל על בני דורו ולא הצילם. ולכן, כדי לתקן פגם זה,

